



**ASIA** Isonovan turvetuotantoalueen ympäristölupa, Virrat

**HAKIJA** Vapo Oy  
PL 22  
40520 Jyväskylä

**HAKEMUS** Vapo Oy on 23.11.2011 aluehallintovirastoon saapuneella hakemuksella pyytänyt ympäristölupaa Isonovan 51,4 ha suuruisen uuden alueen turvetuotantoon Virtain kaupungissa.

## LUVAN HAKEMISEN PERUSTE JA LUPAVIRANOMAISEN TOIMIVALTA

Ympäristönsuojeluasetuksen 1 §:n 1 momentin 7 d) kohdan mukaan luvanvaraista toimintaa on turvetuotanto ja siihen liittyvä ojitus, jos tuotantoalue on yli 10 ha. Aluehallintovirasto on ympäristönsuojeluasetuksen 5 §:n 1 momentin 7 c) kohdan nojalla toimivaltainen viranomaisen turvetuotantoa koskevassa asiassa.

## HAKEMUKSEN SISÄLTÖ

### Toimintaa koskevat luvat, sopimukset ja alueen kaavoitustilanne

Tuotantoalue on uusi ja alueella ei ole aikaisempaa ympäristölupaa, mutta Isonova toimii nykyisin sen yläpuolella sijaitsevan Pihtinevan turvetuotantoalueen pintavalutuskenttänä. Tuotantoalue on kokonaisuudessaan hakijan hallitsemaa aluetta.

Hakija on aiemmin hakenut Länsi-Suomen ympäristölupavirastolta ympäristölupaa Isonovan turvetuotannolle 81,2 ha suuruiselle alueelle. Länsi-Suomen ympäristölupavirasto on 6.10.2009 antamallaan päätöksellä nro 72/2009/4 jättänyt asian sikseen yhtiön peruutettua hakemuksensa.

Pirkanmaan ympäristökeskus on 18.6.2009 antamallaan päätöksellä määrännyt hankkeessa suoritettavaksi ympäristövaikutusten arvioinnin. Hämeenlinnan hallinto-oikeus on 22.12.2010 antamallaan lainvoimaisella päätöksellä nro 10/0791/2 kumonnut ympäristökeskuksen päätöksen.

Hankealueella on voimassa Pirkanmaan 1. maakuntakaava. Isonovan hankealueelle ei ole osoitettu maakuntakaavassa aluumerkintöjä. Isonovan

kuivatusvedet lasketaan Havanganjärveen, joka on maakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö. Havanganjärven rannoilla on myös merkintä maatalousalueesta, jolla on erityisiä ympäristöarvoja. Isonvan itäpuolella noin 2 km etäisyydellä on vedenhankinnan kannalta tärkeä pohjavesialue (pv 103). Maakuntakaavaan ei ole esitetty erikseen turvetuotantoalueita, vaan turvesoiden käyttöä ohjataan 1. vaihemaakuntakaavassa, jonka Pirkanmaan maakuntavaltuusto hyväksyi 17.5.2011 ja joka on toimitettu ympäristöministeriön vahvistamiskäsittelyyn. Hankealueelle tai sen välittömään läheisyyteen ei ole osoitettu kaavamerkintöjä 1. vaihemaakuntakaavassa.

Isonvan hankealueella ei ole voimassa olevaa yleis- tai asemakaavaa.

## Toiminta

### Yleiskuvaus toiminnasta

Isonvan tuotantoalue muodostuu yhdestä 48,1 ha:n suuruisesta tuotantolohkosta ja 3,3 ha:n suuruisesta auma-alueesta, tukialueesta, laskeutusaltaasta, pumppausaltaasta ja 3,7 hehtaarin suuruisesta pintavalutuskentästä. Myös auma-alueilla oleva turve tuotetaan ja tarvittaessa turvevarastojen paikkoja vaihdellaan.

Toiminta, joka käsittää kuntoonpano-, tuotanto- ja jälkihoitovaiheen, aloitetaan ympäristöluvan täytäntöönpanokelpoiseksi tulemisen jälkeen. Tyypillisesti uuden turvetuotantoalueen kunnostaminen kestää 2–5 vuotta. Tuotantovaihe kestää keskimäärin 20–30 vuotta päättyen noin 2040. Tämän jälkeen alue siirtyy jälkihoitovaiheeseen ja sitä seuraavaan uuteen käyttömuotoon.

Kuntoonpanovaihe on maanrakennustyötä, joka aloitetaan tiestön rakentamisella ja puuston poistolla. Työt tehdään seuraavassa järjestyksessä: eristysojat ja paloaltaat, vesiensuojelurakenteet, lasku- ja kokoojaojat ja reuna- ja sarkaojat. Sarkaojitus tehdään 20 m välein. Sarkojen pintakerros puuaineksineen jyrsitään, asennetaan päisteputket ja sarkaojapidättimet sekä kaivetaan sarkojien lietesyvennykset. Viimeksi sarat muotoillaan kunnostusruuvilla tuotantokuntoon, kunnostetaan sarkaojat (tarvittaessa) ja rakennetaan aumapaikat. Tarpeettoman kuormituksen välttämiseksi työt pyritään tekemään mahdollisimman vähävetisinä aikoina. Routakerrosta hyödynnetään suon vetisimpien osien kuntoonpanossa.

Tuotanto on jyrsinpolttoturvetta ja alkuvuosina myös ympäristöturvetta mekaanisella kokoojavaunulla tai toisioerottimella varustetulla imuvaunulla keräilyä tai haku-menetelmää käyttäen, vuosittain 30–50 vuorokauden aikana tuotantokaudella toukokuu-syyskuu. Tarvittaessa suon heikosti maatuneesta pintakerroksesta voidaan tuottaa pieniä määriä ympäristöturvetta. Keskimääräinen vuosituotantomäärä on noin 25 000 m<sup>3</sup> päätuotetta jyrsinpolttoturvetta. Keräilyä edeltävät työvaiheet ovat jyrshintä ja kääntäminen sekä karheaminen (paitsi imuvaunukeräilyssä).

Kuntoonpanon, tuotannon, kunnossapidon ja toimituksen suorittavat yrittäjät. Jyrsinpolttoturve on suunniteltu toimitettavaksi pääasiallisesti Jyväskylässä sijaitseviin voimalaitoksiin ja ympäristöturvetta toimitetaan lähiseudun pienasiakkaiden käyttöön. Jyrsinpolttoturpeen kuljetusmäärät ovat noin 150 ajosuoritetta pääasiassa lämmityskaudella 1.11.–30.4.

Turvetuotannon loputtua alue siistitään ja tarpeettomat rakenteet ja rakennelmat poistetaan alueelta. Jos tuotannosta poistuu muun maankäytön kannalta tarkoituksenmukaisia kokonaisuuksia muodostavia osa-alueita, toimenpiteet ovat samat. Yhtiö kunnostaa omistamansa alueet uuteen maankäyttöön mahdollisimman pian toiminnan päättymisestä. Mahdollisuuksien mukaan tuotannosta poistuneiden alueiden kuivatus järjestetään erillisesti eli ne rajataan tuotannossa oleviin alueisiin nähden ulkopuolisiksi. Tuotannosta poistuneiden alueiden vedet johdetaan vesiensuojelurakenteiden kautta viranomaisten määräämän ajan. Jälkikäyttömuotoina tulevat kysymykseen esim. metsittäminen tai viljely.

Työmaalle laaditaan vuosittain päivitettävä pelastussuunnitelma ja nimitetään paloturvallisuusorganisaatio, joka vastaa mahdollisen tulipalon alkusammutuksesta ja muiden hätätilanteiden hoitamisesta. Tuotantoalueella on tarvittava sammutuskalusto ja ensiapuvälineistö sekä toiminta- ja ensiapuohjeet onnettomuustilanteiden varalle. Työmaan henkilöstön valmiuksia toimia hätätilanteissa ylläpidetään koulutusten sekä toimintaharjoitusten avulla.

Työmaan pelastussuunnitelma toimitetaan pelastusviranomaisille. Pelastusviranomaiset tekevät arviointi- ja tutustumiskäyntejä työmaalla ja hyväksyvät työmaan palosuojeluvälmiuden.

Ympäristöviranomaiset tarkastavat oman harkintansa mukaan työmaan ympäristönhoidon tasoa sekä vesiensuojelurakenteita ja antavat tarkastuksiin liittyen ohjeita ja velvoitteita. Mahdollisista häiriötilanteista sekä niiden korjaustoimista ilmoitetaan ympäristökeskukselle. Hätätilanteissa noudatetaan hakijan laatu- ja ympäristöjärjestelmän työohjeita ja ympäristöohjeita. Toiminnalle otetaan ympäristövahinkovastuuvakuutus.

## **Vesien käsittely ja päästöt vesistöön**

Puhdistetut kuivatusvedet johdetaan laskuojalla alapuoliseen vesistöön reittiä laskuoja-Kytöja-Luomanoja-Havanganjärvi. Laskuojaa syvennetään pintavalutus kentän alapuolelta noin 250 m matkalta riittävän kaadon saamiseksi ja virtamaansäätöpadon asentamisen mahdollistamiseksi.

Kuivatusvesien käsittelyyn kuuluvat sarkaojien lietetaskut, sarkaojapidättimet ja padottavalla rakenteella varusteltu yksi laskeutusallas sekä pintavalutus kenttä.

Vedet johdetaan pintavalutus kentälle ympärivuotisesti pumppaamalla. Vesi jaetaan pintavalutus kentän yläreunaan tasaisesti paineputken reikien kautta. Pintavalutus kentän pinta-ala on 3,7 ha ja valuma-alue 56 ha. Kentän

pinta-ala on 6,5 % valuma-alueestaan. Pintavalutuskentällä on yksi metsäoaja poikkisuunnassa veden virtaukseen nähden, muuten alue on luonnontilaista suoaluetta. Ojaan tehdään tarpeelliset tukokset ja muut toimenpiteet pintavalutuskentän toimintakyvyn varmistamiseksi.

Isonivan turvetuotannon kuormitus sekä nykyisen luonnontilaisen suoalueen kuormitus on arvioitu perustuen vuonna 2009 tehtyyn selvitykseen ”Turvetuotantoalueiden vesistökuormituksen arviointi YVA-hankkeissa ja ympäristölupahakemuksissa”. Hakija on kuulemisvaiheen jälkeen täydentänyt hakemustaan humusselvityksellä.

Isonivan luonnontilaisen alueen nykyinen bruttokuormitus on arviolta 320 kg/a kiintoainetta, 7221 kg COD<sub>Mn</sub> humusta, 3,2 kg/a fosforia ja 80 kg/a typpeä. Sekä kuntoonpanovuosina että tuotantoaikana Isonivan laskennallinen vuosikuormitus on alueen nykyistä kuormitusta selvästi suurempi. Isonivan bruttokuormituksen arvioidaan olevan kuntoonpanovaiheen alussa enintään noin 2200 kg/a kiintoainetta, 19250 kg COD<sub>Mn</sub> humusta, 24 kg/a fosforia ja 900 kg/a typpeä. Nettopäästöiksi on arvioitu noin 1240 kg/a kiintoainetta, 3960 kg COD<sub>Mn</sub> humusta, 16 kg/a fosforia ja 700 kg/a typpeä. Kuntoonpanon jatkuessa kuormituksen arvioidaan pienenevän noin kolmanneksen ensimmäisen vuoden tasosta. Tuotantovaiheessa suon bruttokuormitus on enintään noin 1100 kg/a kiintoainetta, 10 400 kg COD<sub>Mn</sub> humusta, 13 kg/a fosforia ja 450 kg/a typpeä. Tuotantovaiheen nettopäästöt ovat arviolta noin 620 kg/a kiintoainetta, 1240 kg COD<sub>Mn</sub> humusta, 8 kg/a fosforia ja 340 kg/a typpeä.

Pihtinevan turvetuotannon muutoksen ja Isonivan turvetuotannon yhteenlasketut nettopäästöt ovat tuotantovaiheessa noin 1570 kg/a kiintoainetta, 3140 kg COD<sub>Mn</sub> humusta, 20 kg/a fosforia ja 860 kg/a typpeä.

## **Pöly, melu ja liikenne**

### **Pöly**

Turvetuotannon pölypäästöjen määrään vaikuttavat turpeen kosteus, maatuneisuus, hiukkaskoko, tuotantomenetelmä ja tuulen voimakkuus. Suurimmat pölypäästöt ajoittuvat turpeen keräys- ja aumausvaiheisiin, jolloin käsitellään kuivaa turvetta. Suurimmat päästöt työtuntia kohden aiheutuvat kuormauksesta hakumenetelmällä ja turpeen käännöstä. Kaluston ja menetelmien kehittymisen myötä pölyhaitat ovat vähentyneet, mutta turvepölyä voi silti yhä levitä ajoittain tuotantoalueen läheisyyteen. Pölyhiukkasten kokojakauma painottuu yli 10 µm:n hiukkasiin, mutta pöly sisältää myös hengitettäviä hiukkasia (PM10, alle 10 µm) ja pienhiukkasia (PM2,5, alle 2,5 µm).

Tuotantoalueen lähimmät asuinrakennukset sijaitsevat itäpuolella 400 metrin etäisyydellä ja 550 m etäisyydellä. Suojavyöhykkeinä toimivat metsäalueet tuotantoalueen ja asutuksen välissä sekä asutuksen etäisyys huomioon ottaen toiminnasta ei katsota aiheutuvan naapurikiinteistöjen käytölle kohtuutonta räsitusta pölyn muodossa.

Pölyn leviämisen ehkäisemiseksi Isonvan tuotantoalueen reuna-alueille jätetään koko toiminnan ajalle puustoa, erityisesti pohjoisen ja koillisen suunnalla. Lähipuuston vaikutusta turvepölyjen leviämiseen on selvitetty mittauksin Kihniön Aitonevalla kesällä 2005. Tulosten perusteella tuotantoalueen reunalla, alle 50 metrin etäisyydellä tuulen suunnassa toiminnasta oleva puusto sitoo syntyvän pölyn lähes kokonaan.

Turvetuotannossa syntyvän pölyn määrää pyritään vähentämään valitsemalla vähän pölyviä tuotantotapoja. Myös turveaumojen sijoittelulla niin, että ne sijaitsevat mahdollisimman kaukana asutuksesta, voidaan pölyhaittaa vähentää.

### Melu

Melua syntyy työkoneista turvekentillä ja turpeen kuormauksesta. Melu ei ole jatkuvaa, koska tuotantopäiviä on vuodessa noin 30-50. Tuotantopäivinä turvekoneiden aiheuttamaa melua voi syntyä ympäri vuorokauden työvaiheista, tuotantotilanteesta ja säästä riippuen.

Melutasot tuotantoalueiden ympäristössä vaihtelevat käytettävien koneyhdistelmien ja melun paikallisten leviämisolosuhteiden mukaan. Melun määrään voidaan vaikuttaa mm. koneiden valinnalla, töiden ajoituksella, turveaumojen ja teiden sijoituksella sekä riittävän leveillä ja tiheillä kasvillisuusvyöhykkeillä.

Melulle asetetut ohjearvot eivät muualla vastaavanlaisissa kohteissa tehtyjen selvitysten perusteella tule ylittymään Isonvan hankealueen ympäristössä sijaitsevilla asutuilla kohteilla.

### Liikenne

Energiaturve toimitetaan asiakkaille pääasiassa marras-huhtikuun välisenä aikana, jolloin kuljetusmäärät ovat hakijan arvion mukaan noin 220 ajosuoritetta. Ympäristöturvetta toimitetaan asiakkaalle ympäri vuoden tilausten mukaan. Toimitus tapahtuu tuotantoalueen tiestöä ja olemassa olevaa metsäautotietä tielle nro 3352 (seutu- /yhdytie) ja edelleen Virroille ja Mänttään tai Parkanoon ja Tampereelle.

Koska hanke suunnitelman mukaisessa koossaan työllistää suoraan tuotannossa, lastauksessa ja kuljetuksessa noin 3-4 henkilöä vuodessa, työntekijöiden työmaaliikenne ei sanottavasti lisää paikkakunnan ns. kevyttä liikennettä aktiivisena toiminta-aikana.

### **Varastointi ja jätteet**

Polttoöljy varastoidaan niin, ettei se pääse leviämään vesistöön tai pohjaveteen vahinkotapauksissa. Hakijan arvion mukaan tuotantokauden aikana kuluu polttoöljyä noin 20 000 l. Samanaikaisesti säilytettävän polttoaineen määrä on alle 10 000 l. Säiliöitä täydennetään tuotantokauden aika-

na kulutuksen mukaan. Lisäksi käytetään voiteluöljyä noin 125 l sekä muita voiteluaineita noin 30 kg. Voiteluaineet varastoidaan tukikohta-alueella niille varatuissa paikoissa. Pumppaamo on verkkovirtakäyttöinen.

Tuotannossa syntyy hakijan arvion mukaan vuodessa 120 l jäteöljyä, 20 kg kiinteää öljyjätettä, 10 kg akkuja, 3 m<sup>3</sup> sekajätettä, 1 100 kg aumamuovia ja 90 kg rautaromua. Tilapäinen säilytys suoritetaan asianmukaisissa tiloissa ja jätteet toimitetaan käsiteltäväksi toimijalle, jolla on oikeus vastaanottaa kyseistä jätettä.

Hakemussuunnitelman liitteenä olevassa kaivannaisjätteen jätehuolto-suunnitelmassa on selvitetty kantojen ja muun puuaineksen, kivien, mineraalimaiden ja laskeutusaltaan lietteen määriä, käyttöä ja ympäristövaikutuksia.

### **Paras käyttökelpoinen tekniikka (BAT) ja ympäristön kannalta paras käytäntö (BEP)**

Alueelle suunnitellut vesienkäsittelyrakenteet ovat hakijan näkemyksen mukaan parhaan käyttökelpoisen tekniikan mukaiset.

## **Tuotantoalue, sen ympäristö ja toiminnan vaikutukset ympäristöön**

### **Tuotantoalueen nykytila**

Isoneva on pääosin luonnontilainen – luonnontilaisen kaltainen suo, jota ympäröivät ojitetut kosteikot sekä talouskäytössä olevat kangasmetsät. Isonevan reunaojitus ei ole aiheuttanut merkittävää kuivahtamista suon keskeisillä luonnontilaisilla alueilla. Ojat ovat suurimmaksi osaksi jo melko vanhoja ja varsinkin läntisen ojitusalueen reunustama kasvillisuus on palaamassa luonnontilaan. Suon koillis-, luoteis- ja etelänurkassa sijaitsevien ojitusalueiden kasvillisuus on sen sijaan muuttunut. Lisäksi avosuon reunat ovat idässä hieman kuivahtaneita reunaojitusten vaikutuksesta johtuen. Isonevan luoteisosaa rajoittuu metsätielle.

Hakija on kuulemisvaiheen jälkeen täydentänyt hakemustaan arviolla Isonevan luonnontilaisuusluokasta. Arvion mukaan Isonevan luonnontilaisuusluokka on 2 (3). Suolla on sekä aapa-, että keidassuon piirteitä. Isoneva on niin sanottu sekayhdistelmä. Luonnontila-arviossa suota on käsitelty aapasuona. Suolla on ojitettua ja ojittamatonta osaa. Valtaosa suosta on kuitenkin ojittamatonta. Tämä viittaa luokkaan 3. Suon ja mineraalimaan raja on ojitettu muualla paitsi noin 600 metrin matkalta suon itälaidalla. Reunaojitus ei tällä alueella estä vesien valumista suolle, eikä luonnollista vaihtumista kangasmetsään. Tällä alueella suon luonnollinen vetisyys on säilynyt ja säilynee tulevaisuudessakin. Kuitenkin tämä alue kattaa vain 5 - 10 % suon pinta-alasta. Muualla suolla on havaittavissa kuivahtamista, joka näin viittaisi luokkaan 2. Suokasvillisuudessa on myös muutoksia suon reunavyöhykkeellä. Puuston osuus on ojitusalueilla ja ojituksen ulkopuolellakin on lisääntynyt ja myös avoimien alueiden taimettuminen on alkanut.

Suoveden pinta on alentunut ojien tuntumassa. Mikäli suo tulkittaisiin keidassuoksi, sen luokka olisi 3.

Toiminnalliselta kannalta olisi hyvä jakaa suo etelä- ja pohjoisosiin, jolloin eteläosan luonnontilaisuusluokka olisi 1 ja pohjoisosan 3.

## **Asutus ja maankäyttö**

Isoneva sijaitsee noin 15 km Virtain kuntakeskuksesta lounaaseen. Isonevan pohjoispuolella noin 1 km etäisyydellä sijaitsee Ylä-Havankajärvi ja itäpuolella Taivalperän kylä. Tie nro 3352 kulkee hankealueen pohjoispuolella noin 2,5 km etäisyydellä alueesta.

Hankealueen ympäristö on suurelta osin ojitettua suota ja metsätalouksikäytössä olevaa kangasmetsää. Hankealueen pohjois- ja itäpuolella on pienialaisia peltoalueita. Isonevan luoteisosa rajoittuu metsäautotielle.

Isonevan hankealueen lähimmät asuinrakennukset sijaitsevat 400 ja 550 metrin etäisyydellä tuotantoalueen itäpuolella. Rakennukset ovat ympäristösuojatussa asuinkäytössä. Asutuksen ja hankealueen välissä on metsää. Tuotantoalueen reunaan vuokrasopimuksin hallussa olevalle alueelle jätetään kaista puustoa ja se säilytetään koko toiminnan keston ajan. Muutoin välissä oleva alue on toisten omistamaa aluetta.

Lähimmän asuinrakennuksen kiinteistöllä sijaitsee tyydyttävässä kunnossa oleva betonista rakennettu rengaskaivo. Tila on myös liitetty vesijohtoverkkoon. 670 metrin etäisyydellä sijaitsevalla asuinkiinteistöllä on kaksi hyväkuntoista rengas/lähdekaivoa, joiden vettä käytetään ruoanvalmistusteollisuudessa ja kesäisin saunomiseen. Tilan kaivojen veden laatu on tutkittu laboratorioissa ja todettu hyväksi. Hankkeella ei arvioida olevan vaikutusta lähialueen kaivoihin.

Lähimmät turvetuotantoalueet ovat noin 2-4 km:n etäisyydellä hankealueesta sijaitsevat hakijan tuotannossa olevat Pihtineva ja Korteneva, jotka sijaitsevat samalla kolmannen jakovaiheen valuma - alueella (35.416) kuin Isoneva, sekä Sammakkolamminneva, joka sijaitsee Keihäsjärven valuma-alueella.

Suojavyöhykkeen tapaan toimivat metsäalueet tuotantoalueen ja asutuksen välissä sekä asutuksen etäisyys huomioon ottaen toiminnasta ei aiheudu naapurikiinteistöjen käytölle kohtuutonta rasitusta pölyn muodossa. Melulle asetetut ohjearvot eivät muualla vastaavanlaisissa kohteissa tehtyjen selvitysten perusteella tule ylittymään hankealueen ympäristössä sijaitsevilla asutuilla kohteilla.

Hankkeen ei arvioida merkittävästi lisäävän liikenteestä aiheutuvaa melua alueella. Turve kuljetetaan alueen länsipuolella sijaitsevaa metsäautotietä pitkin, jota käytetään jo nykyään turvekuljetuksiin.

## Luonto ja suojeluarvot

Isonevan lähialueella ei sijaitse suojelualueita. Lähin huomioitava suojelukohde on noin 2,5 km Isonevan hankealueesta koilliseen sijaitseva Koiramäen vanhojen metsien suojelualue (AMO000048). Närhineva – Koroluoman Natura 2000- ja soidensuojelu-alue (FI0355007, SSO040135) sijaitsee noin 5 km päässä hankealueen luoteispuolella. Noin 5 km hankealueesta etelään sijaitsee Isoneva-Raitakulonnevan Natura 2000- ja soidensuojelualue (FI0321007, SSA040115). Pitkien välimatkojen vuoksi hankkeella ei arvioida olevan vaikutuksia suojelualueisiin.

### Luontotyypit ja kasvillisuus

Hankealueella ei havaittu luonnonsuojelulain (29 §) nojalla suojeltavia luontotyyppisiä tai vesilain (1 luku 15 a ja 17 a §) mukaisia vesiluonnon suojelutyyppisiä. Hankealueella ei havaittu myöskään metsälain (10 §) nojalla suojeltavia luontotyyppisiä.

Hankealueella esiintyy useita vaarantuneiksi luokiteltuja luontotyyppisiä. Vaarantuneiksi (VU) luontotyypeiksi luokitellaan saranevat, kalvakkanevat, sararämeet ja kalvakkarämeet. Lisäksi Isonevalla esiintyy silmälläpidettäviä (NT) rimpinevoja ja tupasvillarämeitä. Suoyhdistymätyypeistä välipintaiset keskiboreaaliset aapasuot on luokiteltu Etelä- Suomen alueella erittäin uhanalaisiksi (EN). Rimpiset keskiboreaaliset aapasuot on luokiteltu vaarantuneeksi (VU).

Hankealueella ei tiedetä esiintyvän, eikä maastokäynnillä havaittu luontodirektiivin liitteeseen IV(b) kuuluvia kasvilajeja, erityisesti suojeltavia kasvilajeja, rauhoitettuja kasvilajeja, uhanalaisia kasvilajeja tai Suomen vastuukasvilajeja.

Hankealueen pohjoispuolella sijaitsee noin 3,7 hehtaarin suuruinen Haukkalammi, joka on soistunut vedenpinnan laskun ja kuivatuksen seurauksena. Haukkalammi ei ole luonnontilainen. Hankkeen toteuttamisen seurauksena Haukkalammin nykyinen valuma-alue (28 ha) pienenee noin 10 hehtaaria. Hankkeen seurauksena Haukkalammin soistuminen nopeutuu josain määrin ja hankkeella on kuivattavaa vaikutusta myös Haukkalammin alueella sijaitseviin rimmikoihin ja allikoihin. Hakijan käsityksen mukaan hankkeen vaikutukset Haukkalammiin eivät ole luonnonsuojelulain vastaisia ja poikkeuslupaa edellyttäviä vaikutuksia ei aiheudu.

### Eläimistö

Alueelta ei ole tiedossa päiväpetolintujen pesätietoja.

Pirkanmaan ympäristökeskuksen päätöksen (18.06.2009 Nro PIR-2009-R-23-531) mukaan Isonevalla on merkitystä edustavana eteläisenä aapasuona ja laajana luonnontilaisena suoalueena osana Pohjois-



Pirkanmaan ympäristön merkittävää suokokonaisuutta. Isonevalla on erityinen merkitys Suomenselän eteläosan eliölajiston säilymisen tukena sekä tärkeänä ekologisena yhteytenä harvahkon soidensuojelualueverkon sisällä. Isonevan ottaminen turvetuotantoon heikentäisi tätä alueverkkoa ja soista riippuvan eliölajiston elinmahdollisuuksia. Toisaalta Isonevan alueella ei yksittäisenä suona ole erityisiä suojelu- tai luontoarvoja, vaikkakin suolla elää useita lajeja.

#### Uhanalaiset lajit

Isonevan hankealueella esiintyvä sudenkorento- ja sukeltajakuoriaislajistoa selvitettiin heinäkuussa 2011. Isonevalla ei havaittu EU:n luontodirektiivin liitteissä II ja IV mainittuja korento- tai sukeltajakuoriaislajeja. Isonevalta ei löydetty luontodirektiivin liitteessä IV (a) mainittuja isolampisukeltajaa tai jättisukeltajaa.

Isonevalla selvitettiin alueella esiintyvää suoperhoslajistoa kesällä 2011. Havainnointi koski koko lajistoa mukaan lukien myös ns. pikkuperhosekset. Selvityksessä havaittiin valtakunnallisesti vaarantunut (VU) luumittari sekä silmälläpidettävä (NT) suoamukääriäinen. Tehdyt lajihavainnot olisi huomioitava myös alueen tarkemmassa jatkosuunnittelussa. Suolta ei kartoituksessa löytynyt erityisesti suojeltuja perhoslajeja.

Isonevan hankealueella vuonna 2011 tehdyssä selvityksessä ei havaittu viitasammakoita.

#### Muinaismuistot

Hankealueella tai sen läheisyydessä ei ole tiedossa olevia maisema suojelu- tai kulttuuriperintökohteita eikä muinaisjäännöksiä.

#### Pohjavesialueet

Noin 2,2 km etäisyydellä hankealueen koillispuolella sijaitsee Pirttikylän pohjavesialue (0493609), joka on vedenhankintaan soveltuva II luokan pohjavesialue.

Hankealueella ei ole merkittävää vaikutusta pohjavesialueeseen tai pohjaveden tulevaan hyödyntämiseen.

#### Vesistö

Vesistö ja sen tila

Kuivatusvedet johdetaan laskuojan kautta Kytöojaan ja sieltä edelleen Luomanojaa pitkin noin 6 kilometrin päässä sijaitsevaan Havanganjärveen.

Isonevan suunniteltu tuotantoalue sijaitsee Kokemäenjoen vesistöalueen Ähtärin ja Pihlajaveden reittien valuma-alueella ja tarkemmin Tarjanneveden alueella ja siellä Havanganjärven valuma-alueella (35.416). Tarjanne-

veden valuma-alueen pinta-ala on noin 696 km<sup>2</sup> ja järvisyys 11,40 %. Havanganjärven valuma-alueen pinta-ala on 64.60 km<sup>2</sup> ja järvisyys 6,22 %.

Virtaamat Kitusjärven luusuassa, Luomanojassa ja Havanganjärven luusuassa vuosina 1991–2005 keskimäärin (MQ = keskivirtaama, MHQ = keskiyvirtaama, MNQ = keskialivirtaama) ovat seuraavat:

	Kitusjärven luusua F = 546 km <sup>2</sup>	Luomanoja (laskussa Havanganjärveen) F = 19 km <sup>2</sup>	Havanganjärven luusua F = 56 km <sup>2</sup>
MQ (m <sup>3</sup> /s)	5,4	0,2	0,6
MNQ (m <sup>3</sup> /s)	1,4	0,05	0,1
MHQ (m <sup>3</sup> /s)	19,5	0,7	2,0

Kytöojan vesi on erittäin hapanta, lievästi rehevää tai rehevää ja runsashumuksista. Kytöojasta vedet virtaavat Luomanojaan, jonka vesi on rehevää, hapanta, ruskeaa ja lievästi sameaa. Havanganjärvi on meso-eutrofinen, runsashumuksinen, lievästi samea ja lievästi hapan järvi. Järven alusveden happitilanne on lämpötilakerrostuneisuuden lopullakin ollut melko hyvä.

Havanganjärven valuma-alueen maankäyttö on metsätalospainotteinen. Peltomaita ja maatalousvaltaisia alueita on noin 11 % valuma-alueen pinta-alasta. Vesistökuormitus on pääasiassa maa- ja metsätalouden haja-kuormitusta ja turvetuotannon pistekuormitusta.

#### Kalasto ja kalastus

Vaskiveden osakaskunnan esimiehen mukaan Luomanojalla ei ole kalastuksellista tai kalastollista merkitystä: korkeintaan särkeä voi esiintyä ojaimaisessa uomassa. Havanganjärven virkistyskäyttöinen arvo on suuri ja järvi on paikallisesti tärkeä kalavesi. Havanganjärveen on 1990-luvun alusta lähtien istutettu noin 13 500 kuhanpoikasta, 2- ja 3-vuotista järvi-aimenta noin 580 kappaletta, 12 700 siianpoikasta ja 2 000 ankeriasta. Istutusten onnistumisesta ei ole tietoa, mutta istutettuja kalalajeja esiintyy peruskalalajien (ahven, särki, hauki) järvessä.

Vaskiveden osakaskunnan alueella on tehty vesistön kunnostustoimia muun muassa vesistön laskuojia kalkitseamalla, vähäarvoista kalaa poistamalla rantanuotalla ja muikun kutupaikkoja on kunnostamalla. Vaskiveden osakaskunnan esimies arvioi Havanganjärven veden laadun hyväksi, mutta arvioi metsä- ja suo-ojitusten ja turvetuotannon vaikuttavan voimakkaasti Isonvan alapuolisten vesialueiden veden laatuun ja kalastoon.

#### Vaikutukset vesistöön ja sen käyttöön

Tuotantovaiheessa Isonvan päästöt nostavat keskivirtaamatilanteessa alapuolisen Luomanojan veden kiintoainepitoisuutta 0,01 mg/l, humuspitoisuutta 0,2 mg/l, fosforipitoisuutta 1,3 µg/l ja typpipitoisuutta 58 µg/l. Ha-

vanganjärvessä vaikutus on vastaavasti 0,04 mg/l kiintoainetta, 0,07 mg/l humusta, 0,4 µg/l fosforia ja 19 µg/l typpeä. Kuntoonpanovaiheen ensimmäisenä vuotena vaikutukset olisivat noin kaksinkertaiset tuotantovaiheeseen verrattuna.

Vuositasolla arvioituna hankealueen aiheuttama pitoisuus keskivirtaamatilanteessa tuotantoprosessin eri vaiheissa muodostaa noin 4-7 % Luomanojan havaintopaikan kiintoainekuormasta, 1-2 % humuskuormasta, 8-15 % typpikuormasta ja 5-10 % fosforikuormasta. Havanganjärven kuormituksesta päästöt muodostavat 3-5 % kiintoainekuormasta, 0,3-1 % humuskuormasta, 2-4 % fosforikuormasta ja 3-6 % typpikuormasta.

Laskennallisten ravinne- ja kiintoainevaikutusten perusteella hankealueen kuivatusvesillä ei ole normaalissa tilanteessa juurikaan vaikutusta alapuolisen vesistön (Luomanoja, Havanganjärvi) tilaan.

Havanganjärven kuormitus selvityksen mukaan turvetuotannon osuus Havanganjärven fosforikuormasta on 6 % ja typpikuormasta 10 %. Turvetuotannon aiheuttamaa humuskuormaa ei selvityksessä ole huomioitu. Selvityksen mukaan Havanganjärven kuormitus on tasolla, joka hiljalleen johtaa järven rehevöitymiseen. Isonovan hankealueen käyttöönotto ja Pihtinevan vesienkäsittelymenetelmän muutos lisäävät turvetuotannon aiheuttamaa humuskuormitusta alapuolisiin vesistöihin tuotantovaiheessa laskennallisesti noin 44 %. Vaikka Havanganjärven kuormitus selvityksen mukaan turvetuotannon osuus Havanganjärven ravinnekuormituksesta on melko pieni (noin kymmenesosa), voi turvetuotannon lisääntyvä kuormitus edesauttaa järven rehevöitymiskehitystä.

Isonovan hankealueen ja Ylä-Havankajärven etäisyyden ja näiden välissä olevat puustoiset alueet huomioon ottaen hankealueen ei arvioida aiheuttavan merkittävää pölylaskeumia Ylä-Havankajärvessä.

Kytöjan ja Luomanojan virkistyskäytöllinen arvo on vähäinen niiden pienen koon ja vähäisen rantakiinteistöjen määrän vuoksi. Havanganjärven rannalla on runsaasti pysyvää ja vapaa-ajan asutusta. Järven rannalla on myös yleinen uimaranta ja aktiivisessa käytössä oleva tanssilava. Järvellä on siten merkittävä virkistysarvo. Isonovan turvetuotantoalueen laskennalliset vaikutukset Havanganjärven veden laatuun arvioidaan kuitenkin vähäisiksi. Hankkeen ei arvioida vaikuttavan alapuolisten vesialueiden virkistyskäyttöön.

#### Yhteisvaikutukset

Isonovan yläpuolella sijaitsevan Pihtinevan kuivatusvedet lasketaan tällä hetkellä kokonaisuudessaan Isonovalle. Tulevaisuudessa Pihtinevan kuivatusvedet on suunniteltu johdettavaksi Isonovan pohjoisosaan rakennettavalle erilliselle pintavalutuskentälle, josta vedet lasketaan Luomanojan kautta Havanganjärveen. Havanganjärveen laskee myös Kortenevan turvetuotantoalueen kuivatusvedet. Isonovan, Pihtinevan ja Kortenevan kui-

vatusvesien aiheuttamat pitoisuudet Havanganjärven luusuassa tulevan tuotannon aikana on arvioitu seuraaviksi:

	Brutto			Netto		
	kiintoaine mg/l	P µg/l	N µg/l	kiintoaine mg/l	P µg/l	N µg/l
Keskivirtaama (0,56 m <sup>3</sup> /s)	0,2	2,2	77	0,12	1,4	57
Ylivirtaama (2,01 m <sup>3</sup> /s)	0,06	0,6	21	0,03	0,4	16
Alivirtaama (0,1 m <sup>3</sup> /s)	0,8	8,3	296	0,4	5,2	220

Isonnevan, Pihtinevan ja Kortenevan tuotantoalueiden yhteiskuormituksen laskennalliset vaikutukset Havanganjärven veden laatuun jäävät melko lieviksi, mutta Luomanojassa Pihtinevan ja Kortenevan vaikutukset ovat kohtalaiset ja näkyisivät lievänä rehevyyden kasvuna ja liettymisenä.

#### Vaikutus kalatalouteen

Ottaen huomioon Luomanojan vähäisen kalataloudellisen merkityksen ja hankealueen merkittävimpien vedenlaatuvaikutusten rajoittumisen kyseeseen ojaan, hankealueen kuormituksen vaikutuksen kalastoon ja kalastukseen arvioidaan jäävän vähäiseksi koko purkuvesistössä. Havanganjärven valuma-alueen turvetuotannon yhteiskuormituksen kalataloudelliset vaikutukset arvioidaan kohtalaisiksi.

#### Vesienhoitosuunnitelma

Havanganjärvelle ei ole tehty ekologista luokitusta vähäisen ympäristötiedon vuoksi eikä sille ole asetettu kohdekohtaista ympäristötavoitetta. Asiantuntija-arvion mukaan Havanganjärven kemiallinen tila on hyvä. Syvänteessä on kuitenkin havaittavissa hapen vajausta, mikä ilmaisee rehevyyttä ja sietokyvyn ylittävää ravinnekuormitusta jo nykytilanteessa.

Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren vesienhoitoalueelle hyväksytyssä vesienhoitosuunnitelmassa on esitetty vesienhoidon ympäristötavoitteena, että vesien tilan heikkeneminen vesienhoitoalueella estetään ja hyvä tila saavutetaan vuoteen 2015 mennessä. Isonnevan turvetuotantoalueelle suunniteltu vesienkäsittely on parhaan käyttökelpoisen tekniikan mukaista (BAT) ja on siten Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelman ja Pirkanmaan pintavesien toimintapohjelman mukainen.

#### Ympäristöriskit

Sisäasiainministeriö on antanut ohjeen turvetuotantoalueiden paloturvallisuudesta. Työmaalle laaditaan vuosittain päivitettävä pelastussuunnitelma ja nimetään paloturvallisuusorganisaatio, joka vastaa mahdollisen tulipalon alkusammutuksesta ja muiden hätätilanteiden hoitamisesta. Tuotantoalueella on tarvittava sammutuskalusto ja ensiapuvälineistö sekä toiminta- ja ensiapuohjeet onnettomuustilanteiden varalle. Työmaan henkilöstön valmiuksia toimia hätätilanteissa ylläpidetään koulutusten sekä toimintaharjoitusten avulla.

Työmaan pelastussuunnitelma toimitetaan pelastusviranomaisille. Pelastusviranomaiset tekevät arviointi- ja tutustumiskäyntejä työmaalla ja hyväksyvät työmaan palosuojeluvuolmiuden.

Ympäristöviranomaiset tarkastavat oman harkintansa mukaan työmaan ympäristöhoidon tasoa sekä vesiensuojelurakenteita ja antavat tarkastuksiin liittyen ohjeita ja velvoitteita. Mahdollisista häiriötilanteista sekä niiden korjaustoimista ilmoitetaan ympäristökeskukselle. Hätätilanteissa noudatetaan hakijan laatu- ja ympäristöjärjestelmän työohjeita ja ympäristöohjeita. Toiminnalle otetaan ympäristövahinkovastuuvakuutus.

## **Toiminnan ja sen vaikutusten tarkkailu**

Hakija on laatinut esityksen käyttö- päästö- ja vaikutustarkkailuohjelmaksi. Vesistövaikutuksia esitetään tarkkailtavaksi kahdella havaintopaikalla Luomanojassa ja Havanganjärvessä. Kalataloustarkkailu on esitetty tehtäväksi liittämällä Isonen van hanke osaksi Pihtinevan, Sammakkolamminnevan ja Nimettömännevan kalataloudellista tarkkailuohjelmaa.

## **Vahinkoja estävät toimenpiteet**

Hakija esittää toiminnan päästöistä aiheutuvien kalataloushaittojen kompensoimista vuotuisella 129 euron suuruuisella kalatalousmaksulla.

## **HAKEMUKSEN KÄSITTELY**

### **Hakemuksen täydennykset**

Hakija on täydentänyt hakemustaan 26.9.2012 muun muassa arviolla Haukkalamin luonnontilasta ja hankkeen vaikutuksista Haukkalammiiin ja sitä ympäröivään allikko- ja kosteikkoalueeseen, arviolla Pihti- ja Isonen van päästöjen yhteismäärästä sekä tiedoilla Havanganjärven kalastosta. Täydennys on kuvattu tarkemmin päätöksen kertoelmaosassa.

### **Hakemuksesta tiedottaminen**

Hakemus on annettu tiedoksi kuuluttamalla aluehallintovirastossa ja Virtain kaupungissa 15.11.–17.12.2011 sekä erityistiedoksi antona asianosaisille. Kuulutuksen julkaisemisesta on ilmoitettu 15.11.2011 Suomenselän sanomissa. Aluehallintovirasto on pyytänyt hakemuksen johdosta lausunnon Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueelta, Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kalatalousviranomaiselta, Virtain kaupungilta sekä Virtain kaupungin ympäristönsuojeluviranomaiselta ja terveydensuojeluviranomaiselta.

## **Lausunnot**

1) **Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus** toteaa, että Isonen van turvetuotantoon otton seurauksena menetetään peruuttamattomasti edustava, laaja, luonnontilainen suoalue, alueen uhanalaiset ja sil-

mälläpidettävät suo- ja suoyhdistelmätyypit, luonnonsuojelullisesti merkittävien lintulajien pesimä-, ruokailu- ja levähdyspaikat sekä uhanalaisten ja silmälläpidettävien perhoslajien elinympäristö. Lisäksi hanke vaikuttaa peruuttamattomasti hankealueen ulkopuolisen, luonnontilaiseksi luokitellun suon osan hydrologiaan kuivattamalla uhanalaisia ja silmälläpidettäviä suoluontotyyppisiä muuttaen lajistoa ympäristönsuojelulain 42 § 1 momentin vastaisesti. Alueella on myös vesilain (264/1961) 1 luvun 15 a §:n mukaisia pienvesiä.

Isonen turvetuotannon seurauksena Närhinnevan-Korolammin suovyöhyke pirstaloituu johtaen arvokkaiden ja suojeltujen suoekosysteemien ja niiden välisen kytkeytyneisyyden katkeamiseen. Pääosin ojittamattomana suoalueena Isonen ottaminen turvetuotantoon on Valtioneuvoston soiden ja turvemaiden kestävä ja vastuullista käyttöä ja suojelua koskevan periaatepäätöksen sekä valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden vastaista.

Ympäristöministeriö vahvisti Pirkanmaan turvetuotantoa koskevan 1. vaihemaakunta-kaavan 8.1.2013 (YM/2/5222/2011). Kaava tulee voimaan ennen kuin se on saanut lainvoiman. Kaavassa ei ole merkintää Isonen hankealueella.

1. vaihemaakuntakaavan tausta-aineistoksi laadittiin Pirkanmaan suoluonnon tila -selvitys, jossa määriteltiin Pirkanmaan suoluonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaat vyöhykkeet ja joilla sijaitsevat suot ovat keskeisessä asemassa Pirkanmaan suoluonnon säilyttämisessä. Vyöhykkeiden ytimen muodostavat Natura 2000 -alueet tai soidensuojelualueet. Isonen alue kuuluu Närhineva-Korolammen vyöhykkeelle, jonka ojittamattomat suoalueet, kuten Isonen, toimivat askelkivinä mm. eteläisemmän Seitsemisen-Helvetinjärven sekä pohjoisemman Silmänevan-Haukkanevan arvokkaiden suovyöhykkeiden välisinä ekologisina yhteyksinä. Luonnontilaisen soiden kytkeytyneisyys on erityisen tärkeää luontodirektiivin arvokkaimpien suoluontotyyppien ja lajien säilymisen kannalta sekä Natura 2000 -verkoston ekologista yhtenäisyyttä silmälläpitäen.

Maakuntakaavaa tulkittaessa tulee ottaa huomioon, että siinä on kuvattu vyöhykkeinä ainoastaan Pirkanmaan pääsääntöisesti jäljellä olevat, tuotantokäyttöön soveltuvat suoalueet. Kaavaa valmisteltaessa ELY-keskus toi vahvasti esiin näkemyksensä siitä, että kaavaan tulisi merkitä turvetuotannon kannalta tärkeiden vyöhykkeiden ohella myös suoluonnon kannalta tärkeät aluekokonaisuudet, mikä olisi ohjannut turvetuotannon sijoittumista pois arvosoilta. Näin ei kuitenkaan menetelty, vaan tuotannon ja suoluonnon arvojen katsottiin tulevan yhteen sovitetuiksi jättämällä arvoalueet tuotantovyöhykkeiden ulkopuolelle. Päällekkäisyyksiä kuitenkin esiintyy, ja näistä ongelmallisin sijoittuu läheiselle Närhineva-Korolamman alueelle (EO/tu 22). Ministeriön vahvistamispäätöksessä kaikki tuotantovyöhykkeet pysyivät, sen sijaan mm. EO/tu 22 vyöhykkeelle osoitettu uusi tuotantoalue jätettiin vahvistamatta. Vahvistamatta jättämistä perusteltiin ekologisella yhteydellä.

Pirkanmaan 1. maakuntakaavassa on hankealueen kuivatusvesien vaikutusalueella Havanganjärven pohjoisosalla kaavamerkintä MY akm250. Kaavamerkintä kuvaa Havangankylän kulttuurimaisemaa, maakunnallisesti arvokasta kulttuuriympäristökohdetta, jossa lisämääränä on maisemakokonaisuus. Kuivatusvesien johtaminen Havanganjärveen ei suoraan vaikuta kaavassa määriteltäviin maisema-arvoihin, mutta välillisesti muutokset järven rehevöityessä ja liettyessä kohdistuvat myös ranta-alueisiin.

Hankealueesta 60–70 hehtaaria on luonnontilaista tai luonnontilaisen kaltaista suota. Luonnontilaisuusasteikolla tarkasteltuna Isoneva kuuluu luokkaan 3. Lisäksi seudun korkea ojitusaste (81 %) nostaa suon yleistä luontoarvoa. Isoneva on luonnonsuojelullisesti erittäin merkittävä. Pirkanmaalaiset luontojärjestöt ovat tehneet Pahkanevan-Isonevan kokonaisuudesta suojeluesityksen viranomaisille ja maanomistajalle vuonna 2001.

Kaikki suolla inventoinnissa tavatut suo- ja suoyhdistymätyypit ovat uhanalaisuusluokittelussa Etelä-Suomen osa-alueella tai valtakunnallisesti erittäin uhanalaisia (EN), vaarantuneita (VU) tai silmälläpidettäviä (NT). Vaarantuneita suotyyppejä ovat saranevat, kalvakkanevat, sararämeet ja kalvakkarämeet. Silmälläpidettävien luokkaan kuuluvia suotyyppejä Isonevalla ovat rimpinevat ja tupasvillarämeet. Suon luonnontilaiset osat edustavat suoyhdistymätyypeistä erittäin uhanalaiseen luokkaan kuuluvia välipintaisia keskiboreaalaisia aapasoita sekä vaarantuneiden luokkaan kuuluvia rimpisiä keskiboreaalaisia aapasoita.

Lisäksi Isonevalla esiintyy luontodirektiivin erityisen tärkeää eli priorisoitua luontotyyppiä aapasuot (7310). Suomen raportissa EU:n komissiolle luontodirektiivin toimeenpanosta vuonna 2007 aapasoiden suojelutason arvioitiin olevan Suomen borealisella alueella 'epäsuotuisa, riittämätön'. Suojelutason arvioinnissa otetaan huomioon sekä Natura 2000 -verkostossa että sen ulkopuolella olevat luontotyyppi esiintymät.

Hankealueen länsiosasta ojitusalueen tuntumasta on löydetty kaksi maariankämmekkää ja yksi maariankämmevän ja suopunakämmevän tunto-merkkejä omaava em. lajien risteymäksi määritetty kämmekkäyksilö. Suopunakämmekkä on Oulun läänin eteläpuolella rauhoitettu kasvilaji (luonnonsuojeluasetus liite 3b). Hankealueella saattaa esiintyä myös suopunakämmekkää.

Kämmevät ovat vaateliaita lajeja, jotka kertovat suoalueen kasvistollisesta arvosta. Isonevan luonnonsuojelullisesta arvosta kertoo myös, että suon pohjoisosasta, Haukkalammen rimpialueen koillispuolelta, suunnitellun tuotantoalueen ulkopuolelta on lisäksi ELY-keskuksen tiedossa valtakunnallisesti silmälläpidettävä ja alueellisesti uhanalainen ruskopiirtoheinä (*Rhynchospora fusca*). Isonevan esiintymä on parin-kolmenkymmenen yksilön kasvusto suon laidalla kohdassa, jossa laide on ojittamaton ja kivennäismaalta valuvat vedet ohjautuvat suolle. Ruskopiirtoheinän levinneisyys painottuu maamme eteläpuoliskoon, ja Pirkanmaalta sitä tunnetaan vain muutamalta kasvupaikalta.

Yhdessä läheisen luonnontilaisen suon, Pahkanevan, kanssa Isoneva kuuluu linnustoltaan Pirkanmaan arvokkaimpiin ja monipuolisimpiin suoalueisiin. Kahden suon muodostamalla suokokonaisuudella lähiympäristöineen esiintyy mm. kymmenkunta riekkoreviiriä (valtakunnallisesti NT ja alueellisesti RT). Laji on taantunut viimeisen sadan vuoden aikana etenkin Etelä-Suomessa. Isonevan esiintymä on lajin nykyisen levinneisyysalueen etelärajalla, ja siksi erityisen merkityksellinen levinneisyysalueen säilymisen kannalta. Lisäksi Isonevan alue muodostaa osan Virtojen metsähanhien elinpiiristä. Virtojen metsähanhipesintä on maamme eteläisin yhdessä Kauhajoella tavatun pesinnän kanssa. Tiukkojen ympäristövaatimusten takia metsähanhi on harvinainen Oulun läänin eteläpuolella ja kaikki eteläiset pesimäalueet, myös Virtojen esiintymä, ovat tärkeitä lajin levinneisyysalueen säilymisen kannalta. Lisäksi Isoneva on erittäin merkittävä teerien soidinalue.

Inventoidulta alueelta ei ole löytynyt luontodirektiivin liitteessä IV a mainittuja sudenkorentoja, sukeltajakuoriaisia tai viitasammakoita. Tämä ei kuitenkaan poissulje mahdollisuutta lajien esiintymistä alueella. Hankkeen tutkimattomalle vaikutusalueelle saattaa sijoittua mahdollisesti tiukasti suojelluille lajeille soveliaita elinympäristöjä. Lisäksi ainoastaan yhden maastokauden aikana tehtyihin selvityksiin liittyy epävarmuutta.

Hankkeen vaikutusalueella, Haukkalammin ja tuotantolohkon välimaastossa, esiintyvät lammet ja rimmet ovat vesilain tarkoittamia luonnontilaisia lampia, joiden luonnontilan vaarantaminen on vesilain 15a §:n perusteella kiellettyä. Hakemuksen perusteella Haukkalammin alueelta on kaivettu kuivatusoja ja sen perusteella sen luonnontilaisuus on menetetty. Oikeuskäytännön mukaisesti luonnontila voi palautua. Ilmakuvan perusteella kaivetusta uomasta on näkyvissä vain alkuosa ja loppuosa on täysin kadonnut. Tämän perusteella voidaan todeta alueen luonnontilan palautuneen ja noudattavan muun luonnontilaisen suon hydrologiaa.

Hankkeen luontoselvityksissä esiintyy puutteita, jonka vuoksi hankkeen luontoselvityksiä tulee täydentää seuraavasti:

Luontoselvityksien tulee kattaa selvitetyn hankealueen lisäksi myös hankkeen koko vaikutusalueella olevat häiriintyvät kohteet. Selvitys tulee tehdä vähintään asiantuntija-arviona ja tarvittaessa asianmukaisesti maastointoventoinnein. Erityisesti tulee kiinnittää huomiota luontodirektiivin liitteen IV a -mukaisiin lajeihin.

Kirjopapurikkoperhosen (*Lopinga achine*) osalta selvityksen tulee kattaa myös mahdolliset lajille soveliaat alueet itse hankealueelta, sillä kasvillisuusselvityksen perusteella siellä saattaa olla lajille soveltuvaa elinympäristöä. Lisäksi kirjopapurikosta on dokumentoitu havainto Helvetinjärven kansallispuiston Ruokejärvennevalta.

Myös erityisesti suojeltavan rämeristihämähäkin (*Aculepeira ceropegia*) esiintyminen Isonevalla tulee selvittää, sillä alueella saattaa olla lajille so-



veliasta elinympäristöä ja lajista on havaintoja Etelä-Pohjanmaalta, Alajärveltä ja Perhosta.

Kasvillisuus selvitystä tulee täydentää kämmekkäristeymän osalta. Lajimääritys tulee varmentaa sekä selvittää esiintyykö alueella mahdollisesti rauhoitettua suopunakämmekkää (*Dactylorhiza incarnata* ssp. *incarnata*). Lisäksi kasvupaikat tulee esittää tarkemmassa kartassa.

ELY-keskus täydentää lausuntoaan luontoarvojen osalta lisäselvitysten valmistuttua.

Toisin kuin hakemuksessa esitetään Kytöojan ja Luomanojan vedenlaatu on luonnontilaisen, suovaltaisella valuma-alueella sijaitsevan, ojaveden tasolla. Fosforipitoisuus, sameus, kiintoainepitoisuus ovat jopa alhaisia.

Havanganjärvelle ei ole tehty ekologista luokitusta vähäisen ympäristötiedon vuoksi eikä sille ole asetettu kohdekohtaista ympäristötavoitetta. Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren vesienhoitoalueelle hyväksytyssä vesienhoitosuunnitelmassa on esitetty vesienhoidon ympäristötavoitteena, että vesien tilan heikkeneminen vesienhoitoalueella estetään ja hyvä tila saavutetaan vuoteen 2015 mennessä. Havanganjärvi on kemialliselta tilaltaan hyvä. Syvänteessä on kuitenkin havaittavissa hapen vajausta, mikä ilmaisee rehevyyttä ja sietokyvyn ylittävää ravinnekuormitusta jo nykytilanteessa.

Luomanojan vedenlaatu havaintojen perusteella Isonnevan kokonaisfosforihuuhtouma on nykytilanteessa todennäköisesti pienempi kuin hakemuksessa on esitetty. Pihtinevan nykyinen kuormitus on laskettu luonnontilaisen suon huuhtoumatietojen perusteella, koska kuormitus pidättyy Isonnevalle ja Luomanojan vedenlaatu on luonnontilaisella tasolla. Hakemuksessa ei ole esitetty humuskuormitusta.

Humusvedessä äkillisen ravinnepitoisuuden nousun on joissakin järvissä epäilty johtaneen limalevän merkittävään lisääntymiseen. Limalevä muuttaa järven ekologiaa ja ravinnekiertoa usein peruuttamattomasti sekä haittaa virkistyskäyttöä. Hakemuksessa esitetty Isonnevan ja Pihtinevan yhteenlaskettu kuormitus etenkin Isonnevan kunnostusvaiheessa johtaa Havanganjärven rehevöitymiseen ja vesienhoitosuunnitelman tavoitteena olevan hyvän tilan vaarantumiseen. Lisäksi vesienhoitosuunnitelman mukaan uusia turpeenottoalueita tulee perustaa jo ojitetuille tai jo tuotannossa olevien alueiden yhteyteen.

Havanganjärvellä on käynnissä Vaskiveden osakaskunnan ja Virtain kaupungin kunnostushanke. Asiasta on vireillä vesitalouslupahakemus (LSSAVI/115/04.09/2011 Havanganjärven kunnostaminen, Virrat). Lisäksi Metsäkeskuksella on ollut Havanganjärven valuma-alueella metsätalouden luonnonhoitohanke vuosina 2007–2008. Hankkeen tavoitteena oli tulevien ja jo toteutettujen metsätaloustoimenpiteiden vesistökuormituksen vähentäminen tehostetuilla vesienkäsitelymenetelmillä. Turvetuotannon kuormi-

tuksen merkittävä lisäys vesittää osittain kyseisessä hankkeessa saavutettuja tuloksia kuormituksen vähentämiseksi.

Alueella tulisi edellyttää tehostettua, kemiallisen käsittelyn tasoista, vesienkäsittelyä Isonevalla. Tehostetun tason varmistamiseksi tulee määrätä vuotuinen puhdistusteho. Puhdistustehoon tulee sisältyä myös poikkeustilan- teet.

Päästötarkkailun puhdistetehovaatimus edellyttää vähintään kahden viikon välein ja ajalla 1.1.–31.3. kerran kuukaudessa tapahtuvaa vesinäytteiden ottoa. Virtaamamittauksen tulee olla jatkuvaa ja tiedot tulee rekisteröidä. Luomanojassa esitetty vaikutustarkkailu on riittävä. Syksyn havainto tulee tehdä elokuussa, ei elo-syyskuussa. Kaikki tulokset tulee esittää myös virtaamapainotettuna.

Havanganjärvessä fysikaalis-kemiallisen vedenlaadun havaintopaikka tulee siirtää järven syvänteeseen (6897156 3324912). Järvessä tulee tehdä fysikaalis-kemiallisen vedenlaadun tarkkailun lisäksi vesinäytteenoton yhteydessä heinä-elokuussa otettava kasviplanktonnäyte lajikoostumuksen, kokonaisbiomassan, haitallisten sinilevien %-osuuden ja TPI-indeksin määrittämiseksi kolmen vuoden välein. Tämän lisäksi järveltä tulee tehdä piilevät kolmen vuoden välein. Tarkkailu tulee aloittaa ennen kuntoonpanotöihin ryhtymistä.

Näytteenotto, näytteiden säilytys, mittaukset, kalibroinnit ja näytteiden analysoinnit on tehtävä standardimenetelmien akkreditoidussa laboratoriossa ja ympäristöhallinnon ohjeiden mukaan. Biologisten tarkkailujen tekijöillä tulee olla riittävä pätevyys, mm. hyväksyttävästi suoritettu Suomen ympäristökeskuksen pätevyyskoe. Tulostiedot tulee tallentaa ympäristöhallinnon tietojärjestelmiin.

Tarkkailua tulee voida muuttaa valvontaviranomaisen hyväksymällä tavalla.

Luvassa tulee edellyttää kokoojajojen virtaamansäätöä. Lupamääräykseen tulee sisällyttää myös niiden mitoitus sekä sijaintipaikka.

Lähimmät kiinteistöt sijaitsevat vallitsevan tuulen alapuolella lähimmillään noin 400 metrin etäisyydellä hankealueen reunasta. Tuotantoalueen ja lähimpien asuinkiinteistöjen välillä oleva metsävyöhyke (alle 300 m) on peruskartan korkeuskäyrien perusteella samalla tasolla kuin suo. Maa nousee metsävyöhykkeen jälkeen kohti asuinkiinteistöjä. Valtaosa metsävyöhykkeen puustosta on ilmakuvan perusteella matalaa ja alueen karuudesta johtuen todennäköisesti myös hidaskasvuista.

Lähimmille kiinteistöille saattaa aiheutua eräistä naapurussuhteista annetun lain 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua kohtuutonta rasitusta. Alueelle tulee asentaa rekisteröivä tuulimittari.

Lupakauden aikana tuotannosta poistettavat alueet on vuosittain ilmoitettava valvontaviranomaiselle. Muilta osin tavanomaiset lupamääräykset toiminnan lopettamisesta ja jälkihoidosta ovat soveltuvia.

Lainvoimaisen luvan saatuaan, ennen kuntoonpanotöihin ryhtymistä, hakijan tulee toimittaa valvontaviranomaiselle paikkatietomuodossa tuotantoalueen kartta.

**2) Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kalatalousviranomaisen** katsoo, että Isonivan aiheuttama kuorma heikentäisi osaltaan alapuolisten vesialueiden veden laatua ja käyttökelpoisuutta sekä ylläpitäisi rehevyyttä. Vesistön ekologinen tila voi heikentyä, jollei vesiensuojeluun kiinnitetä erityistä huomiota.

Mikäli lupa myönnetään, on kuivatusvesien ravinne- ja kiintoainekuormitusta rajoitettava tehokkaasti esimerkiksi kemiallisen käsittelyn avulla. Luvan saaja on myös määrättävä hakemaan lupamääräysten tarkistamista viimeistään vuoden 2020 loppuun mennessä. Lisäksi lupaan tulee sisällyttää seuraavat määräykset:

- Luvan saajan on tarkkailtava turvetuotannon vaikutusta kala- ja rapukantoihin sekä kalastukseen ja ravustukseen Hämeen ELY-keskuksen hyväksymällä tavalla. Tarkkailuohjelma on toimitettava ELY-keskuksen hyväksyttäväksi kolmen kuukauden kuluessa luvan saatua lainvoiman.
- Luvan saajan on kuntoonpanovuodesta alkaen maksettava Hämeen ELY-keskukselle kalatalousmaksua 500 euroa vuodessa. Maksua voidaan käyttää haitta-alueella hoitotoimien suunnitteluun, istutuksiin, kalataloudellisiin kunnostuksiin sekä hoidon tuloksellisuuden seurantaan. Maksu on maksettava vuosittain tammikuun loppuun mennessä.

**3) Virtain kaupunki ja 4) Virtain kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen** toteavat, että tällä hetkellä Pihtinevalta tulevien vesien vaikutus ei käytännössä ulotu Isonevaa pidemmälle. Mikäli lupa myönnettäisiin johdettavat Havanganjärveen sekä Isonivan että Pihtinevan turvetuotantoalueiden vedet. Vesistövaikutukset ulottuvat Havanganjärveen, jonka rannoilla on runsaasti sekä pysyvää että vapaa-ajan asutusta. Lisäksi rannalla sijaitsee aktiivisessa käytössä oleva tanssilava sekä kyläläisten uimapaiikka.

Havanganjärven kunnostukselle on lupahakemus vireillä lupaviranomaisessa. Kunnostus käsittää nykyisen säädeltävän padon muuttamisen kahdeksi kiinteäksi padoksi. Kunnostuksen yksi keskeinen tavoite on järven virkistyskäyttöarvon parantaminen, joka saavutetaan nostamalla alinta vedenpinnan korkeutta uusien patojen avulla. Havanganjärven kunnostus on mukana Virtain kaupunginvaltuuston v. 2008 hyväksymässä Virtain kaupungin vesistöjen kunnostusten toimenpideohjelmassa.

Havanganjärven kunnostussuunnittelun yhteydessä tehtiin järven valuma-aluetta koskeva kuormitus selvitys sekä arvioitiin järven veden laatua. Selvitys on lausunnon liitteenä. Selvityksestä käy ilmi, että Havanganjärven kuormitus on tasolla, joka hiljalleen johtaa järven rehevöitymiseen. Havan-

ganjärven pitkä viipymä aiheuttaa heikon kuormituksen siedon ja sisäinen kuormitus pitää yllä rehevöitymiskehitystä. Pitkällä aikavälillä Havanganjärven kannalta olisi tärkeää laskea kuormitus sallitulle tasolle ja lyhyellä tähtämellä estää sisäistä kuormitusta esimerkiksi hapettamalla syvänteitä. Havanganjärvestä on havaittu useana kesänä sinilevää.

Edellä esitettyyn perustuen Havanganjärveen kohdistuvaa lisäkuormitusta ei tule sallia lainkaan ja lupaa ei tule myöntää, ellei vesiensuojelutoimenpitein pystytä estämään järveen tuleva kuormitus.

Pirkanmaan 1. vaihemaakuntakaavassa aluetta ei ole esitetty turvetuotantoalueeksi. Maakuntakaavan taustaselvitysmateriaaliin kuuluneessa Pirkanmaan suoluonnon tila -selvityksessä todetaan, että Isoneva kuuluu ns. Närhinnevan-Koronlammen vyöhykkeeseen, joka on tärkeä askelkivi Seitsemisen-Helvetinjärven sekä Silmänevan-Haukkanevan alueiden välillä. Pahkanevan ja Isonevan muodostamalla ojittamattomien soiden kokonaisuudella elää erittäin monipuolinen linnusto, johon kuuluvat em. selvityksen mukaan mm. alueellisesti uhanalaiset riekko, liro, keltävästäräkki, metso ja metsähanhi. Kaavaselostuksessa on esitetty, että: ”Selvityksessä määritellyt suoluonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeät vyöhykkeet on otettu huomioon kaavassa esitettyjen, turvetuotannon kannalta tärkeiden vyöhykkeiden määrittelyssä siten, etteivät suoluonnon arvokkaiden kohteiden ja suojelualueiden väliset ekologiset yhteydet katkea tai merkittävästi heikenny.”.

Edellä esitettyyn perustuen turvetuotantoa ei alueelle tule sallia, koska se tarkoittaa sitä, että Isonevan turvetuotantokäyttöön ottaminen katkaisee tai vähintäänkin heikentää merkittävästi arvokkaiden suoluontokohteiden ja suojelualueiden välistä yhteyttä, jolloin toimittaisiin vaihemaakuntakaavan periaatteiden vastaisesti.

Mikäli luvan myöntämistä alueelle harkitaan, on ennen luvan myöntämistä arvioitava myös humuksen pitoisuudet ja mahdolliset vaikutukset alapuoliseen vesistöön. Humus on yksi merkittävä tekijä, joka voi aiheuttaa alapuolisessa vesistössä ongelmia, mm. pohjan liettymistä, värimuutoksia, happipitoisuuden vähentymistä, ravinnepitoisuuksien nousua ja kasvillisuuden ja levien määrän lisääntymistä.

Mikäli lupa kuitenkin myönnetään, tulee huomioida seuraavat seikat:

Esitettyjen vesiensuojelutoimenpiteiden lisäksi tulee toimenpiteeksi määrätä kemikalointi.

Tuotantoalueen pohjoispuolelta vesien kulkusuunta on Ylä-Havankajärveen päin. Tuotanto- ja vesiensuojelukäsittelysuunnitelman kartan mukaan Ylä-Havankajärveen lähtee kaksi ojaa, jotka erkanevat suon eristysojista. Mikäli turvetuotanto alueelle sallitaan, tulee tarkkailuun ottaa mukaan myös Ylä-Havankajärveen laskevat vedet, sillä esim. turvetuotantoalueelta ilman kautta päätyy myös eristysojiin kuormitusta. Eristysojastot on varustettava lietesyvennyksillä.

Auma-alueiden ja eristysojien väliin on jätettävä riittävästi suojavyöhykettä, jottei turvetta pääse esim. lastauksen aikana ojiin.

Virtain kaupunki on lisäksi vaatinut, että mikäli lupa myönnetään, Vapon tulee esittää hyväksyttävä suunnitelma, josta ilmenee alueen peruskuivatus ja maisemointi turpeen oton jälkeen, mikäli alueesta ei muodosteta kosteikkoa metsityksen sijaan.

**5) Virtain kaupungin terveydensuojeluviranomainen (Keurusselän Ympäristön- ja terveydensuojelutoimisto)** toteaa, että Havanganjärven runsas virkistyskäyttö huomioiden tulee lupamääräyksen huolehtia että sen veden laatu ei heikenny. Lupamääräyksen tulisi edellyttää ryhtymistä välittömästi tehokkaampien menetelmien käyttöön vesien puhdistamisessa, mikäli tarkkailutulokset viittaavat siihen, että kuivatusvesien puhdistuminen ei ole riittävää.

Turvetuotannon ja liikenteen aiheuttamien pöly- melu ja turvallisuushaittojen ehkäisyyn tulee jo lupavaiheessa kiinnittää huomiota.

Läheisten tilojen kaivojen veden laatu ei saa vaarantua turvetuotannon vuoksi.

Alueella käytettävien aineiden, koneiden ja laitteiden sijoitus, säilytys ja toiminta sekä tankkauspaikka on suojattava ja rakennettava niin, ettei toiminnasta voi aiheutua pohjaveden tai maaperän pilaantumisen vaaraa.

## Muistutukset ja mielipiteet

**6) Vaskiveden kyläyhdistys ry** vastustaa ympäristöluvan myöntämistä, koska se on lähellä asutusta ja niiden talousvesikaivoja. Samoin turpeenkuljetusliikenne tulisi kulkemaan enenevässä määrin yksityisteiden kautta ja näin ollen rasittaisi myöskin taloudellisesti tiekuntia. Lisäksi valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet eivät salli ojitamattomien soiden avaamista vaan ohjaavat turvetuotantoa jo ojitetuille suoalueille ja käytöstä poistetuille suopelloille.

Havanganjärven rannalla on runsaasti pysyvää ja vapaa-ajan asutusta. Järven rannalla on myös kyläyhdistyksen ylläpitämä koko kylän uimapaikka sekä kesäaikaan aktiivisessa käytössä oleva Myllyniemen tanssilava. Järvellä on siten merkittävä virkistysarvo. Järven veden laadussa on ollut havaittavissa heikkenemistä. Lisäkuormitusta vesistöön ei voida sallia, sillä järvelle on valmistumassa kunnostussuunnitelma, jossa ovat mukana rannan asukkaat, Vaskiveden osakaskunta ja Virtain kaupunki. Isonavan avaaminen mitätöisi järven kunnostussuunnitelman tavoitteet.

**7) Vaskiveden osakaskunta (936-408-876-1)** vastustaa luvan myöntämistä seuraavin perustein:

- alue ei ole varattu maakuntakaavassa turvetuotantoalueeksi
- alueella on uhanalaisia kasvillisuustyyppisiä

- alue on ainakin osin luonnontilaista suoaluetta
- Havanganjärven kunnostussuunnitelma on lupaviranomaisessa käsittelyssä ja suunniteltu turvetuotannon lisääminen on täysin ristiriidassa kunnostussuunnitelman kanssa
- alapuolinen Havanganjärven alue on luokiteltu Virtain kaupungin suunnitelmassa rantojen vetovoimaan perustuvan asumisen alueeksi
- alapuolinen Havanganjärvi ei selvitysten mukaan kestä enää yhtään enempää lisäkuormitusta ilman rehevöitymistä

Jos lupa kuitenkin myönnetään osakaskunta vaatii, että

- kaikissa eri toimintavaiheissa on käytettävä BAT-periaatteen mukaisia vesiensuojelutoimenpiteitä.
- luvassa on asetettava kalataloustarkkailu
- osakaskunnalle tulee korvata vedenlaadun heikkenemisestä ja virkistysarvon alenemisesta aiheutuvasta haitasta 1 500 €/vuosi
- istutettava vuosittain kompensationsa 1 000 kpl 1-kesäistä siian- tai kuhanpoikasta tai maksettava kalatalousmaksua 1 000 €/vuosi.

Havanganjärvi kuuluu kokonaisuudessaan Vaskiveden osakaskunnalle. Osakaskunta suhtautuu suunniteltuun hankkeeseen erittäin kielteisesti. Vaskiveden osakaskunta on hoitanut Havanganjärveä säännöllisesti mm. kuha- siika- ja ankeriasistutuksilla. Kalastus järvellä on runsasta ja järvi on kylän asukkaille keskeinen virkistäytymis- ja kalastuspaikka.

Luonnontilaiset ja ojittamattomat alueet tulee ehdottomasti säästää luonnon monimuotoisuuden ja suoekosysteemien suojelun vuoksi. Luonnontilaisilla suoalueet ovat myös tärkeitä, koska ne pidättävät hyvin sadevesiä ja tasaavat näin alapuolisten vesien tulvia.

Hakija vähättelee hankkeen vaikutuksia alapuolisiin vesiin. Hakijan mielestä hankealueen kuivatusvesillä ei ole normaalissa tilanteessa merkittävää vaikutusta alapuolisen vesistön tilaan. Turvetuotannon vesistövaikutuksia seuranneena osakaskunta ihmettelee hakijan haittaa ja vaikutuksia vähättelevä asennetta. On hyvin todennäköistä, ellei varmaa, ettei normaaliolosuhteita juurikaan ole, sää tuntuu nykyään olevan jatkuvasti ”poikkeuksellinen”, millä perustellaan ja selitetään ylivuodot ja luvasta poikkeavat kuormitukset.

Havanganjärven kunnostuksen lupahakemus on vireillä. Kunnostuksen keskeisenä tavoitteena on järven virkistyskäytön parantaminen. Suunniteltu turvetuotannon lisääminen on täysin ristiriidassa kunnostushankkeen kanssa. Tehtyjen kuormitusselvitysten mukaan Havanganjärvi ei kestä enää yhtään lisäkuormitusta ilman rehevöitymisen lisääntymistä. Tämän vuoksi lupaa ei tule myöntää toiminnan laajentamiseen.

Havanganjärvellä on vapaa-ajan asuntoja ja järvellä kalastetaan. Järvi on kylän keskeinen kalastus- ja virkistymispaikka, jota käytetään runsaasti. Virtain kaupungin strateginen maankäyttösuunnitelma on kuultavana parhaillaan. Tässä suunnitelmassa alue on luokiteltu ”rantojen vetovoimaan perustuvaksi asumisen alueeksi”. Turvetuotannon kuormitus heikentää

alueen vesien käyttöä virkistytymiseen ja kalastukseen. Suunniteltu turvetuotantoalue ja sen vaikutukset alapuolisiin vesistöihin ovat selkeästi ristiriidassa tämän suunnitelman kanssa.

Aikaisemmin perustetut turvetuotantoalueet kuormittavat jo ennestään huomattavasti osakaskunnan vesiä. Kalasto on jo ennestään turvetuotannon vaikutuksesta kaventunut. Järven aikaisempi pilaaminen ei oikeuta jatkamaan vesistön pilaamista.

Luvan hakijan on suunniteltava toimintansa siten, että se on riittävän hyvin varautunut viime aikojen poikkeuksellisiin sääoloihin niin, ettei alapuolisten vesistöjen veden laatu tästä edes hetkellisesti heikkene. Osakaskunta yhtyy myös Virtain kaupungin ympäristölautakunnan antamaan lausuntoon sen esittämistä lisäselvityksistä ja vaatimuksista vesienkäsittelystä (mm. kemikalointi).

Mikäli lupa myönnetään, tulee lupaan laittaa vaade alueen ennallistamisesta tuotannon loppumisen jälkeen. Ennallistaminen tulee tehdä luvan haltijan kustannuksella. Vapo Oy:n tulee osallistua myös Havanganjärven kunnostukseen.

Havanganjärveen kohdistuu jo nyt hyvin paljon turvetuotannon kuormitusta, että pienikin lisäys kuormituksesta voi saada aikaan ison muutoksen veden laadussa ja kalastossa. Sen vuoksi kalataloustarkkailu on tärkeä. Koska osakaskunta on panostanut kalaistutuksiin (mm. ankerias, siika ja kuha), on todennäköistä, että istutuksiin panostetut varat eivät tuota toivottua tulosta mikäli veden laatu edelleen heikkenee suunnitellun lisäkuormituksen vuoksi. Siika on syyskutuinen kala eikä lisääntyminen onnistu, jos kutupaikat liettyvät. Se ei myöskään viihdy rehevissä vesissä ja vaatii runsashappisen veden viihtyäkseen. Turvetuotannon voi olettaa liettävän kutsualueita, lisäävän rehevöitymistä ja tätä kautta muuttavan eläin- ja kasviplanktonlajistoa sekä aiheuttavan happikatoa järven pohjakerroksissa. Nämä kaikki tekijät heikentävät etenkin siian, mutta myös muiden arvokalojen viihtyvyyttä. Runsa kiintoainepitoisuus heikentää ravun viihtyvyyttä, koska kiintoainek (ja rauta) tukkivat ravun kidukset helposti.

**8) Virtain kalastusalue** vastustaa luvan myöntämistä ja toteaa, että Havanganjärvi on kokonaisuudessaan Vaskiveden kalastuskunnan vesialueita.

Mikäli luvan myöntämistä harkitaan, on ennen luvan myöntämistä selvitettävä humuksen pitoisuudet ja vaikutukset alapuoliseen vesistöön aina Vaskiveteen asti. Luvan hakijan on selvitettävä myös tavat, millä vedenlaatua tarkkaillaan jatkuvasti jolloin mahdolliset hetkelliset kuormitukset voidaan rekisteröidä.

Mikäli lupa myönnetään luvansaajan tulee huolehtia puhdistuksen kautta kuivatusalueelta tulevien vesien laadusta siten, ettei niistä aiheudu haittaa alapuoliseen vesistöön. Luvan saaja tulee velvoittaa järjestämään puolueeton vedenlaaduntarkkailu Havanganjärveen laskevien ja siitä pois virtaavi-

en vesien osalta huomioiden kaikki edellä olevat selvitykset. Luvan saajan on korvattava kaikki hetkellisten kuormitusten sekä muun kuormituksen aiheuttamat kalataloudelliset vahingot vaikutusalueella täysimääräisenä ja kunnostaa tarvittaessa vahingoittuneet alueet. Turvetuotantoalueen ympäristö ja toiminta-alueet tulee rakentaa ja toteuttaa siten kuin Virtain kaupungin ympäristölautakunta omassa lausunnossaan sitä esittää.

Havanganjärveä rasittaa jo tällä hetkellä hakijan Kortenevan turvetuotantoalueen kuivatusvedet, jotka kulkeutuvat Havanganjärveen Ylä-Havankajärven kautta. Tällä hetkellä Pihtinevalta tulevien vesien vaikutus ei rasita Havanganjärveä. Mikäli lupa myönnetään, Havanganjärveen valuvat sekä Isonnevan että Pihtinevan turvetuotantoalueiden vedet aiheuttaen veden lisäkuormitusta. Järven vedenlaatu on tälläkin hetkellä lähinnä tyydyttävää humuksen runsaudesta, vaihtelevasta happamuudesta sekä lievästä rehevöitymisestä johtuen.

Kalastuskunta on tehnyt aktiivista työtä kalakantojen ylläpidon osalta, viime vuosina järveen on istutettu siikaa, kuhaa ja järvitaimenta sekä 3000 ankeriasta. Tällä hetkellä Havanganjärven osalta on suunnitelma, jossa alija keskivedenkorkeutta säännösteltäisiin. Suunnitelman vaikutuksia ovat järven virkistyskäytön parantuminen, rehevöitymisen vähentyminen sekä kevätkutuisten kalojen lisääntymisedellytyksien parantuminen sekä mahdollisesti rehevöitymisen vähenemisen kautta veden laadun parantuminen. Pirkanmaan metsäkeskuksella on käynnissä Huomisen Havanka -hanke, jolla pyritään korjaamaan myös Ylä-Havankajärven tilannetta ja sitä kautta vähentämään ravinnekuormitusta.

Pirkanmaan 1. vaihemaakuntakaavassa aluetta ei myöskään ole esitetty turvetuotantoalueeksi.

Turvetuotantoalueiden kuivatusvedet eivät ole yksin ongelma vesistölle, pöly kuormittaa myös laajalla alueella vesistöjä. Ojien ja purojen kautta humusta kertyy vesistöihin ja huonontaa vedenlaatua. Tämän hetken tuotantotekniikalla ei pystytä tätä asiaa vielä parantamaan.

**9) Suomenselän lintutieteellinen yhdistys ry ja 10) Virtain luonnonsuojeluyhdistys ry** vastustavat luvan myöntämistä. Hakemus on vastoin valtioneuvoston päätöstä tarkistetuista valtakunnallisista alueidenkäyttövoitteista. Isonneva on lähes luonnontilainen suo, eikä sitä voida luonnehtia luonnontilaltaan merkittävästi muuttuneeksi suoksi. Hankkeen toteutuminen ei edistäisi alueen monimuotoisuuden säilymistä ja se vähentäisi ekologisia yhteyksiä jo ennestään pirstaleisella alueella.

Turpeennoston hyväksyminen Isonnevalle tarkoittaisi myöskin valtioneuvoston periaatepäätöksen mitätöimistä. Pirkanmaan 1. vaihemaakuntakaavassa Isonnevaa ei ole esitetty turvetuotantoalueeksi, vaan se on määriteltävä tärkeäksi ekologiseksi yhteydeksi alueen suojeltujen suokokonaisuuksien (Helvetinjärvi-Seitseminen - Silmäneva-Haukkaneva) välillä.



Isoneva kuuluu eteläisten aapasoiden kokonaisuuteen, josta luonnontilaisina ovat jäljellä vain Isoneva, sen lähellä sijaitseva Pahkaneva sekä Närhinevan soidensuojelualue. Aapasoiden esiintyminen Suomenselän vedentakaja-alueella on harvinaista. Pohjanmaan aapasuot edustavat luontodirektiivin ensisijaisesti suojeltavaa aapasoiden luontotyyppiä, joiden suojelun tason seurannasta Suomi on jättänyt EU:n komissiolle raportin vuonna 2007. Raportin mukaan boreaalisten aapasoiden suojelutaso on Suomessa epäsuotuisa-riittämätön. Suoyhdistymätyypiltään Isoneva kokonaisuudessaan edustaa välipintaista keskiboreaalista aapasuota, joka on kansainvälinen vastuuluontotyyppi ja josta Suomella on erityinen vastuu. Väli-pintainen keskiboreaalinen aapasuo on luokiteltu erittäin uhanalaiseksi.

Isonevaa ja läheistä Pahkanevaa on esitetty jo vuonna 2001 luonnonsuojelujärjestöjen toimesta suojeltavaksi. Vastauksessaan (Dnro 6/5711/2001) suojeluesitykseen ympäristöministeriö toteaa soiden olevan merkittäviä sen vuoksi, että ne ”ovat lähes luonnontilaisina merkittäviä seudulla, jossa muutamaa suojelusuota lukuun ottamatta luonnontilaisten soiden lukumäärä on romahtanut”. Lisäksi vastauksessa todetaan että ”Pahkanevan ja Isonevan merkitys onkin nähtävä erityisesti Suomenselän eteläosan eliölajiston kuten tiettyjen lintulajien esiintymisalueen säilymisen tukena sekä tärkeänä ekologisena yhteytenä harvahkon soidensuojeluverkoston sisällä”. Mainittakoon, että soiden ojitusaste on tällä seudulla 75–85 %.

Kasvillisuuskartoituksessa on kartoittajalta jäänyt huomaamatta Haukkalammin rimpialueella esiintyvä, alueellisesti uhanalainen mähkä (*Selaginella selaginoides*) sekä silmälläpidettävä, alueellisesti uhanalainen ruskopiirtoheinä (*Rhynchospora fusca*). Nämä lajit kertovat alueen oligotrofiaa suuremmasta ravinteikkuudesta, kuten myös paikoittain esiintyvä siniheinä. Mähkää on Pirkanmaalla havaittu Isonevan lisäksi vain Silmänevalla. Suomen ympäristökeskuksen hoitosuosituksissa ruskopiirtoheinälle mainitaan muun muassa, että laji on hyvin herkkä kauempanakin tapahtuville maankäytön muutoksille ja että sen kasvupaikkoja uhkaavat kuivaava maankäyttö sekä turpeennosto. Huomionarvoinen kasvi on kartoituksessa löytynyt kämmekkäristemä, johon ei raportissa kiinnitetä kuitenkaan sen kummempaa huomiota. Mikäli löydetty kämmekkä on maariankämmejän ja suopunakämmejän risteymä, se viittaa mahdollisuuteen, että alueelta voisi löytyä myös suopunakämmekkää. Kämmekät eivät välttämättä kuki vuosittain. Väli vuosina ne ovat vaikeasti havaittavissa ja tunnistettavissa. Suopunakämmekkä on Etelä-Suomessa harvinainen, rauhoitettu ja sen uhanalaisluokituksena on vaarantunut (VU). Turpeennoston aloittaminen Isonevalla väistämättä tuhoaisi nämä kasvustot vesitasapainon muuttuessa, vaikka Haukkalammin tienoo ei sisällykään hankealueeseen.

Linnustokartoituksessa soidinaikainen riekkokartoitus on jäänyt tekemättä. Linnustoselvityksessä on havaittu mm. uhanalaisuusluokituksessa vaarantuneiksi luokitellut keltävästäräkki ja pohjansirkku. Lajien pesinnästä ei ole varmuutta, mutta elinympäristö on siihen sopiva. Kasvillisuus selvitystä tehdessä havaittiin myös hanhen sulkia. Isoneva ja Pahkaneva muodostavat osan Virtain metsähanhien elinpiiristä ja ne toimivat hanhien levähdys- ja ruokailualueina.

Kesällä 2012 lintuharrastajat löysivät Isonervalta mm. riekkoja, liroja, kuveja, kapustarintoja ja niittykirvisiä. Lisäksi sekä linnustoselvityksessä että lintuharrastajien Tiira-järjestelmässä on Isonervalta varsin monipuolisesti pesimähavaintoja tavanomaisemmista suolajeista. Muuttohavaintoja on tehty mm. 10 yksilön jänkäsirriäisparvesta, mikä on todella harvinaista. Myös monet tavanomaisemmat lajit levähtävät suolla muuttoaikaan. Hakijan teettämässä selvityksessä muuttolintujen havainnointi on puutteellinen koostuen vain yhden käyntikerran havainnoista, minkä perusteella ei voi saada todellista kuvaa Isonevan merkityksestä muuttolintujen levähdyspaikkana. Suolla pesiviä tai sitä pesimäaikaan käyttäviä lintudirektiivin lajeja ovat laulujoutsen, pyy, teeri, metso, kurki, kapustarinta, liro ja palokärki. EU:n Suomelle määrittelemistä erityisvastuulajeista pesimälajistoon kuuluvat liro, kuovi, valkoviklo, laulujoutsen, teeri ja metso. Uhanalaisuusluokituksessa silmälläpidettäviksi luokiteltuja ovat riekko, teeri, metso ja niittykirvinen. Eteläisessä Suomessa suolinnut ovat taantuneet voimakkaasti ja siihen nähden Isonevan parimäärät ovat merkittäviä. Monet lajit kuten riekko, keltavästäräkki ja pohjansirkku ovat kadonneet laajoilta alueilta kokonaan. Isoneva on Suomen eteläisimpiä riekon pesimäseutuja. Yhdistykset toteavat, että Isonevan ottaminen turvetuotantoalueeksi uhkaisi vakavasti riekon suotuisan suojelutason säilymistä. Euroopan tuomioistuin on todennut langettavassa päätöksessään, että Artikla 3 vaatii jäsenmaita säilyttämään, ylläpitämään ja saattamaan ennalleen kaikkien luonnonvaraisten lintulajien elinympäristöjen riittävän moninaisuuden ja laajuuden. Nämä jäsenmaiden velvoitteet ovat voimassa jo ennen kuin mitään vähenemistä lintujen määrissä on havaittu taikka mitään riskiä suojeluun lajin sukupuuttoon kuolemista on ilmentynyt. Kokonaisuutena Isonevan linnustoarvo on samalla tasolla monen lähiseudun suojellun suon kanssa. Hakijan teettämän linnustoselvityksen johtopäätökset ovat tältä osin puutteelliset. Hakijan teettämässä selvityksessä on jäänyt kokonaan selvittämättä Isonevan merkitys maakotkan saalistusalueena. Todistettavasti alueella liikkuu maakotkia, sillä syksyllä 2012 Vaskivedeltä saatiin kiinni loukkaantunut maakotka, josta uutisoitiin laajasti.

Vaikka perhosselvityksen ovat laatineet huippuammattilaiset, ei yhtenä kesänä tehty kartoitusta tavoita kaikkia suolla mahdollisesti esiintyviä lajeja kuten tekijät kertovatkin raportissaan. Läheiseltä Pahkanevalta on tavattu silmälläpidettävät suokirjosiipi, rämekylmänperhonen sekä muurainhopeatäplä, eikä ole syytä epäillä etteikö näitä lajeja esiintyisi myös Isonevalla. Näistä rämekylmänperhonen esiintyy aikuisena vain parillisina vuosina, joten sitä on ollut mahdotonta havaita vuonna 2011.

Sukeltajakuoriaisselvitys on puutteellinen. Isolampisukeltaja on kartoitussajankohtana heinäkuussa pääsääntöisesti toukkavaiheessa. Tuolloin olisi pitänyt havainnoida sen toukkavaiheita, jolloin sen esiintyminen olisi voitu luotettavasti selvittää. Kaiken kaikkiaan hakemuksen arviot Isonevan luontoarvoista ovat vähättelevät.

Ympäristölupahakemuksen mukaan luvan hakijalla on aikomus muuttaa Pihtinevan kuivatusvesien käsittelyä siten, että ne johdettaisiin Isonevalle

tehtävälle pintavalutuskentälle. Tämä yhdessä Isonnevan turpeenoton kanssa johtaisi ekologisesti kestävämpään tilanteeseen Havanganjär-  
vessä, jonne kuivatusvedet johdettaisiin. Nykytilanteessa kuivatusvedet  
johdetaan Isonnevalle, joka käytännössä suodattaa Pihlinevan likavedet niin  
hyvin ettei siitä aiheutune kuormitusta järveen juuri lainkaan. Isonneva on  
vetinen suo (vesipitoisuus märkäpainosta 93,1 %), joten sen kuivattami-  
sessa syntyy myös paljon likavettä sateista riippumatta. Suuret määrät ha-  
panta, humuspitoista vettä väistämättä vaikuttavat haitallisesti alapuolisiin  
vesistöihin. Havanganjärvi on jo rehevöitymässä oleva pitkäviipymäinen  
järvi, jonka rannoilla on sekä vakituista että kesäasutusta. Järven virkis-  
tysarvo on korkea sen lähimaastossa asuville ihmisille ja järveen kohdistu-  
va, kymmeniä vuosia kestävä lisäkuormitus aiheuttaisi virkistysarvon ro-  
mahtamisen. Järveä kuormittavat jo entuudestaan maatalous, metsäojituk-  
set sekä Korteson turvetuotantoalue.

Pintavalutuskenttien puhdistusteho ei ole ennustettavissa eikä se missään  
tilanteessa kykene pidättämään rankkasateiden aiheuttamia humusryöppy-  
jä. Järven pohjalle kerääntyvä humushöttö pitkäviipymäisessä järvessä ai-  
heuttaa runsaan sisäisen kuormituksen, kun happi katoaa syvänteistä ja  
aiheuttaa fosforin irtoamisen humuksesta. Tässä valossa BAT -termin käyt-  
tö pintavalutuskentistä saattaa koko termin naurettavaan valoon.

Havanganjärven valuma-alue kuuluu Kokemäenjoen-Saaristomeren-  
Selkämeren vesienhoitoalueeseen, jolle on laadittu vesienhoito-ohjelma.  
Hoito-ohjelman tavoitteena on muiden muassa, että pintavesien ekologi-  
nen ja kemiallinen tila on vähintään hyvä vuoteen 2015 mennessä. Toinen  
tämän hankkeen kannalta merkittävä tavoite on tulvien ja kuivuuden haital-  
listen vaikutusten vähentäminen. Isonnevan hakemuksen hyväksyminen  
vaikeuttaisi huomattavasti vesienhoito-ohjelman tavoitteiden saavuttamis-  
ta. Havanganjärven vesi on jo nyt virkistysarvoltaan heikentynyt, sillä uimi-  
sen jälkeen täytyy käydä peseytymässä. Vedessä ollessa ruskea limainen  
levä takertuu ihokarvoihin ja aiheuttaa kutinaa. Ongelma on lisääntynyt  
vuosi vuodelta. Lisäksi järvessä on ollut sinileväesiintymiä.

Virtain kaupunki on käynnistänyt hankkeen Havanganjärven kunnostami-  
seksi. Suunnitelman mukaan Tyrkönojan suulle rakennetaan kaksi patoa,  
joiden myötä järven keskivedenkorkeutta saadaan nostettua. Tarkoitukse-  
na on järven virkistyskäyttöarvon parantaminen. Mikäli turpeenotto Ison-  
nevalle hyväksytään, tekee se kunnostussuunnitelmat turhiksi. Havanganjär-  
ven valuma-alueella on toteutettu myös Metsäkeskuksen hanke Huomisen  
Havanka, jossa on suunniteltu toimenpiteitä metsäojituksen aiheuttamien  
vesistöhaittojen vähentämiseksi.

Lupahakemuksessaan hakija on arvioinut Havanganjärven virtaamaa Ki-  
tusjärven luusuan virtaamatietojen perusteella. Kitusjärvi sijaitsee n. 27 ki-  
lometrin päässä Havanganjärvestä, suuren vesistöalueen toisella puolella.  
Yhdistykset ihmettelevät, mitä todellisuus pohjaa tällaisella tiedolla on arvi-  
oitaessa Havanganjärven virtaamia?

Hakija mainitsee kuivatusvesien aiheuttamien pitoisuuksien olevan teoreettisia arvioita ja niitä ne todella ovat vailla todellisuuspohjaa. Nykyään olisi kuitenkin mahdollista arvioida suokohtaisesti turpeenoton aiheuttamia päästöjä jo etukäteen tarkastelemalla kohdesuon turpeen ominaisuuksia. Miksi tällaista arviointimenetelmää ei käytetä? Humuksen ja muun kiintoaineen osalta turpeenkaivun vesistöpäästöt ovat pahempia kuin mitä turvetuottajat ilmoittavat. Kiintoaineen päästöt ilmoitetaan ominaiskuormituslukuina, mikä on monilta osin virheellinen menetelmä. Hienojakoinen, pääosin liukoisena vedessä liikkuva humus (eli yli 90 % orgaanisesta aineksesta) jää menetelmässä huomioimatta. Päästöissä tulee lisäksi huomioida turvepölyn laskeutuminen vesiensuojelurakenteiden ulkopuolelle eristysojiin. Muita vesistövaikutusten arvioinnin ongelmia ovat mm. turvekentän rakentamisen aikaisten päästöjen oikea arviointi, vertailulukuna käytetyn luonnonhuuhtouman liian suuri arvo sekä vesinäytteiden puute paljon kiintoainetta kuljettavista pohja- ja pintavirtaamista. Kiintoainespäästöjen vaikutusten tulkinnassa johtaa harhaan myös se, että päästöt ilmoitetaan kuiva-aineena, mutta veteen sekoittuessaan tilavuus monikymmenkertaisuutta täyttäen vesistöjen pohjaa turvemössöllä.

Hakijan tulisi selvittää Kytöojan, Luomanojan sekä Havanganjärven ekologinen tila vesipuidedirektiivin mukaisesti, jotta mahdollisen turpeenoton vaikutuksia pystyttäisiin luotettavasti arvioimaan. Hakija ei ole arvioinut lainkaan hankealueelta rankkasateiden aikana tulevien vesien vaikutusta alapuoliseen vesistöön. Kuitenkin 90 % turpeenottoalueiden päästöistä muodostuu juuri äkillisten, rankkojen sateiden aikana. Miten hakija varmistaa, ettei humusta, kiintoainetta, fosforia ja typpeä tuolloin pääse ylenmäärin vesistöön? Vaikutukset Havanganjärven veden laatuun jäisivät melko lieväksi, mutta Luomanojassa vaikutukset ovat kohtalaiset ja näkyisivät lievästi rehevyyden kasvuna ja liettymisenä. Hakija ei selvitä, millä perusteella vaikutukset jäisivät Havanganjärveen vähäisiksi. Eivätkö kuivatusvedet aiheuta Havanganjärveen samanlaisia vaikutuksia, vaikkakin viiveellä? Mahdollinen turpeenkaivuu jatkuisi Isonevalla kuitenkin 20 – 30 vuotta.

Havanganjärven morfologisia ominaisuuksia ei ole selvitetty ja kaiken kaikkiaan hakijan vesistövaikutusten arviointi on puutteellinen, koska vaikutusarviointit perustuvat arvailuihin ja täysin teoreettisiin laskelmiin, jotka taas perustuvat velvoitetarkkailutuloksiin ja ominaiskuormituslaskelmiin, joilla ei ole käytännön merkitystä turpeenottoalueiden todellisten vesistö-  
päästöjen arvioinnissa.

Lupahakemuksessa esitettyjen tietojen ja selvitysten perusteella yhdistykset toteavat, että kyseessä on laaja, luontoarvoiltaan merkittävä ja lähes luonnontilainen suoalue muutoin pirstaleisella ja rankasti ojitetulla alueella. Isonevan tekee luonnonsuojelullisesti arvokkaaksi erityisesti lintulajisto, johon kuuluu valtakunnallisesti silmällä pidettäviä, alueellisesti uhanalaisia ja Suomen erityisvastuulajeja. Suo on muuttolinnoille tärkeä levähdys- ja ruokailualue. Isoneva on myös uhanalaisten suoperhosten elinaluetta. Lisäksi suon sijainti kahden suokasvillisuusvyöhykkeen rajalla lisäävät sen luonnonsuojelullista arvoa. Isonevalla on useita uhanalaisia luontotyyppisiä ja Isonevan edustama aapasuotyyppi on luokiteltu erittäin uhanalaiseksi. Iso-

nevan ottaminen turvetuotantoon aiheuttaisi selkeää haittaa luonnolle vähentämällä luonnon monimuotoisuutta ja heikentämällä lintulajien suotuisan suojelun tasoa alueella, jossa suurin osa alkuperäisestä suoluonnosta on tuhottu ojituksin ja turpeenottoaluein. Ojittamattoman alueen ottaminen turvetuotantoon voisi aiheuttaa ympäristönsuojelulain 42 §:n 1 momentin tarkoittamaa erityistä luonnonolosuhteiden huonontumista luonnonsuojelulle haitallisten vaikutusten sekä vesistökuormituksen vesistölle aiheuttavien vaikutusten takia. Hankealueen alapuolinen Havanganjärvi on rehevöitymässä oleva, pitkäviipymäinen järvi, jonka lisäkuormitus johtaisi vesistön tilan huononemiseen ja nollassi vesistön kunnostamiseen tähtäävät toimenpiteet.

11) **Pirkanmaan lintutieteellinen yhdistys ry** ja 12) **Pirkanmaan luonnonsuojelupiiri ry** vastustavat luvan myöntämistä. Pirkanmaan 1. vaihemaakuntakaavan ehdotuksessa Isoneva on rajattu turpeenottoalueiden ja turpeenoton kannalta tärkeiden vyöhykkeiden ulkopuolelle. Maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) 32 §:n mukaan maakuntakaava on ohjeena ryhdyttäessä toimenpiteisiin alueiden käytön järjestämiseksi. Viranomaisten on otettava maakuntakaava huomioon, pyrittävä edistämään kaavan toteuttamista ja katsottava, ettei toimenpiteillä vaikeuteta kaavan toteuttamista.

Pirkanmaan 1. vaihemaakuntakaavassa Isoneva kuuluu lisäksi suoluonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaaseen vyöhykkeeseen (Närhinnevan-Korolammen vyöhyke). Isonevan turvetuotanto heikentäisi monimuotoisuusvyöhykettä ja sen sisällä kulkevia ekologisista yhteyksiä. Vaikka Isonevaa ei ole suojeltu, sen säästyminen turpeenotolta on tärkeää läheisten laajojen suojelualueiden, Närhinnevan-Koroluoman natura-alueen sekä Isonevan-Raitakulonnevan Natura-alueen kannalta. Isoneva ja suojellut suot muodostavat suoluonnon monimuotoisuuden näkökulmasta toimivan kokonaisuuden. Jos Isonevalla aloitetaan turvetuotanto, vähenevät myös edellä mainittujen Natura-alueiden luontoarvot. Monet eliölajit tarvitsevat toisiinsa kytkeytyneiden elinympäristöjen verkoston, jossa sopivaa elinympäristöä on tarjolla laikuittain siellä täällä.

Hakija sivuuttaa sen, että vaihemaakuntakaavassa Isoneva on todettu luonnoltaan arvokkaaksi. Tämä on hakemuksen olennainen puute. Isoneva on vaihemaakuntakaavassa todettu arvokkaaksi ja ympäristöluvan myöntäminen johtaisi tapahtumia päinvastaiseen suuntaan.

Turpeenotto tuhoaisi Isonevan merkittävät luontoarvot ja heikentäisi tois-  
taiseksi luonnontilaisen kaltaisena säilynyttä suokokonaisuutta, johon Isonevan ja läheisen Pahkannevan lisäksi kuuluvat Natura 2000 -ohjelmassa suojellut Iso Närhinneva (Virrat) sekä Isoneva-Raitakulonneva (Ylöjärvi). Pirkanmaan ELY-keskus (silloinen ympäristökeskus) päätti edellisen ympäristölupaprosessin (2009) yhteydessä, että Vapon tulee laatia Isonevan turpeenottosuunnitelmasta ympäristövaikutusten arviointi. Hämeenlinnan hallinto-oikeus kumosi ELY-keskuksen päätöksen. Hallinto-oikeuden päätös sisältää kohtia, jotka tulee huomioida myös nykyisessä lupaharkinnassa. Päätöksen mukaan ”Isonevan merkitys laajempien suojeltujen soiden välimaastossa ja osana niiden muodostamaa kokonaisuutta on merkittävä.

Hakemusasiakirjoissa ei ole selvitystä Isonevalle suunnitellun turvetuotannon vaikutuksista Ylä-Pirkanmaan soiden muodostamalle kokonaisuudelle elinympäristönä. Yksinomaan tällaisen selvityksen laatimiseksi ei kuitenkaan voida edellyttää ympäristövaikutusten arviointimenettelyn soveltamista.” Hallinto-oikeuden päätöksestä saa käsityksen, että lainvoimaisen päätöksen edellytyksenä saattaisi kuitenkin olla tällaisen selvityksen laatiminen. Sen laatimiseksi ei voida edellyttää YVA-prosessia, mutta selvityksen tarvetta ei kiistetäkään.

Luontoselvityksistä puuttuu arvio Isonevan merkityksestä tienoon suokokonaisuuden osana. Selvitykset on laadittu ainoastaan itse Isonevalta, mutta sen merkitystä osana laajempaa ekosysteemiverkostoa ei ole tunnustettu eikä arvioitu. Näin ei voida olla varmoja, etteikö turvetuotanto aiheuttaisi ympäristönsuojelulain (YSL) 42 §:n vastaisesti erityisten luonnonolosuhteiden huonontumista.

Pirkanmaan luonnonsuojelupiiri, Virtain luonnonsuojeluyhdistys sekä Pirkanmaan Lintutieteellisen Yhdistys ja Suomenselän Lintutieteellinen yhdistys ovat tehneet aloitteen Isonevan ja läheisen Pahkanevan suojelemiseksi. Aloite sisältöineen ei ole vanhentunut, joten myös ympäristöministeriön vastaus on edelleen ajankohtainen. Ympäristöministeriön vastauksessa annetaan katsaus Isonevan ja Pahkanevan asemasta ja merkityksestä alueellisessa suoluonnossa:

”Suojeltavaksi esitetyt suot ovat pääosin luonnontilaisia, karuja Pohjanmaan aapasointa. Ne sijaitsevat kuitenkin siinä osassa Suomenselän vedenjakaja-alueella, joka virallisesti kuuluu vielä Sisä-Suomen vietto- ja rahkakeidasvyöhykkeen länsiosaan. Varsinainen aapasuovyöhyke alkaa noin 100 kilometriä ko. suoalueiden koillispuolella. Pahkaneva ja Isoneva sijaitsevat alueella, joka Virtain länsiosasta ulottuu etelään Seitsemisen ja Helvetinjärven kansallispuistojen alueille saakka eliömaantieteellisesti tärkeänä Suomenselän ylänköalueena. Pahkanevan ja Isonevan sijainti on myös siinä mielessä merkittävä, että ne sijaitsevat suojeltujen soiden välissä. Suomen ympäristökeskus on tutkinut suoluonnosta alueellista muutosta Etelä-Pohjanmaalla ja Hämeen rajamailla. Virtain Pahkaneva ja Isoneva sijaitsevat tämän tutkimusalueen kaakkoisosassa. Tutkimuksessa todettiin, että suojelusoiden ulkopuolella on tutkimusalueella enää jäljellä hyvin vähän yhtenäisiä ja ojittamattomia suokokonaisuuksia. Myös Pahkanevan ja Isonevan ympäristössä etäisyydet jäljellä olevien ojittamattomien suoelinympäristöjen välillä ovat kasvaneet selvästi. Myös aapasoiden määrä on metsäojitusten ja turpeentuotannon takia vähentynyt suuresti. Pahkaneva ja Isoneva kuuluvat yhteen eteläisten aapasoiden esiintymiskokonaisuuteen, josta vain ne ja Närhinevan soidensuojelualue ovat enää luonnontilaisina jäljellä. Pahkanevan ja Isonevan häviäminen lisäisi edelleen selvästi esimerkiksi Närhinevan ja Isonevan soidensuojelualueiden isolaatiota. Pahkanevan ja Isonevan suokokonaisuudet ovat linnustollisesti merkittäviä esimerkiksi voimakkaasti taantuneiden riekon ja metsähanhen levinneisyysalueen säilymisen kannalta.

Suojeltavaksi esitetyt Pahkanevan ja Isonen suokokonaisuudet ovat lähes luonnontilaisina merkittäviä seudulla, jossa muutamaa suojelusuota lukuun ottamatta luonnontilaisten soiden määrä on romahtanut. Suoluonnon pirstoutuminen uhkaa monien eliölajien levinneisyysaluetta ja kantojen elinvoimaisuutta. Pahkanevan ja Isonen merkitys onkin nähtävä erityisesti Suomenselän eteläosan eliölajiston, kuten tiettyjen lintulajien esiintymisalueen säilymisen tukena sekä tärkeänä ekologisenä yhteytenä harvahkon soidensuojelualueverkon sisällä.

Ympäristöministeriön vastauksessa tuodaan selkeästi ilmi, että Isonevalla on tärkeä merkitys seudun suoekosysteemien verkostossa. Ministeriön vastauksen valossa se, että Vapo on tyystin jättänyt arvioimatta Isonen turpeenoton laaja-alaiset ekologiset vaikutukset, näyttäyty entistä olenaisempaan puutteena.

Ympäristöministeriö ottaa vastauksessaan kantaa myös Isonen ja Pahkanevan turpeenottohankkeisiin:

”Olisi tärkeitä, että maanomistaja ja vuokraaja pidättäytyisivät soiden luonnontilan muuttamiselta tässä vaiheessa. Näin menetellen asia tulisi ministeriön mielestä käsitellyksi kestävästä käytön ja maankäytön suunnittelun periaatteiden mukaisesti. Maankäytön ohjauksella voidaan turvata myös tärkeät suojeluarvot, vaikka soista ei perustettaisikaan virallisia luonnonsuojelualueita. Maanomistajan ja vuokraajan sopimusoikeudelliset seikat ja mahdolliset taloudelliset seuraamukset tulisi selvittää erikseen. Paras ratkaisu olisi löytää Pahkanevan ja Isonen turvetuotantoa korvaavat kohteet seudulla olevasta suuresta ojitettujen soiden verkostosta.”

Ympäristöministeriön mukaan soiden tulevaisuutta tulee käsitellä maakuntakaavoituksessa. Tähän suuntaan Pirkanmaalla toimittiinkin: Isonen suojelumerkitystä tutkittiin maakuntakaavoituksen yhteydessä. Tuloksena oli Isonen merkitseminen suoluonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaaksi kohteeksi Pirkanmaan 1. vaihemaakuntakaavan liitekarttaan ja turpeenottomerkinnän jättäminen pois ko. suolta varsinaisessa kaavakartassa. Ympäristöministeriön suosituksen mukaisesti alueen arvo on siten todennettu. Hakijan lupahakemus jättää huomiotta kaikki viralliset ”tunnukset”, jotka alleviivaavat Isonen arvoa.

Esitetyn kaltainen ympäristölupahakemus ei ole riittävä. Turpeenoton vaikutuksia luontoon ja luontoarvoihin Isonen ulkopuolella on arvioitu aivan liian suppeasti. Vain vaikutuksia läheisiin suojelualueisiin on arvioitu, mutta asiantuntemattomasti. Välimatkojen pituuteen vedoten hakija arvelee, ettei vaikutuksia ole ja unohtaa täysin vaikutukset elinympäristöjen verkostoon. Myös Hämeenlinnan hallinto-oikeuden päätös, joka kumosi Pirkanmaan ELY-keskuksen ratkaisun ympäristövaikutusten arvioinnista Isonevalla, tukee osaltaan näkemystämme siitä, että ympäristölupahakemus on vaillinaisen.

Hakijan tulisi siis arvioida myös toiminnan yhteisvaikutukset. Tähän mennessä niitä ei ole arvioitu juuri lainkaan. Isonovan tapauksessa yhteisvaikutuksia tulisi arvioida esimerkiksi

- Ekologiselta kannalta: Mitä tapahtuisi tienoon suoluonnon verkoston kokonaisuudelle ja toimivuudelle, jos turpeenoton jo heikentämän alueen toiseksi viimeinen ojittamaton suo, Isoneva, muutettaisiin turvekentäksi.
- Virkistykseen kannalta: Ojittamattomia soita on alueella jäljellä hyvin vähän. Jos Isonevasta tulisi turpeenottoalue, jokamiehenoikeuksien hyödyntämiseen suoympäristössä olisi entistä vähemmän mahdollisuuksia.
- Melun, pölyn ja vesistövaikutusten kannalta: Seudulla on runsaasti käytössä olevia turvekenttiä. Melu- ja pölypäästöjä ei tule tarkastella vain suo-kohtaisesti vaan myös siten, että samaan aikaan arvioidaan melu- ja pölylähteiden yhteisvaikutuksia. Vesistövaikutusten suhteen on tärkeää huomioida myös olemassa olevien turvekenttien sekä maa- ja metsätalouden kuormitus.

Ympäristölupahakemus on valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden vastainen. Myös valtioneuvoston periaatepäätös soiden ja turvemaiden vastuullisesta ja kestävästä käytöstä ja suojelusta kehottaa säästämään ojittamattomat suot ja kohdentamalla soita merkittävästi muuttava toiminta ojitetuille tai luonnontilaltaan muuten merkittävästi muuttuneille soille ja turvemaille. Valtioneuvoston periaatepäätökseen lukeutuu soiden luonnontilaisuusasteikko, jonka avulla soita voidaan luokitella arvoluokkiin 0-5. Isoneva sopii luonnontilaisuusasteikossa näkökulmasta riippuen sekä luokkiin 3 että 2. Näiden luokkien yleissuositus on periaatepäätöksessä seuraava: ”Luonnontilaa muuttava käyttö ei ole suositeltavaa luokan 3 soilla, mutta on poikkeustapauksissa (kuten alueellisesti merkittävässä hankkeissa) mahdollista, mikäli suon yleinen luonnonarvo on seutukunnan ojitusasteen perusteella alhainen, sen erityiset luonnonarvot eivät ole mainittavia ja seutukunnan suoluonto on määrällisesti runsas. Luokan 2 soilla luonnontilaa muuttava käyttö on mahdollista, jos suon yleinen luonnonarvo on seudun ojitusasteen perusteella keskimääräistä alhaisempi, eivätkä erityiset luonnonarvot ole merkittäviä. Luokan 2 soiden muuttuneille osille voidaan suunnata turvetuotantoa silloin, kun näiden osien erityiset luonnonarvot ovat vähäiset ja ojittamattomien osien vesitalous ja erityiset luonnonarvot voidaan turvata.”

Isonovan kohdalla ei täyty yksikään turpeenoton mahdollistava poikkeustapauksen kriteeri:

- Hanke ei ole alueellisesti merkittävä. Suomessa nostetaan soista turvetta vuosittain 20-30 miljoonaa kuutiometriä. Isonovan keskimääräinen nostomäärä vuosittain olisi 25 000 kuutiometriä jyrsinpolttoturvetta, vain noin promille turveteollisuuden koko volyymista.
- Isoneva sijaitsee seudulla, jossa ojitusaste on korkea (75-85 prosenttia soista ojitettu).
- Isonovan luontoarvot ovat mainittavia (todettu monissa luontoselvityksissä ja mm. ELY-keskuksen ympäristövaikutusten arviointipäätöksessä).
- Seutukunnan suoluonto on alun perin ollut runsas, mutta ojitusten vuoksi siitä on jäljellä enää rippeet ja ne sijaitsevat toisiinsa nähden pirstaleisesti.



- Vapon hanke ei kohdistuisi Isonnevan muuttuneille osille vaan lähes kokonaan oijittamattomalle, uhanalaisia ja silmälläpidettäviä luontotyypppejä käsittävälle osalle.

Valtioneuvoston periaatepäätöksen luonnontilaisuusasteikko on valtakunnallinen, mutta eri osissa maata suot ovat hyvin erilaisia ja eritasoisesti ihmistoiminnan muuttamia. Etelä-Suomessa ei käytännössä ole luokkia 2 ja 3 luonnontilaisempia laajoja suomuodostumia suojelualueiden ulkopuolella. Etelä-Suomen kontekstissa Isonnevan sijoitus on siten luokka-asteikon yläpäässä.

Isonnevalle esiintyy runsaasti uhanalaisia luontotyypppejä. Hakija ei lupahakemuksessaan ole millään tavoin huomionnut Isonnevan uhanalaisia tai silmälläpidettäviä luontotyypppejä. Suunniteltu turpeenottoalue sijaitsee valtaosin uhanalaisten ja silmälläpidettävien luontotyyppien ”päällä”. Isonneva kokonaisuudessaan edustaa keskiboreaalisia aapasuota, jotka on luokiteltu vaarantuneiksi – erittäin uhanalaisiksi. Tällaiselle suolle kaikki luontoarvot tuhoava turpeenotto ei yksinkertaisesti sovi. Isonneva on melko luonnontilainen eteläinen aapasuo eli varsinaisen aapasuovyöhykkeen ulkopuolinen aapasuo. Siihen pätee sama, mitä Suomen ympäristökeskus on sanonut Parkanon Saukonsuosta (keskiboreaalinen välipintainen aapasuo, jossa myös rimpisiä osia): ”Luontotyyppien uhanalaisuuden arvioinnin yhteydessä koottiin myös luettelo Suomen kansainvälisistä vastuuluontotyypeistä. Vastuuluontotyyppien tarkastelualueena oli Eurooppa. Välipintaiset keskiboreaaliset aapasuot on kansainvälinen vastuuluontotyyppi ja niiden säilyttämisestä arvioitiin Suomella olevan suuri vastuu (25 – 40 % Euroopan edustavista esiintymistä on Suomessa). Euroopassa näiden suoyhdistymien esiintyminen keskittyy Suomeen, Keski- ja Pohjois-Ruotsiin ja Venäjän Karjalaan.”

Luonnonsuojelulain 5 §:n nojalla luonnonsuojelussa on tähdittävä maamme luontotyyppien ja luonnonvaraisten eliölajien suotuisan suojelutason saavuttamiseen ja säilyttämiseen. Ympäristölupa, joka tuhoaisi uhanalaisten luontotyyppien ja lajien esiintymiä, ei olisi lainmukainen. Ei voida olettaa, että jossain muualla esiintymiä säästettäisiin riittävästi. Pirkanmaan 1. vaihemaakuntakaavassa esitetyt vyöhykkeet suoluonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaista alueista tukevat luontotyyppien ja lajien suotuisan suojelutason säilymistä. Vyöhykkeitä pirstovat hankkeet, kuten turpeenotto Isonnevalta, heikentäisivät tilannetta ja sivuuttaisivat sekä luonnonsuojelulain että kaavan.

Luonnonsuojelulain lisäksi myös luontodirektiivin yleisenä tavoitteena on turvata luontotyyppien suojelun suotuisa taso. Suomi on jo joutunut toteamaan EU:n komissiolle, että tavoitteen täyttämiseksi on onnistuttu heikosti. EU:n jäsenvaltioiden tulee raportoida EU:n komissiolle kuuden vuoden välein luontodirektiivin 17 artiklan määräämällä tavalla direktiivin säännösten soveltamisesta. Kaudelta 2001–2006 laaditussa raportissa arvioitiin ensi kertaa kaikkien yhteisön tärkeinä pitämien luontotyyppien (direktiivin I liite) suojelun taso koko Suomen alueella. Komissiolle toimitetussa raportissa kerrotaan, että Suomessa boreaalisen vyöhykkeen luontotyypeistä vain 14 prosenttia voidaan luokitella suojelutasoltaan suotuisiksi, loput riit-

tämättömästi tai huonosti suojelluiksi. Keski-boreaalisten aapasoiden kuten Isonnevan suojelun taso arvioitiin raportissa epäsuotuisaksi – huonoksi.

Uhanalaisia ja puutteellisesti suojeltuja luontotyyppisiä sisältävän Isonnevan valjastaminen turpeenottoon olisi vastoin luonnonsuojelulain (ja luontodirektiivin) vaatimuksia, jotka ympäristönsuojelulain 41 §:n 3 momentin mukaan on lupaharkinnassa otettava huomioon. Ympäristönsuojelulain 42 §:n mukaan toiminnasta ei saa aiheutua merkittävää ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa tai erityisten luonnolosuhteiden huonontumista. Isonnevan turpeenotto olisi vastoin ympäristönsuojelulakia, sillä suon erityiset luonnolosuhteet eivät vain huonontuisi vaan katoaisivat, kun suon pääraakeneosa eli turve kaivettaisiin pois.

Suunniteltu turpeenotto vaikuttaisi myös hankealueen ulkopuoliseen, ojitettamattomaan suoalueeseen ja muuttaisi peruuttamattomasti sen hydrologista tilaa. Negatiivisia vaikutuksia koituisi siten koko suon uhanalaiselle ja muulle lajistolle. Oletettavasti Haukkalammin rimpialue kuivuisi tai ainakin kärsisi pahoin ja vaateliaat kasvilajit häviäisivät. Esimerkiksi ruskopiirtoheinää tunnetaan Isonnevan lisäksi Pirkanmaalta vain kolmelta suolta, joten Isonnevan esiintymän turvaaminen on tärkeää.

Huomionarvoista on, että Isonnevan linnustokartoituksessa löydetyistä 24 lajista lähes puolet, 11 lajia, on luokiteltu jonkinasteiseen suojeltuun asemaan. Isonnevaan liittyy lukuisia linnustollisia arvoja, jotka eivät ilmene pikaisella aikataululla tehdystä linnustoseselvityksestä. Alueellisesti uhanalaisiksi luokiteltuja metsähanhia pesii Virroilla yhdestä kahteen paria. Kyseessä on Suomen eteläisin pesintä. Koska Etelä-Suomen suoluonto on pirstottu, metsähanhen eteläiset pesinnät edellyttävät yhä laajempia luonnontilaisten tai lähes luonnontilaisten soiden ja lampien muodostamia kokonaisuuksia. Isonnevan-Pahkanevan alue muodostaa osan Virtain metsähanhien elinpiiristä. Isonneva on maakotkan saalistusmaastoa. Maakotka on luokiteltu valtakunnallisesti uhanalaiseksi (vaarantunut) ja Etelä-Suomesta kadonneeksi. Nyt kanta on kuitenkin hitaasti mutta selvästi palaamassa Virroille (Metsähallitus toteuttaa lajin istutusprojektia). Lähivuosina tienoolle odotellaan ensimmäistä pesintää noin 60 vuoteen. Ilman Isonnevan kaltaisia kajoamattomia soita maakotkan paluu ei onnistu. Alueellisesti uhanalaisiksi luokitellulle riekolle Isonneva lähisoineen on erittäin tärkeä. Viimeisten kymmenen vuoden aikana riekkokanta on taantunut Virroilla kuten muillakin lajin esiintymisen reuna-alueilla. Isonnevalle ja Pahkanevalle riekkoja vielä esiintyy. Tämä kanta on hyvin merkittävä yritettäessä estää lajin katoaminen Pirkanmaalla. Isonnevan tienoon riekkokannan säteilevä vaikutus ulottuu laajemmallekin kuin Virroille, mm. etelään Ylöjärven Kuruun. Riekkon elinympäristöjä ei ole Pirkanmaalla suojeltu riittävästi. Laji taantuu suojelualueillakin, esimerkiksi kahdessa Virtain lähellä sijaitsevassa kansallispuistossa. Vuonna 1997 Seitsemisen kansallispuiston alueella oli seitsemän riekkoreviiriä, vuonna 2007 enää kolme. Helvetinjärven kansallispuiston liepeillä on enää yksi reviiri. Jos lähiseutujen vielä vankat riekkosuot valjastetaan turpeenottoon, riekko tulee häviämään Pirkanmaalta kansallispuistoja myöten. Isonnevalle esiintyvä riekko on koko Etelä-Suomessa taantunut voimakkaasti. Isonneva – Pahkaneva -suoalueen pirstomisella

olisi täten merkitystä laajemminkin. Jos riekon asuttamia soita turmellaan turpeenotolla lajin levinneisyysalueen reunoilla, kuten Virroilla, lajin luontainen levinneisyysalue supistuu. Tämä olisi vastoin luonnonsuojelulain 5 §:ää ja EU:n luontodirektiiviä. Riekon säilyttäminen nykyisellä levinneisyysalueellaan edellyttää riittävän laajojen suokokonaisuuksien suojelua. Isoneva on tärkeä myös toiselle voimakkaasti taantuneelle kanalinulle teerelle, joka on uhanalaistarkastelussa luokiteltu silmälläpidettäväksi.

Isonevalla ja sen tienoolla esiintyvistä linnuista maakotka, teeri, kapustarinna, laulujoutsen, kurki, liro ja palokärki mainitaan lisäksi EU:n lintudirektiivin I-liitteessä. Liitteessä luetellaan yhteisön tärkeinä pitämät lintulajit, joiden elinympäristöjä on suojeltava erityistoimin. Direktiivin mukaan jäsenvaltioiden on turvattava I-liitteen lajien eloonjääminen ja lisääntyminen niiden levinneisyysalueella. Lisäksi jäsenvaltioiden on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet lintulajien elinympäristöjen ”riittävän moninaisuuden ja laajuuden säilyttämiseksi, ylläpitämiseksi tai palauttamiseksi ennalleen”. Isonevan lintulajeista teeri, valkoviklo, liro, isokuovi, laulujoutsen ja metsähanhi kuuluvat Suomen erityisvastuulajeihin. Suomella on kansainvälinen vastuu näiden lajien säilyttämisestä. Vastuu merkitsee sitä, että lajin elinympäristö tulee ottaa huomioon maankäytön suunnittelussa.

Ympäristölupahakemuksen liitteenä olevat luontoselvitykset on laadittu ammattilaisvoimin, mutta kartoituksiin on käytetty liian vähän aikaa, eivätkä selvityksen tulokset voi rajallisen maastoajan vuoksi olla täysin kattavia.

Lintuharrastajien Tiira-havaintoverkosta tehty listaus osoittaa, että Isonevalla on vuonna 2012 havaittu lajistoa, jota linnustonselvityksessä ei ole havaittu. Merkittävimpiä näistä lajeista olivat suolla pesinyt riekko sekä muuttajista jänkäsirriäinen ja uhanalainen (vaarantunut) jouhisorsa. Muuttolintujen viihtyminen suolla kertoo osaltaan Isonevan luontoarvoista.

Hakija antaa hakemuksessaan Haukkalammista kuvan, jolle ei ole löytynyt perusteita. Mistä on peräisin näkemys siitä, että Haukkalampi on ollut lampi? Vuoden 1960 peruskartassa Haukkalamin lähellä ei ole vielä yhtään ojaa, mutta silti lammi on merkitty karttaan samalla tavoin kuin nykyään (vaikeakulkuinen puuton suo). Vuoden 1960 peruskartan valossa Haukkalampi on siis ennen ojituksiakin jo ollut nykyisenkaltainen. Samasta kartasta näkee, että muilla lähisoiden lammilla on tuolloin ollut nimi (mm. Sammakkolampi, Pihtilampi), mutta Haukkalammilla ei ole nimeä. Tästäkin voi päätellä, että Haukkalampi ei ole ollut avovetinen lammi. Myöhemmin tehdyt ojitukset toki johtavat Haukkalammista vettä pois, mutta sitä tärkeämpää on, ettei kuivattavaa vaikutusta tule yhtään lisää. Haukkalamin tienoille sijoittuvat mm. Isonevan merkittävimmät kasvilajilöydöt. Haukkalampi on edelleen luonnontilaisen kaltainen.

Isonevasta turvetta kaivettaisiin noin vuoteen 2040 asti. Ilmastopolitiikan näkökulmasta on erittäin kyseenalaista, voidaanko turvetta käyttää energiantuotannossa edes enää vuonna 2020. Erityisen paljon ilmakehää rasittaa Isonevan kaltaisten luonnontilaisten ja luonnontilaisen kaltaisten ojittamattomien soiden sisältämän turpeen esiin kaivaminen ja polttaminen. Il-

mastotavoitteiden vuoksi turpeen energiakäyttöä on vähennettävä nykyisestä.

Turpeenoton aloittaminen luonnontilaisella suolla olisi vastoin valtioneuvoston periaatepäätöksessä ”Vesiensuojelun suuntaviivat 2015” esitettyä kantaa. Kuormitus on saatava pienemmään, jotta vesistön tila voisi parantua tai säilyä vähintään hyvänä, kuten laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä edellyttää.

Kuivatusvesille suunniteltu laskureitin veden laatu ei ole paras mahdollinen. Isonevan alapuolisten vesialueiden ekologinen ja kemiallinen tila on suurelta osin määrittämättä – ainoastaan Havanganjärven kemiallinen tila on luokiteltu hyväksi. Vaikka Kytöojan, Luomanojan ja Havanganjärven ekologista tilaa ei ole määritetty, jo Havanganjärven kuormituslaskelmat antavat aiheen olettaa, että turpeenottoa on Isonevalla mahdotonta toteuttaa vesienhoidon järjestämisestä säädetyn lain ja vesipuidedirektiivin ehtojen mukaisesti.

Hakija arvioi, että Havanganjärven valuma-alueen turvetuotannon yhteiskuormituksen laskennalliset vaikutukset Havanganjärven veden laatuun jäävät melko lieväksi, mutta Luomanojassa vaikutukset ovat kohtalaiset ja näkyisivät lievänä rehevyyden kasvuna ja liettymisenä. Tätä arvio on varsin suppea ja perustuu teoreettisiin laskelmiin, joiden paikkansapitävyyttä juuri Isonevan kohdalla ei ole todennettu. Turpeenottoalueet ovat vesistöjä erittäin erilaisia, riippuen mm. turpeen maatuneisuusasteesta. Lupa-harkinnassa tulee huomioida myös se, että Havanganjärven kunnostuksen lupahakemus on paraikaa lupaviranomaisen käsittelyssä. Kunnostuksen keskeinen tavoite on järven virkistyskäyttöarvon parantaminen.

Mikäli Isonevalle perustettaisiin turvekenttä, ei ole taattua, että kaikki kuivatusvedet kulkeutuisivat suunniteltua reittiä Havanganjärveen. Myös Ylä-Havankajärven vedenlaatu voisi olla vaarassa. Tälläkin hetkellä Isonevan länsilaitaan johdettavia Pihtinevan kuivatusvesiä kulkeutuu Ylä-Havankajärveen. Länsi-Suomen ympäristölupavirasto myönsi 15.12.2008 luvan rehevöityneen Ylä-Havankajärven kunnostamiseen. Turpeenotto Ylä-Havankajärven valuma-alueella saattaisi vaikeuttaa järven kunnostusyrityksiä huomattavasti ja ympäristölupaviraston/aluehallintoviraston myöntämät luvat näin ollen sotisivat toisiaan vastaan.

Muistuttajat viittaavat sekä Havanganjärven että Ylä-Havankajärven osalta Korkeimman hallinto-oikeuden päätökseen 20.8.2010 (dnro 804/1/09), jossa KHO hylkäsi Vapon ympäristöluvan Soinin Koirasuolla vesiensuojeluyhdistyksen. KHO katsoi, että yhtiön turpeenotto Koirasuolta yhdessä muiden kuormittavien toimintojen kanssa aiheuttaisi alapuolisessa vesistössä merkittävää ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa. Hakija korostaa käyttävänsä toiminnassaan parasta käyttökelpoista tekniikkaa. Nykytiedon perusteella on selvää, että pintavalutuskentät eivät pysty pidättämään rannasateiden aikaisia ravinne-, kiintoaine- ja humushuuhtoumia turpeenkaivualueilta. Kevättulvien ja rannasateiden yhteydessä jopa 90 prosenttia avoimien turvekenttien jätevesistä humuksineen siirtyy alapuoliseen vesis-

töön hallitsemattomasti yli ja ohi kaikkien vesi- ja mittausjärjestelmien. Kesällä 2012 tästä saatiin moniaalla esimerkkejä, kun turvekentät rankkasateiden yhteydessä vuotivat yli äyräidensä.

Pirkanmaan luonnonsuojelupiiri on lisäksi myöhemmin toimittamassaan muistutuksen täydennyksessä todennut, että Haukkalampi on joskus kauan sitten voinut olla varsinainen lampi, mutta ojituksilla ei välttämättä ole ollut asiaan juuri merkitystä, ja rimpialuetta voi siten yhä pitää luonnontilaisena tai sen kaltaisena. Muistutuksen liitteenä olevasta 29.5.1963 eli 50 vuotta sitten otetusta kuvasta näkyy, kuinka Haukkalamin rimpialue on tuolloin ollut hyvin pitkälti samannäköinen kuin nykyäänkin, samoin kuin Isonvan ojittamaton keskiosakin. Nykytilanne näkyy toisessa kuvassa, joka on Maanmittauslaitoksen värillinen ilmakekuva vuodelta 2011. Vuoden 1963 ilmakekuvasta näkyy, että Isonvan reunaosien ojitukset ovat jo alkaneet. Ne on kaikesta päätellen aloitettu vain muutamaa vuotta aiemmin, sillä muistutuksen yhteydessä toimitetussa otteessa alueen peruskartasta (v. 1960, kartoitus v. 1957) oja ei vielä ole. Kyseisessä kartassa rimpialue on merkitty vaikeakulkuiseksi puuttomaksi suoksi, kuten nykyisissäkin kartoissa. Kartassa Haukkalammilla ei ole myöskään mitään nimeä toisin kuin saman peruskarttalehden (2214 04) varsinaisilla lammilla. 1950-60 -luvun vaihteessa suoritettavat ojitukset Haukkalamin läheisyydessä eivät ole vaikuttaneet ainakaan toistaiseksi merkittävästi rimpialueen luonnontilaan. Rimpialue saaneekin koko ajan merkittävää täydennystä pohjavedestä, minkä lisäksi sen koillispuolella on vähäinen matka ojittamatonta suon laidetta, mikä mahdollistaa valumavesien saannin kivennäismaan puolelta. Myöskään Isonvan keskiosat eivät ole sanottavasti kuivuneet reunaosien ojitusten vuoksi.

13) **A** (Saarimaa 936-408-2-73 ja Piilo 936-408-2-223) vastustaa turvetuotannon jatkamista tai ainakin sen laajentamista Isonvan alueelle. Verrattaessa Havanganjärven veden laatua menneillä vuosikymmenillä ja Pihtinevan turvetuotannon aikana vesi on tummunut ja sen ravinteikkuus on lisääntynyt. Myös turvetuotannon vaikutus sadevesien valuman nopeuteen ja vedenpinnan vaihteluihin herättävät keskustelua. Havanganjärven rehevöitymistä ei saa päästää yhtään nykyistä pahemmaksi. Järvessä on tavattu yksittäisiä sinileväesiintymiä ja vähäinkin kuormituksen lisäys voi pilata järven. Turvetuotantotoiminnan päästöjen yhteys Havanganjärven veden väriin ja laatuun on selvä. Ympäristölupa toiminnan jatkamiselle tai laajentamiselle vaikuttaa haitallisesti rannalla ja saarella sijaitsevien muistuttajan kiinteistöjen virkistys- ja kalastuskäyttöön ja alentaa rantakiinteistöjen arvoa. Turvetuotannon jatko ja laajentaminen väistämättä heikentää lisää järven tilaa, lisää sinilevän esiintymisen todennäköisyyttä, heikentää uintimahdollisuuksia ja vaikeuttaa järviveden käyttöä talousvetenä. Edellä mainitut näkökohdat huomioiden ympäristölupia ei luontoarvojen ja vaikutusalueen maanomistajille koituvan haitan vuoksi tulisi myöntää.

14) **B** (Korvenkallio 936-408-2-234) vastustaa luvan myöntämistä. Turvetuotannon haittoja ei tule vähätellä. Havanganjärveen on vuosien aikana istutettu siikaa ja kuhaa, jotka ovat kasvaneet ja menestyneet hyvin. Nytkö sitten pilataan kaikki tämä vaiva. Havanganjärvi on jo valmiiksi humuspitoi-

nen järvi. Kuka seuraa ja valvoo mitä järvelle tapahtuu, kun hakija alkaa laskemaan valumavesiään. Mökkiläisille, jotka nauttivat puhtaasta vedestä, kalastuksesta ja virkistäytymisestä puhtaissa vesissä, järvi on elintärkeä. Mökkiläiset eivät nauti siitä, että aikuiset ja lapset uivat limoittuneissa, rehevöityneissä ja haisevissa järvissä, jossa kalat, linnut ja muu eläimistö voivat huonosti ja kuolevat. Ja kaiken loma-aikansa saa käyttää rehevöitymisen kitkemiseen, ettei järvi kasva ihan kokonaan umpeen.

Virroilla on tehty mittava vesistöjen kunnostusten toimenpideohjelma. Alueen järvillä on suuret valuma-alueet, joissa on ollut tai on hajakuormitusta kuten maa- ja metsätaloutta ja turvetuotantoa sekä osassa myös haja-asutusta. Vesi on tämän vuoksi järvissä tummaa, johtuen humuksen määrästä ja hapahkoa. Ja näitä järviä pitäisi nyt kuormittaa vielä lisää turvetuotannolla.

Huomisen Havanka-hanke juuri on päättynyt. Kyseessä oli Pirkanmaan metsäkeskuksen vetämä hanke, joka keskittyi Havankajärvien valuma-alueelle. Hankkeen päätavoitteena oli parantaa valuma-alueen vesistöjen ekologista tilaa ja suunnitella alueelle käytännön vesiensuojelutoimenpiteet. Hankkeessa suunniteltiin vesiensuojelutoimenpiteitä (mm. lietekuoppia, -altaita, kosteikkoja) noin 30 kohteeseen. Näistä noin 20 kohdetta on toteutuskelpoisia. Hankkeiden toteuttamiseen haetaan erillistä luonnonhoitorahoitusta. Havanganjärvellä on tehty suuria vesiensuojelusuunnitelmia, joka siis kertoo, että järven tila ei ole hyvä. On nähty vaivaa, että vesistöjen tila parantuisi.

Pienikokoisella luonnontilaisella Isonevalla ei ole järkevää aloittaa turvetuotantoa. Suoalueella elää harvinaisia lintulajeja.

Ympäristölupa pilaisi kaiken alueen vesistöjen parantamiseksi tehdyt toimenpiteet. Mieluummin alueen järvet pitäisi yrittää suojella.

Muistuttaja haluaisi seuraaviin kysymyksiin hakijan vastauksia:

- Miten haittoja tullaan tutkimaan tulevaisuudessa?
- Onko hakija vastuussa näistä mahdollisista haitoista?
- Onko hakija korvausvelvollinen mahdollisista haitoista vesistöissä?
- Miten hakija aikoo ennaltaehkäistä, että haittoja ei vesistöihin tule?
- Mitä hakija tekee vahingon sattuessa?

**15) C:n kuolinpesän** puolesta (Tyrkönmaa 936-408-2-326) vastustaa luvan myöntämistä. Ojittamattoman alueen ottaminen turvetuotantoon voisi aiheuttaa ympäristönsuojelulain 42 §:n 1 momentin tarkoittamaa erityistä luonnonolosuhteiden huonontumista luonnonsuojelulle haitallisten vaikutusten sekä vesistökuormituksen vesistölle aiheuttavien vaikutusten takia. Pihtinevan ja Korttesnevan turvetuotantoalueiden valumavedet ovat jo vuosia saaneet vaikuttaa haitallisesti pieneen Havanganjärveen ja ovat heikentäneet järven veden laatua, järven biologista luonnontilaa ja virkistyskäyttölaatua. Hakemuksessa arvioidaan virheellisesti, että Pihtinevan turvetuotannolla ei ole juurikaan ollut ja tule olemaan vesistövaikutuksia. Haitallisia vaikutuksia on ollut ja tulisi olemaan.

Viimeisten 50 vuoden aikana järvessä on kiintoaineen, humuksen ja lietteen määrä selvästi ja haitallisesti lisääntynyt. Vuosikymmeniä sitten ihoon ja ihokarvoihin ei rantavedestä tarttunut uimasta noustessa ohutta lieteke-  
rosta. Nykyisin rannan pohja on selvästi lietteisempi kuin ennen ja liete tarttuu ihokarvoihin aina uimasta noustessa lietteen sekoittuessa pohjasta veteen. Uimapuvun vahvikeosien ”taskuihin” siivilöityy ruskeaa sakkua jo yhdellä uintikerralla. Samoin järvestä sankoon otettu pesuvesi on selvästi aiempaa lietteisempää: vaikka veden ottaa tynestä vedestä ja mahdollisimman syvästä kohdasta, vedessä on silmin nähtävää kiintoainetta, ja liettettä laskeutuu sangon ja astioiden pohjaan limaiseksi, epämiellyttäväksi kerrokseksi.

Ympäristölupahakemuksessa arvioidaan virheellisesti, että Pihtinevan ja Isonen hankealueen tulevilla kuivatusvesillä ei normaalissa tilanteessa ole merkittävää vaikutusta alapuolisen vesistön tilaan. Hakijan vähäisinä pitämät normaalitilanteen päästöarviot, saati ylipäänsä minkään suuruiset lisäpäästöt alapuoliseen vesistöön eivät ole suotavia.

Hakemuksessa käytetyt ominaiskuormitusluvut eivät mm. ota huomioon turvesoilta ja ojituksista karkaavaa hienojakoisempaa orgaanista ainesta ja liukoista humusta, jolloin ominaiskuormitusluku kertoo vain alle 10 % todellisesta kokonaishuhtoumasta. Ilmaston muuttumisen jo nyt havaittavien seurausten takia hakemuksessa tarkoitettua ”normaalitilannetta” sää-, vesi- ja lumitilanteessa ei hyvin todennäköisesti tule olemaan kuin yhä satunnaisemmin. Ääri-ilmiöt lisääntyvät. Rankkasateet, tulvat ja runsaslumiset talvet lisääntyvät ja ovat jo lisääntyneet. On todennäköistä että Isonen ja Pihtinevan alueelle rakennettavat valumavesien kuivatus-, padotus- ja suodatusrakenteet jne. eivät läheskään aina tulevaisuudessa riitä pitämään kuivatusvesiä suunnitellusti alueella. Kuivatusvesiä valuu yhä todennäköisemmin yllättävien rankkasateiden, tulvien ja runsaiden sulamisvesien mukana arvioitua paljon suurempia määriä suoraan alapuoliseen vesistöön. Vuonna 2012 kevät-kesä-syyskautena Havanganjärven veden pinta oli suuren osan ajasta useita kymmeniä senttejä normaalitasoa korkeammalla. Tulvat nousivat Lounais- ja Länsi-Suomen alueella monin paikoin yhdessä yössä ja ne kestivät pitkään. Joten nopeimmillaankaan ei äkillisiin ja voimakkaisiin tulvatilanteisiin pystytä turvetuotantoalueella reagoimaan ajoissa ja riittävästi valmiussuunnitelmista huolimatta.

Havanganjärven suhteen on otettava huomioon sen yläpuolisella vesistöalueella jo tapahtunut aiempi turvetuotantotoiminta ja sen aiheuttama haitallinen vesistökuormitus ja kaikkalainen järven kokonaiskuormitus. Havanganjärvi on pieni järvi, jonka kiintoaineen ja liukoisen humuksen, sekä ravinteiden kuormaa ei tule nykyisestään enää lisätä lisäämällä turvetuotantoa. Minkäänlainen lisäkuorma tai edes riski lisäkuormasta ei ole suotavaa. Päinvastoin, kuormitusta tulee vähentää nykyisestä, jotta järvi voisi alkaa pikkuhiljaa toipua parempaan suuntaan.

Turve voidaan luokitella fossiilisen kaltaiseksi polttoaineeksi eli ei-uusituvaksi energianlähteeksi. Turpeen ja soiden uusiutumattoman luon-

teen takia soiden ja suoluonnon enempi hävittäminen turpeenotolla ei ole suotavaa. Isonevan suoalueen luonnontilan säilyttäminen on tärkeää. Turvetuotannon sijoittaminen ojittamattomalle suolle olisi valtioneuvoston vesiensuojelusta antaman periaatepäätöksen ja valtakunnallisen alueidenkäyttötavoitteiden vastaista. Suolla on merkitystä luontoarvojen kannalta, vaikka niitä on hakemuksessa vähätelty. Isonevan tekee luonnonsuojelullisesti arvokkaaksi erityisesti lintulajisto, johon kuuluu valtakunnallisesti silmällä pidettäviä, alueellisesti uhanalaisia ja Suomen erityisvastuulajeja. Läheisen Pahkanevan kanssa Isoneva on eteläisenä aapasuona harvinainen. Isonevalta on löytynyt myös huomionarvoisia lajeja, mm. luumittari (vaarantunut eli uhanalaiseksi luokiteltu) ja ruskopiirtoheinä (silmälläpidettävä eli lähes uhanalainen). Lisäksi suon sijainti kahden suokasvillisuusvyöhykkeen rajalla lisäävät sen luonnonsuojelullista arvoa. Perusteellisimmissä selvityksissä alueelta löytyisi todennäköisesti muodostumassa olevan arvokkaita suotyyppisiä. Isonevan ottaminen turvetuotantoon aiheuttaisi selvää haittaa luonnolle vähentämällä luonnon monimuotoisuutta ja heikentämällä lintulajien suotuisan suojelun tasoa EU:n Lintudirektiivissä kielletyllä tavalla. Lisäksi turpeenotosta aiheutuu turvepöly-, melu- ja liikennehaitta lähiympäristöön. Kuivina kausina lisäksi turpeen palamaansyöttymisriski kasvaa.

Turpeen polttamisen haitallinen ilmastokuormitus on suuri (hiilidioksidi, rikkidioksidi, typen oksidit, pölymäinen tuhka ja tuhkaan sitoutuvat raskasmetallit), lähes kivihiilen luokkaa. Turpeen polttaminen ja varsinkaan polttamisen lisääminen ei ole suotavaa merkittävien päästövaikutusten takia. Turpeenotosta ja turpeenpoltosta tulee asteittain luopua ja korvata se vähäpäästöisemmällä uusiutuvilla energiamuodoilla. Turpeenottoa ja -polttoa vähentämällä kohennetaan vesistöjen (Havanganjärvi mukaan lukien), ympäristön ja ilmaston tilaa.

**16) D ja E F:n kuolinpesän puolesta** (Torkkelinranta, 936-408-3-327) toteavat, että hankealueen kuivatusvesillä on jo normaalissakin tilanteessa itsestään selvä vaikutus alapuoliseen vesistöön. Hanke voi vaarantaa myös vesienhoitoalueen toimenpideohjelman tavoitteet, sillä vaikutukset tulevat näkymään rehevyyden kasvuna ja liettymisenä.

Turvetuotanto on erittäin haitallista varsin pienelle Havanganjärvelle humuspitoisen valumaveden ja kiintoaineiden takia. Koska Havangan laskuoma Myllypuro on hyvin korkealla, humus ei poistu järvestä vaan sinne pysyvästi. Havanganjärvi on jo nyt hyvin humuspitoinen vesiallas, jossa on haittoja. Mikään lisäys näin pienen järven kiintoaine- ja ravinnekuormaan ei ole hyväksyttävä.

**17) G** (Ranta-Taipale 936-408-7-86) vastustaa ympäristöluvan myöntämistä, koska nykyiselläänkin Havanganjärven veden laatu on sellainen, että uimassa käydessä ihon pinta tulee ruskean limaiseksi ja ihon kuivuessa kivistäväksi. Paras vaihtoehto on, että Isoneva säilytetään luonnontilaisena. Hakemuksen tiivistelmän mukaan kuivatusvesillä ei ole normaalitilanteessa merkittävää vaikutusta alapuolisen vesistön tilaan. Mikä vaikutus on sitten



epänormaalissa tilanteessa? Ihannetilanne olisi myös Pihtinevan osalta, että turvetuotanto loppuisi myös sieltä.

18) **H** ja **I** (Aho 936-408-13-17, Ahoneva 936-408-13-36 ja Vanhamäki 936-408-13-53) toteavat, että Isonnevan alue on tärkeä muuttolintujen sekä kesäisin muun muassa kurkien ja monien muiden kosteikkolintujen pesimäpaikka. Metsäkanalinnut käyttävät sitä myös soidinalueenaan. Sillä on myös erittäin suuri luontoarvo ojittamattomana avosuona lähialueella, koska muut suot on ojitettuina otettu turvetuotantoon ja metsätaloukseen.

Myös turpeen nostamisesta ja kuljetuksesta aiheutuva suuri pöly- ja meluhaitta on huomioitava, vaikka ympäristöluvan hakija väittää, ettei korvattavaa melu- ja pölyhaittaa aiheudu. Muistuttajien tila sijaitsee Isonnevalta katsoen itään, ja länsituuli on kesän aikana hyvinkin yleinen. Ei ole hyvä asua turvepilven alla. Pitää myös huomioida laskuvesien lisääntyvästä määrästä aiheutuva maa-ainesten irtautuminen. Kyrönoja - Havankajärvi välillä maa on hienojakoista hieta-, multa- ja hiesupitoista, korkeusero noin 50 m. Myös Kyrönojan molemmin puolin oleville pelloille nousee tulvavesi suurempien sateiden aikana, vieden maa-ainesta ja ravinteita mukanaan, aiheuttaen korvattavan haitan viljelymaalle.

19) **J** (Ilvesniemi 936-408-2-387) asiakumppaneinaan **K** sekä **L** ja **L1** (Ilvesniemi 936-408-2-183 ja Viitanen 936-408-2-188) vaativat, että hakemus hylätään. Jo nyt on nähtävissä turvetuotannon negatiiviset vaikutukset Havanganjärvessä. Uusia tuotantoalueita ei järven valuma-alueelle pidä tehdä. Päinvastoin nykyisistäkin alueista pitäisi luopua ja saattaa ne mahdollisuuksien mukaan luonnontilaan. Turvetuotannosta on huomattavaa haittaa järven virkistyskäytölle. Havanganjärven rannalla on lähes sata loma- tai vakituista asuntoa ja Ison Valkeejärvenkin rannalla useita kymmeniä.

Muistuttaja toteaa seuranneensa Havanganjärven tilassa tapahtuneita muutoksia aktiivisesti. Järven vedenlaadussa ja kalastossa muutokset alkoivat 1980-luvun loppupuolella. Muistuttaja ilmoittaa tutkineensa Myllyselän syvännettä ensimmäisen kerran kaikuluotaimella 1989. Tällöin syvyys oli pääosin 30 metriä. Syvänteen keskiosassa oli kuitenkin alue, joka oli vielä 2 metriä syvempi. Muistuttaja luotasi alueen uudelleen vuonna 2006. Tällöin syvänteen oli kauttaaltaan 30 metriä. Johtopäätöksenä syvin kohta oli täytynyt jollakin aineella. 1990-luvulla alkoi kesäisin esiintyä vedessä ajoittain jotakin ainetta, joka tarttui uimassa ihokarvoihin niin, että uimisen jälkeen joutui käymään suihkussa puhdistautumassa. Aine oli muistuttajan näkemyksen mukaan tuotantoalueilta karannutta turvetta. Tätä haittaa on esiintynyt 1990-luvun loppupuolelta ajoittain ja lähes vuosittain. Muistuttaja on kalastanut talviverkoilla lähes joka vuosi 1980 alkaen. Vuonna 2006 ne verkot, jotka olivat syvemmällä kuin 15 metriä, likaantuivat voimakkaasti alareunastaan noin 15 cm korkeudelta. Verkkoihin tarttunut aine oli ruskeaa. Kesäsateet nostavat vedenpintaa nopeammin kuin ennen. Tämä aiheuttaa sen, että Ilvessalmessa veden virtaussuunta muuttuu Isoon Valkeejärveen päin ja Havanganjärven humuspitoinen tumma

vesi sekoittuu Ison Valkeejärven kirrkaaseen veteen. Tämä haittaa erityisesti niitä kiinteistöjä, jotka ottavat talousvetensä järvestä.

Ylä-Havanganjoen suisto on rehevöitynyt erittäin paljon 70-luvusta ja kortteikko alueella on laajentunut erittäin huomattavasti. Muuallakin rantakasvillisuus on lisääntynyt, mutta ei yhtä huomattavasti. Luontaisissa kalakannoissa on tapahtunut myös merkittäviä muutoksia. Pohjakalat kuten made ja kiiski ovat vähentyneet 1990-luvulta alkaen murto-osaan aiemmasta. Pohjaolosuhteissa on täytynyt tapahtua merkittäviä muutoksia. Lahna oli aiemmin erittäin harvinainen saalis. Nyt niitä riittää verkkokalastajan harmiksi asti. Särki oli myös yhteen aikaan lisääntymässä. Järveen tehdyt kuhaistutukset ovat kuitenkin pitäneet särkikannan kohtuullisena. Edellä esitetyt muutokset johtuvat varmasti monista asioista. Olen kuitenkin varma, että merkittävä osa näihin negatiivisiin muutoksiin on turvetuotannolla.

Havanganjärven onni on se, että pääosa turvetuotantoalueiden vesistä on valunut tähän asti Ylä-Havangan kautta. Se on osaltaan toiminut selkeytysaltaana ja Havanganjärveen asti on päässyt vain murto-osa kokonaiskuormituksesta. Nyt lupaa haettavilta alueilta vedet virtaavat suoraan Havanganjärveen.

20) **M** ja **N** (Äijävainaa 936-408-12-65 ja Äijävainaanmetsä 936-408-12-87) vaativat, että hakemus on hylättävä. Jos lupa kuitenkin myönnetään, siinä on määrättävä hakija luotettavalla tavalla estämään vesien valuminen Ylä-Havankajärveen sekä tuotantoalueelta että sen ympäristön kuivatusojista. Lisäksi hakija on ennen töiden aloittamista määrättävä selvittämään Ylä-Havankajärven nykytila sekä esittämään valvontaohjelma, jolla voidaan todentaa myös mahdolliset rankkasateiden aiheuttamat päästöt. Lisäksi Vapo on jo tässä vaiheessa määrättävä korvaamaan myöhemmin mahdollisesti havaittavat, turpeennostosta aiheutuneet haitat.

Ylä-Havanganjärvi on suunniteltua laskuojaa lukuun ottamatta Isonnevan lähin vesistö, mutta siihen ei lupahakemuksessa ole kiinnitetty minkäänlaista huomiota. Kuitenkin liitekartoista käy ilmi, että ainakin osittain tuotantoalueelta tai sen laidalta laskisi oja Ylä-Havankajärveen. Luontainen vesien laskusuunta Isonnevalta on Ylä-Havankajärveen. Lupahakemuksesta voidaan päätellä, että ainakin pölyä ajautuisi ympäristön ojiin ja niistä edelleen järveen. Keskimääräistä rankempien sateiden jälkeen olisi ilmeistä, että vettä ja sen mukana merkittäviä määriä kiintoainetta valuisi hallitsemattomasti kohti Ylä-Havankaa.

Hakemuksessa vähätellään turvesuon pöly- ja meluhaittoja. Kokemus on osoittanut, että Isonnevaa merkittävästi kauempana olevalta Pihtinevalta kantautuu järvelle sekä turvepölyä, joka erottuu veden pinnalla, että koneiden ääniä. Isonneva on lähempänä. Suojaksi mainittu metsäalue on paikoin entistä peltoaukeaa tai taimikkoa. Vallitseva tuulensuunta on suolta järvelle, joten sekä äänet että pöly muodostavat viihtyisyyttä vähentävän haitan järven rannoille. Erittäin matalaa Ylä-Havankajärveä on yritetty kunnostaa rakentamalla sen lasku-uoman suulle pohjapato, joka korottaisi alimpia vedenkorkeuksia. Järven tila huonontui aikoinaan merkittävästi, kun siihen

johdettiin vuosikymmenien ajan suuri osa hakijan Kortenevan turvesuon vesistä. Lisäkuormitus mitätöisi kunnostuksen ja vaarantaisi odotetun järven tilan kohentumisen. Hakija ei ole esittänyt suunnitelmissaan minkäänlaisia toimia Ylä-Havankajärven tilan suojelemiseksi.

Turvetuotanto tuhoaisi Isonnevan luontoarvot täydellisesti. Isonneva on seudullaan viimeinen suuri kuivaamaton suoalue. Korteneva, Pihtineva, Sammakoneva ja Nimetönneva on jo otettu turvetuotantoon. Isonnevan muuttuminen turpeenostoalueeksi täydentäisi yhden luontotyyppin katoamisen suurelta alueelta. Useissa selvityksissä on tunnustettu vielä melkein täysin luonnontilaisen suon arvo sekä maakunnallisesti että valtakunnallisesti. Hanke on valtakunnallisten tavoitteiden vastainen, koska pyrkimyksenä on, että turvetuotantoon on käytettävä ennestään ojitettuja tai luonnontilaltaan merkittävästi muuttuneita alueita. Alue ei myöskään kuulu maakuntakaavassa osoitettuihin turvetuotantoalueisiin. Isonneva on käytännöllisesti katsoen luonnontilainen, koska suon keskusta on koskematon ja reunojen vähät ojat ovat kasvaneet lähes umpeen. Pihtinevan vesien johtaminen Isonnevalle ei ole vaikuttanut suon tilaan merkittävästi. Kun vesien laskeminen lopetetaan, Isonneva palaa nopeasti luonnontilaan. Hakemuksen taustana oleva luontoselvitys on hatara, koska se perustuu kolmeen lyhyeen käyntiin suolla vain yhtenä vuodenaikana. Huomiotta on jäänyt erityisesti suon pohjoisosassa olevan Haukkalammen alueen merkitys vesilintujen ja kahlaajien kevät- ja syysmuuton aikaisena levähdysalueena. Isonneva on seudulla myös viimeisiä teeren luonnonvaraisia soidinalueita, joka kokooa merkittäviä parvia ympäristöstä. Tämä on yksi seikoista, joita ei ole havaittu kesäaikana tehdyissä tarkastuksissa.

Hakija vähättelee turpeenoton vaikutuksia ympäristöön. Esimerkiksi Haukkalammen kosteikko todennäköisesti tuhoutuisi Isonnevan kuivatuksen takia viimeistään siinä vaiheessa, kun turpeenottoalueen pinta laskisi merkittävästi kosteikon pintaa alemmas, jolloin vesi valuisi kosteikosta ojiin. Lupahakemuksessakin myönnetään, että Isonnevalla on useita uhanalaisia kasvillisuustyypppejä. Lisäksi sieltä on löydetty jopa uhanalaisia lintulajeja. Luontoselvityksen hätäisyyden ja ylimalkaisuuden takia on syytä epäillä, että alueelta ei ole havaittu kaikkia ainakin alueellisesti luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittäviä lajeja.

21) ○ (Vattumäki 936-408-5-90) vaatii, että hakemus hylätään. Valtioneuvoston 23.11.2006 tekemässä periaatepäätöksessä vesiensuojelun suuntaviivoista vuoteen 2015 on kannanotto, jonka mukaan turvetuotantoa on pyrittävä suuntaamaan jo tuotannossa oleville tai jo ojitetuille soille. Isonneva on pääosin ojitamaton, luonnontilainen suo. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet eivät salli ojitattomilla soilla turvetuotantoa. Turpeenoton sijoittamista ohjaava tavoite on yksiselitteinen: ”Turpeenottoalueiksi varataan jo ojitettuja tai luonnontilaltaan merkittävästi muuttuneita soita ja käytöstä poistettuja suopeltoja.”

Koska lainsäädäntö edellyttää ELY-keskuksilta valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomiointia kaikenlaisessa alueidenkäytössä (ei vain kaavoituksessa), on turha laatia alueidenkäyttötavoitteiden vastaisia lupa-

hakemuksia. Lain mukaan ELY-keskusten tulee valvoa, ettei valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita sivuuteta. Hakijan alueelta tehdyssä selvityksessä on havaittu useita Suomen erityisvastuulajeja (joutsen, teeri, kurki, liro, kapustarinta, valkoviklo) ja silmällä pidettäviä lajeja (metso, pyy). Paikallisten ihmisten mukaan suolla on tavattu myös riekkoa, joka on vähentynyt viime vuosina nopeasti. Hakijan tekemä selvitys perustuu kahteen maastokäyntiin kesä- ja elokuussa 2004. Esim. riekon havainnoimiseen em. ajankohdat eivät ole soveliaita.

Hakemuksessa todetaan, että Isonen van tuotantoalueen kuivatusvedet johdetaan laskuojaa myöten Kytöojaan, josta edelleen Luomanojaan ja Havanganjärveen. Hankealue sijaitsee Kokemäenjoen vesistöalueella. Turvetuotannolla ei arvioida olevan merkittävää vaikutusta pohjavesialueisiin, pohjaveden tulevaan hyödyntämiseen tai yksityisiin kaivoihin.

Turpeenoton lisääminen valuma-alueella ei ainakaan parantaisi järven tilaa ja järven kunnostamissuunnitelmat kohtaisivat entistä enemmän vaikeuksia. Teoreettiset laskelmat pitoisuuslisäyksistä ovat lupaprosesseja seuraavien kansalaisten näkökulmasta harhaanjohtavia: vuosikuormituksen sijasta hakijan olisi syytä ilmoittaa kokonaiskuormitus koko suunnitellun turpeenotokauden ajalta eli Isonen van kohdalla vuoteen 2040 asti. Ainoastaan näin olisi mahdollista luoda edes viitteellistä mielikuvaa siitä, mitä vesistöille todella tapahtuisi. Havanganjärven rannalla on runsaasti pysyvää ja vapaa-ajan asutusta. Järven rannalla on myös yleinen uimaranta ja aktiivisessa käytössä oleva tanssilava. Järvellä on merkittävä virkistysarvo. Järven veden laadussa on ollut havaittavissa nuhraantumista. Muun muassa sinilevää on ollut havaittavissa useana kesänä. Lisäkuormitusta vesistöön ei voi sallia.

22) **P** ja **Q** (Ojaniemi 936-408-5-151) vastustavat luvan myöntämistä. Isonen va on paikallisille ja lomaansa Vaskivedellä viettäville tärkeä virkistyspaikka marjastuksen, sienestyksen ja luonnossa liikkumisen parissa. Valjastamalla alue turvetuotannon käyttöön menetetään suon monipuoliset luontoarvot sekä eliöstö ja etenkin runsas linnusto. Isonen van ympäristöselvityksen mukaan suolla on nykyisellään luonnonsuojelullista arvoa. Isonen va kuuluu Närhinnevan- Koronlammen vyöhykkeeseen, joka on tärkeässä yhteydessä Seitsemisen- Helvetinjärven sekä Silmänen van-Haukkanevan kanssa. Pirkanmaan 1. vaihemaakuntakaavassa aluetta ei ole osoitettu turvetuotantoalueeksi. Turvetuotanto tulee sijoittaa niille määritellyille alueille eikä uusia ojittamattomia soita tule ottaa turvetuotannon käyttöön. Ottamalla Isonen va turvetuotantoon toimittaisiin vaihemaakuntakaavan periaatteiden vastaisesti.

Pihtinevan turvetuotantoalueen kuivatusvedet on johdettu 16 vuoden ajan Isonen valle, jonne on kertynyt huomattavia määriä ravinteita, humusta ja kiintoainesta. Hakemuksen kuormitusselvityksessä ei ole huomioitu Isonen valle Pihtinevan turvetuotantoalueelta 16 vuoden aikana kulkeutuneita ravinteita. Hakemuksessa esitettyjä laskelmia ei voida pitää realistisina ja luotettavina. Hakija esittää ympäristölupahakemuksessaan virheellisesti, että vesistövaikutukset rajoittuvat Luomanojaan eivätkä ulottuisi Havan-

ganjärveen. Väitteen tueksi ei ole esitetty mitään luotettavaa selvitystä. Luomanoja laskee suoraan Havanganjärveen, minne myös kulkeutuu suoraan Isonervalta tuleva kuormitus.

Havanganjärvi on aktiivisessa virkistyskäytössä rantojen mökkiläisten ja paikallisten vakituisesti asuvien keskuudessa. Järven rannalla sijaitsee suosittu tanssilava ja uimaranta sekä järven kalakantaa on kohennettu säännöllisin istutuksin. Havanganjärven tilan takia on aloitettu kunnostussuunnitelma, jonka lupahakemus on vireillä lupaviranomaisella. Järvestä on tehty valuma-alueita koskeva kuormitus selvitys ja arvioitu järven veden laatua. Selvityksen mukaan järven tila on sellainen, joka johtaa järven rehevöitymiseen. Jo nyt järvestä on havaittu sinilevää useana kesänä. Havanganjärveä ei tule missään tapauksessa kuormittaa lisää turvetuotannosta tulevilla päästöillä. Jo nyt Luomanojan suulta eteenpäin on turvetuotantoalueelta kulkeutunutta kiintoainesta suurella alueella noin 1 metrin paksuinen humus pohjan päällä, johon jalka uppoaa. Vettä kiintoaineksen kulkeutumisen johdosta on noin 20–30 cm kyseisellä alueella, joka on noin 100 m x 100 m.

Hakemuksessa esitetyt vedenlaatutietojen näytteenottoaikat 2 kpl ovat riittämättömät. Veden laatua tulee mitata myös Luomanojan suulta, johon humus, kiintoainekset ja ravinteet pääasiassa kertyvät. Muistuttajat toteavat parantaneensa Luomanojan vieressä olevan kiinteistönsä rannan virkistyskäyttöä mm. niittämällä kaislikkoa ja kunnostamalla järven pohjaa suodatin-kankaan ja hiekan avulla, jotta järvivettä voi käyttää uimiseen ja saunassa peseytymiseen. Jos Vapolle annetaan ympäristölupa Isonervalta, se heikentää selvästi Havanganjärven tilaa ja estää muistuttajien kiinteistön järviveden käytön sauna- ja peseytymisvetenä veteen kulkeutuvan kiintoaineksen, humuksen ja ravinteiden takia sekä täyttää vuosien saatossa lahden, johon Luomanoja johtaa, suolta kulkeutuvalla kiintoaineksella. Lisäksi järven rannalla olevien kiinteistöjen arvo tulisi laskemaan järveen kulkeutuvien päästöjen ja virkistyskäytön heikentymisen takia.

Hakija veti Isonevaa koskevan ympäristölupahakemuksen kertaalleen pois suuren vastustuksen takia. Muistuttajat toivovat, että toiminnanharjoittaja vetää myös nyt oikeat johtopäätökset ja peruu ympäristölupahakemuksensa ja toteuttaa jatkossa hankkeensa niille osoitetuille alueilla eikä yritä ottaa luonnontilaisia soita käyttöönsä. Muistuttajat tulevat puolustamaan oikeuksiaan myös jatkossa puhtaan luonnon puolesta myös jälkipolville.

Hakijalle ei tule myöntää ympäristölupaa haetuille alueille. Jos lupaa harkitaan annettavaksi, tulee tehdä YVA- menettely, koska luvan hakija ei ole hakemuksensa perusteella ymmärtänyt, kuinka laajoja vaikutuksia turvetuotannon aloittamisella olisi lähialueelle ja etenkin Havanganjärvelle. Mikäli lupa myönnetään, hakija on velvoitettava kustantamaan muistuttajien vesiosuuskuntaan liittymisen, maksamaan kertakorvaus 50 000 euroa kiinteistön arvon alenemisesta, osallistumaan Havanganjärven kunnostamiseen Luomanojan suulla poistamalla järveen kulkeutunutta kiintoainesta ja humusta imuruoppauksella sekä ottamaan kemikalointi osaksi vedenpuhdistusta.

23) **R** (Peltonen 936-408-5-149) vastustaa ympäristöluvan myöntämistä. Lupaa haetaan harhaanjohtavasti ja ilman riittäviä tutkimuksia ilmoittaen, että Pihtinevan turvetuotannolla ei ole nykytilanteessa arvioitu olevan vesistövaikutuksia ja että Isonnevan ottamisella turvetuotantoon ei ole juuriakaan vaikutusta alapuolisen vesistön tilaan. Hakemuksesta puuttuu selvitys hankealueen alapuolisen vesistön ekologisesta tilasta. Hakemuksessa esitetään ilman perusteluja, että nykyisellään Pihtinevan tuotantoalueen vesistövaikutus ei käytännössä ulotu Isonnevaa pidemmälle. Tämä ei pidä paikkaansa ja tieto on harhaanjohtavaa. Viimeisten 20 vuoden aikana Havanganjärven rannat ovat liettyneet. Lisäksi on ilmennyt limoittumista, joka omalta osaltaan on edistänyt liettymistä. Myös rantojen vesiraja on siirtynyt. Tämän seurauksena myös kasvillisuus on vallannut vesitilaa. Rantojen runsastunut korte-, ahvenvita-, ulpukka- ja lummekasvusto on jo aiheuttanut matalien osien umpeenkasvua ja tilanne pahenee vuosi vuodelta. Sekä järvivesi että järven pohjaan kerrostuva maa-aines on selvästi turpeista.

Hankealueen kuivatusvesien vaikutukset tulee arvioida tarkemmin myös kuormitushuippujen osalta ilmastotrendi huomioiden. Virtaamatiedot Luomanojaan ja Havanganjärveen on laskettu Kitusjärven valuma-alueen vuosien 1991–2005 keskimääräisten virtaamatietojen perusteella. Tämä tarkoittaa, että pitoisuuslaskujen virtaamatiedot on laskettu käyttäen hyväksi hankealueen läheltä, Kituskosken virtaamahavaintopaikalta, löytyneiden keskimääräisten virtaamatietojen perusteella ja ennen vuotta 2006. Havanganjärven pinta-ala on 64,60 km<sup>2</sup> ja järvi on suurilta osin varsin matala. Luomanojan valuma-alueen ja Havanganjärven luusuan yläpuolisen valuma-alueen pinta-alaa ja luonnetta paremmin kuvaavan ja ajantasaisen lähdetiedon käyttäminen on tarpeen luotettavamman virtaamatiedon saamiseksi.

Tällä hetkellä Isonneva toimii kokonaisuudessaan Pihtinevan turvetuotantoalueen pintavalutuskenttänä. Jos Isonneva otetaan turvetuotantokäyttöön, muutokset vesienpuhdistus- ja johtamisjärjestelyissä ovat laajat. Koska koko järjestely muuttuu, on vesien puhdistustehon arviointi erittäin haasteellista. Ympäristölupahakemuksessa esitetään yleisluonteisesti, että hakijan mukaan Pihtinevan kuivatusvesien puhdistuksen tehokkuudessa ei tapahdu sanottavaa heikentymistä ja että hankkeen vesistövaikutukset pysyvät samantasoisena kuin tällä hetkellä. Isonnevan ja Pihtinevan kuivatusvesien yhteisvaikutuksien arviointi on kuitenkin hakemuksessa hyvin pintapuolinen ja perustuu ympärivuotisella pintavalutuksella toimivien soiden keskimääräisiin vuositasoon ominaiskuormituslukuihin, mikä ei ole riittävän tarkka kuvaamaan Isonnevan ja Pihtinevan muuttuneita järjestelyjä. Isonnevan ja Pihtinevan yhteisvaikutusta on verrattava mahdollisesti jo olemassa oleviin vastaavantyyppisiin ratkaisuihin perusteellisemmin kuin hakemuksessa on esitetty.

Ympäristölupahakemuksessa todetaan myös, että kuivatusalueen tuotanto-vesien puhdistus on parhaan käyttökelpoisen tekniikan mukaista. Parhaalla käyttökelpoisella tekniikalla tarkoitetaan yleensä laskeutusaltaita ja pintavalutuskenttiä niin kuin tässäkin hakemuksessa. Tämä menetelmä on

kuitenkin ollut jo pitkään käytössä useilla soilla ja jonka hakija itsekin osin myöntää kelvottomaksi pysäyttämään järviä ruskettavan humuksen kulkeutumista vesistöön. Lisäksi on olemassa tutkimustietoa, että ojitetuilla pinta-valutuskentillä on saatu poistettua varsin luotettavasti kiintoainetta ja epä-organista typpeä. Monista tutkimuskohteista on kuitenkin huuhtoutunut humusaineita, rautaa sekä fosforia. Turvetuotannon aloittaminen Isonevalla tulee väistämättä vaikuttamaan huonontavasti Havanganjärven tilaan. Tuotantoalueen kuivatusvesien johtamiseen Luomanojaan ja Havanganjärveen ei tule myöntää lupaa, vaikka suunniteltu vesien käsittely vastaisi nykyistä parhaan käyttökelpoisen tekniikan vaatimusta.

Havanganjärvellä on suuri paikallinen merkitys virkistyskalastukselle. Järvi on monille paikallisille sekä mökkiasukkaille tärkeä kalavesi ympäri vuoden. Havanganjärven kunnan huonontuminen ja pohjan liettyminen on jo nyt vaikeuttanut myös kalakantojen elinolosuhteita, mikä näkyy muun muassa saalismäärien pienentymisenä. On ollut tilanteita, jolloin järvisedessä on ollut niin paljon kiintoainetta, että viehekalastuksessa ei ole tullut saalista huonon näkyvyyden vuoksi. Turvetuotannon aloittaminen Isonevalla tulee väistämättä vaikuttamaan Havanganjärven kalastoon epäsuotuisalla tavalla. Järven nykyinen kalasto ja kalastuskäyttö on selvitettävä tarkemmin.

Havanganjärven ympäristössä on runsaasti vakituista ja vapaa-ajan asutusta. Seutukunnalla on paljon turvetuotantoa ja aiheutuneista haitoista on paljon korjattavaa. Järven humuspitoisuus hankaloittaa uimista ja tekee siitä epämukavaa. Humus tarttuu ihoon ja aiheuttaa muun muassa kutinaa. Sinilevästä on tullut jokakesäinen ongelma estäen uimisen ajoittain. Turvetuotannon aloittaminen Isonevalla tulee vähentämään järven virkistyskäyttöä, kylän asuinviihtyisyyttä ja vetovoimaisuutta.

Kokemäenjoen vesienhoitosuunnitelmassa turvetuotannon päästöjen hallinta ja olemassa olevien tuotantoalueiden vesienkäsittelyn tehostaminen ovat yksi keskeisistä kysymyksistä. Isonevan lupahakemus ja Pihtinevan tuotannon muutos ovat ristiriidassa vesienhoidon tavoitteiden kanssa. Vesien kuormitus on vastoin EU:n vesipuitelidirektiiviä, jonka tavoitteena on vesiekosysteemien tilan parantaminen.

Lähes koko hankealue on luonnontilaista aluetta, mikä on vastoin valtakunnallisia alueiden käyttötavoitteita. Isoneva on viimeisiä laajempia luonnontilassa olevia suoalueita Virroilla. Myös Suomen hallitus korostaa ilmastojen ja energiasstrategiassaan siirtymistä päästöttömään energiantuotantoon. Turpeen poltto on hiilidioksidilähteenä pahin mahdollinen energiantuotantomuoto.

Havanganjärven tilan parantamiseksi pintaa säätelemällä on jo nyt tehty kunnostussuunnitelma. Suunnitelmassa keskiveden korkeutta esitetään nostettavaksi 14 cm ja aliveden korkeutta 53 cm vesitilavuuden lisäämiseksi. Lupahakemuksessa on mainittu, että järveä ei saa lisäkuormittaa. Lupa on parhaillaan aluehallintovirastaton käsiteltävänä. Lupahakemus on samalla yksi selkeä merkki siitä, että Havanganjärven tila ei todellakaan

ole tälläkään hetkellä hyvä. On siten aivan käsittämätöntä, että jo huonossa kunnossa olevan järven tilaa halutaan entisestään heikentää turvetuotantoa kasvattamalla. Kunnostushankkeen onnistumista ei saa lisäkuormituksella vaarantaa turvetuotannon jo nykyisellään suuresti rasittamassa järvessä.

24) **S** (Ylä-Havanka, 936-408-6-19) vastustaa ympäristöluvan myöntämistä. Mikäli ympäristölupa myönnettäisiin, on vaatimuksena:

- Ylä-Havankajärven kunnostuksen jatkamiseen 100.000 euroa kertakorvauksena.
- Omistamalleen tilalle ja kaikille Ylä-Havankajärven kunnostukseen osallistuneille rannanomistajille 10.000 euron kertakorvaus tulevien haittojen vuoksi.

Pihtinevan turvetuotantoalueen haitat Ylä-Havankajärven rannoilla asuville ovat havaittavissa. Turvepölyn laskeutuminen järven pinnalle aiheuttaa järven rehevöitymistä ja turvelauttoja. Toimintaa Pihtinevalla ei saa laajentaa nykyisestään. Isonen avaamista turvetuotantoon ei voi hyväksyä. Isonen luontoarvot ovat varsin merkittävät kasviston ja linnuston osalta. Isonen on tällä hetkellä Suomen eteläisin aapasuo, jonka merkitys luontokohteena on korvaamaton.

Isonen muuttaminen turvesuoksi heikentää oleellisesti seudun luonnon monimuotoisuutta. Ympäristössä kaikki kooltaan Isonen kaltaiset merkittävät suot on jo tuhottu turvetuotannolla. Turvetuotannon aloittamisella on valtava merkitys vaikutusalueella oleviin vesistöihin. Havanganjärvi vesien varsinaisena laskupaikkana ei tule kestämaan kuormitusta, vaan se tulee kasvamaan ainakin laskuojien päästä vähitellen umpeen. Tilanne on varsin hyvin havaittavissa yläpuolisessa Ylä-Havankajärvessä, jonka pohjoisosa on pahasti umpeutunut Kortenevan kuivatusvesien seurauksena. Isonelta on myös vesien laskua Ylä-Havankajärveen. Ylä-Havanka on osittain kunnostettu. Sen alivedenpintaa on nostettu pohjapadolla vuonna 2009. Tällä ratkaisulla on veden laatua saatu parannettua. Viime kesinä mm sini-leväkasvustoja ei ole enää havaittu.

25) **T** ja **U** (Rööpelinmäki 936-408-10-38 ja Arvopala 936-408-10-49) huomauttavat, että muistutuksen liitteiden mukaan Havanganjärvelle on ollut mitattavissa oleva haittavaikutus turvetuotannosta.

Hakija arvio alapuoliseen vesistöön tulevan jatkossa 20 kg fosforia/vuosi ja typpeä 857 kg/vuosi. Järven virkistyskäyttöarvo laskee entisestään. Muisuttajat toteavat kiinteistönsä rajoittuvan Luomanojaan ja joutuvan lisääntyvien turvetuotannosta aiheutuvien haittojen alaisiksi. Luomanojan laskualue on silmin nähden voimakkaasti rehevöitynyt ja vesi muuttunut ruskehtavaksi. Alue tarvitsisi puhdistusta jo tässä vaiheessa.

Hakija tulee velvoittaa luopumaan järvien veden laatua huonontavista, uhanalaista kasvillisuutta vaarantavista ja uhanalaisten eläinlajien pesimäalueita vaarantavista turvetuotantotoimistaan sekä korjaamaan ja korvaamaan haitat.



26) **V** ja **W** (Ahola 936-408-7-126) vastustavat luvan myöntämistä. Hakemus on vastoin valtioneuvoston päätöstä valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista. Hankkeen toteutuminen ei edistäisi alueen monimuotoisuuden säilymistä ja se vähentäisi ekologisia yhteyksiä jo ennestään pirstaleisella alueella. Hakija ei ole arvioinut Isonnevan merkitystä koko Ylä-Pirkanmaan suoluonnon kannalta, kuten Hämeenlinnan hallinto-oikeus päätöksessään (Dnro 01699/09/5199) huomauttaa. Isonnevalle on monipuolinen linnusto ja monet muuttolinnut käyttävät Isonnevan-Pahkanevan aluetta ruokailu- ja levähdysalueenaan. Pirkanmaan 1. maakuntakaavassa Isonnevaa ei ole osoitettu turvetuotantoon eikä myöskään Pirkanmaan 1. vaihemaakuntakaavassa Isonnevaa ole esitetty turvetuotantoalueeksi.

Havanganjärvi on pieni, rehevöitymässä oleva järvi, joka ei kestä enempää lisäkuormitusta. Havanganjärveen kuitenkin suunnitellaan johdettavan sekä Iso- että Pihtinevan kuivatusvedet. Jo nyt täytyy käydä pesulla uintireisun jälkeen, kun ihokarvoihin on tarttunut ruskeaa limalevää, joka pistelee ja kuivuessaan aiheuttaa kutinaa. Rannoilla on havaittavissa liettymistä. Nämä ongelmat ovat lisääntyneet vuosi vuodelta. Havanganjärveä rasittavat ennestään Pihtinevan ja Kortesuon turvetuotantoalueet sekä maa- ja metsätalous.

Pintavalutuskenttien huonosti ennustettavissa oleva ja vaihtelevasti toimiva puhdistusteho on riittämätön vesistön suojelun kannalta. Rankkasateiden aikana pintavalutuskentät eivät pysty pidättämään sulolta lähtevää humusta, vaan se päätyy järveen. Hakija ei hakemuksessaan riittävästi selvittänyt turpeenoton vaikutuksia alapuoliseen vesistöön, vaan vähättelee niitä. Hakija ei ole myöskään selvittänyt alapuolisten vesistöjen ekologista tilaa, vaikka se olisi edellytyksenä arvioitaessa turpeenoton aiheuttamia vaikutuksia. Vesienhoidon tavoitteena on saavuttaa vesistöjen hyvä tila vuoteen 2015 mennessä, eikä turvetuotantoluvan hyväksyminen edistä tämän tavoitteen saavuttamista.

Mikäli turpeenotto sallitaan, valuvat Havanganjärvelle suunnitellut vesistö-kunnostustoimenpiteet hukkaan. Havanganjärven valuma-alueella on toteutettu myös Metsäkeskuksen hanke Huomisen Havanka, jossa on suunniteltu toimenpiteitä metsäojituksen aiheuttamien vesistöhaittojen vähentämiseksi.

Havanganjärven rannoilla on paljon vapaa-ajan- sekä vakinaista asutusta, joiden elämää järven kunto vaikuttaa oleellisesti. Rannalla on myös järven virkistyskäyttöön perustuvaa elinkeinotoimintaa kuten mökkivuokrausta. Lähellä Tyrkönojan suuta sijaitsee kyläläisten uimaranta sekä tanssilava. Järvellä on siis merkittävää virkistyskäyttöarvoa, jonka perusteella turpeenottoa Isonnevalle ei tule hyväksyä.

Vapo ei ole selvittänyt raskasmetallipitoisuuksien lisääntymisen vaikutuksia Havanganjärven kalakantaan eikä ole arvioinut raskasmetallipäästöjä ylipäättään lainkaan. Happamat turvevedet kuljettavat raskasmetalleja ja irrot-

tavat niitä ja alumiinia kulkeutuessaan vesistöön. Nämä aiheuttavat haittaa kalojen lisääntymiselle sekä heikentävät kalojen elinympäristöä ennestään.

27) **Y** ja **Z** (Rinne-Taipale 936-408-13-48) vastustavat luvan myöntämistä. Kyseisen Isonnevan alue on erittäin tärkeä muuttolintujen levähdyspaikka sekä kesäisin muun muassa kurkien pesimäpaikka. Isonnevan viereisissä metsissä on ollut myös havaintoja liito-oravan jätöksistä. Sillä on myös erittäin suuri luontoarvo ojittamattomana avosuona, koska muilla tämän seudun avosoilla turvetuotanto on käynnissä. Ei voi olla mitään pakottavaa syytä turmella kaikkia seudun soita.

Isonnevan ja lähimmän asutuksen väli on vain noin 300 metriä ja 500 metrin säteellä Isonnevasta on kolme pysyvää asumusta. Muistuttajien asunto sijaitsee Isonnevasta katsoen länteen ja länsituuli on kesän aikana hyvinkin yleinen. Erityisesti huolettavaa pöly ja melu, jos Isonnevalle alkaa turvetuotanto. Myös kurkien ääntelyn kuuntelu kesäisinä on huomattavasti miellyttävämpää kuin traktorin pörinä.

Muistuttajat toteavat ihmettelevänsä mahdollisten kuivatusvesien kohtaloa, koska kukaan ei ole ollut heihin yhteydessä asian tiimoilta ja kysyvät, voiko kuivatusvesiä johtaa kenen tahansa omistaman metsikön halki ilman lupaa, koska lupaa he eivät kyseiseen toimintaan tule antamaan.

28) **Å** (Rannisto 936-408-10-41) sekä 29) **Ä** ja **Ö** (Luoma 936-408-10-43) vastustavat luvan myöntämistä. Asiassa todettujen Iso- ja Pihtinevan toimenpiteillä on todettu olevan yhteys Luomanojan kautta Havanganjärveen. On väistämätöntä, että suoalueiden toimenpiteiden seurauksena maaperään kohdistuvat turvetuotannon toimenpiteet siirtyvät vesistöä myöten Luomanojan kautta Havanganjärveen. Jo vuosikymmeniä Havanganjärven tilaa seuranneina on nykyaikana havaittu järvisedessä liettymistä sekä ruskeaa limaa, joka tarttuu ihoon uimessa tai muutoin vedelle altistuessa. Myös Havanganjärven yläpuolella olevalla Palosuolla on tehty toimenpiteitä, joiden seurauksena muun muassa Havanganjärven veden laatu on kärsinyt.

Havanganjärven veden laadun parantamisohjelma on käynnistymässä. Tällöin Havanganjärveen Luomanojaa virtaava päinvastaisen toimenpiteen aiheuttama vaikutus on täysin ristiriidassa parannusohjelman kanssa. Nykyisenä maailmantalouden aikoina ei liene varaa aiheuttaa lisäkustannuksia luonnon säilyttämiseksi sille kuuluvassa ja meitä ihmisiä edesauttavassa tehtävässä.

Vapon hakemuksessa mainitut vesistövaikutusarviot perustuvat arvioihin, kenties joihinkin mittauksiin Luomanojasta. Arviot toimenpiteiden vaikutuksista eivät ole riittävät. Siinä vaiheessa, kun järven liettyminen ja kenties veden käyminen kelvottomaksi tarkoituksenmukaiseen käyttöön on todellisuutta, järviseden pilaantuminen lienee peruuttamatonta. Arviot jäävät toiveiksi, mutta vesi todennäköisesti lietteiseksi. Tuskin kukaan itsensä ymmärtäväksi ihmiseksi luokitteleva henkilö uskoo kuvitelmaan, että mikä tulee Luomanojaan ei myös kulkeutuisi lopulta Havanganjärveen. Yksi hyvä

keino todeta asia on käydä uimassa useamman kerran Havanganjärvessä. Ihmisen iho lienee todellisuudessa paras mittari veden laadulle.

Isonevalla on todettu useita uhanalaisia kasvillisuustyypppejä. Tuskin turvetuotannon toimenpiteet mahdollistavat näiden kasvillisuustyyppien elämää jatkossa.

Veden laadun huonontumisen ja kasvillisuuden katoamisen realisoituessa alueen asukkaille aiheutuvat haitat ja kenties taloudelliset menetykset ovat todellisia ja todennäköisesti lopullisia, kun taas turvetuotannosta hyötyvä taho ei menetä näitä korvaamattomia luonnonvaroja.

## Hakijan vastine ja hakemuksen täydennys

Hakija on täydentänyt hakemustaan 22.3.2013 ympäristöministeriön 8.1.2013 antamalla päätöksellä Pirkanmaan 1. vaihemaakuntakaavan vahvistamisesta, suojelualuekartalla, arvioilla Isonevan luonnontilaisuusluokasta, Valtioneuvoston 30.8.2012 periaatepäätöksellä soiden ja turve maiden kestävästä ja vastuullisesta käytöstä ja suojelusta sekä humuksen kuormitus- ja vaikutusarviolla. Täydennys on kuvattu tarkemmin päätöksen kertoelmaosassa.

Hakija vastaa **Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle**, että 1. vaihemaakuntakaava ei sisällä mitään oikeusvaikutteisia maankäytöllisiä ratkaisuja suoluonnon arvovyöhykkeistä tai muuta sellaista. Kaavassa on kohdealueen (Isoneva) seutukunnalle osoitettu turvetuotantovyöhykkeet EO/tu 22 ja EO/tu 7, joista kummankaan alueelle Isonevan alue ei sijoitu eikä myöskään kaavan valmisteluvaiheessa ole ollut sijoittumassa. Lausunnon kansisivulla oleva kartta ei sisälly maakuntakaavan päätösasiakirjoihin esim. kaavakarttana. Kartta on lausunnon antajan Isonevan ympäristölupahakemuksesta antamaa lausuntoa varten keinotekoisesti rakentama, kuten lausunnosta myös ilmenee.

Pirkanmaan 1. vaihemaakuntakaavassa Isonevan suoaluetta ei ole varattu suojelualueeksi (SL). Lausunnonkin mukaan suojelualuevaraukset kohdentuvat olemassa oleville Natura- ja soidensuojelualueille. Tuolloin ne ovat tarkoin rajattuja alueita. Ne sijaitsevat etäällä Isonevasta. Edes vesistöalueelle, jolla Isoneva on, ei sijoitu suojelualueita. Isonevalla suunniteltu turvetuotanto ei voi aiheuttaa suojelualueisiin kohdistuvia, luonnonsuojelulain nojalla kiellettyjä ja samalla ympäristöluvan myöntämisen esteenä pidettäviä haitallisia vaikutuksia.

Isonevalla ei ole tavattu luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettuja luontotyypppejä, eliölajeja ja viimeksi mainittujen elinympäristöjä. Luonnonsuojelulain säännöksistä johtuvaa luvan myöntämisen estettä ei ole. Suojelualueiden välisillä alueilla voidaan harjoittaa tavanomaisia toimintoja maa- ja metsätalous, joihin verrannolliseksi turvetuotanto maankäytöllisesti luetaan. Näin myös parasta aikaa tapahtuukin. Alueet, jotka eivät ole luonnonsuojelulain nojalla suojeltuja, ovat siis tavanomaisen maankäytön piirissä.

Isonavan aluetta ei ole mahdollista suojella maakuntakaavan vyöhykemerkintöjen - hanketta koskien sellaisia ei edes ole olemassa - perusteella. ELY:n tulkinnat maakuntakaavasta merkintöineen ja sen lupaharkinnassa huomioon ottamisesta eivät hakijan käsityksen mukaan ole oikeita ja mitenkään perusteltavissa. Luvan myöntämiselle ei ole maankäyttö- ja rakennuslaista johtuvaa estettä.

Hakija huomauttaa, että EO/tu 22 vyöhyke, jolle YM on jättänyt vahvistamatta uuden turvetuotantoalueen Nimetönneva, käsittää entuudestaan toiminnassa olevina tuotantoalueina Pihtinevan (n. 80 ha), Sammakkolamminnevan (n. 40 ha) ja Nimetönnevan (n. 22 ha), joilla tuotanto jatkuu vielä pitkään. Nämä tuotantoalueet sijoittuvat pääosin myös lausunnossa tarkoitettulle suoluonnon arvovyöhykkeelle estämättä vyöhykemerkintää. Isonavan hanke sijoittuisi aivan arvovyöhykkeen itälaiteelle noin 50 ha suuruisena, lausunnon mukaan kaavoittamattomana alueena.

Ympäristöministeriön 1. vaihemaakuntakaavan perusteluosiossa lausutaan EO/tu 22 alueelle sijoittuvan uuden tuotantoaluevarauksen (100 %:sti metsäoitettu Nimetönneva, laajennusalue, n. 60 ha) vahvistamatta jättämisen syistä sivulla 37 seuraavaa: "..., että mikäli Nimetönneva otetaan tuotantoon Närhinnevan-Koroluoman vyöhykkeen ja Seitsemisen-Helvetinjärven vyöhykkeen väliset ekologiset yhteydet heikkenevät vähäisesti. Pohjois-eteläsuuntaiset yhteydet Nimetönnevan alueelle heikkenevät, mutta eivät katkea. Itä-länsisuuntaiset ekologiset yhteydet säilyvät." Hakijan käsityksen mukaan vahvistamatta jättäminen on perusteltu vesistö- ja kalataloudellisilla vaikutuksilla, joita ei ole kuitenkaan pidetty mitenkään ehdottomina toiminnan sallimisen kannalta. Siis Nimettömännevan laajennusalue voitaisiin luvittaa turvetuotantoon, mikäli sen vesistövaikutukset hallitaan.

Toisaalta, Isonavan turvetuotannolla ei hakijan käsityksen mukaan voi olla lausunnossa tarkoitettuja ekologisia yhteyksiä katkaisevia vaikutuksia seuraavista syistä:

1. Isonava ei sijoitu EO/tu 22 turvetuotantovyöhykkeelle vaan sen ulkopuolelle,
2. Isonavan osalta tilannetta ei voida rinnastaa Nimettömännevan, joka sijaitsee vyöhykkeellä EO/tu 22 ja keskemällä suoluonnon arvovyöhykettä.
3. Isonava sijoittuu suoluonnon arvovyöhykkeen laiteelle, jolloin kulkuyhteyksiin kohdistuva vaikutus on joko olematon tai ainakin hyvin lievä, ainakin selvästi vähäisempi kuin Nimettömännevan kohdalla oleva jo sinällään vähäinen vaikutus.
4. Nimettömännevan osalta yhteysvaikutus on ympäristöministeriönkin päätöksessä todettu hyvin lieväksi.
5. Pihtineva, Sammakkolamminneva ja Nimetönneva eivät olemassa olevina tuotantoalueina ole katkaisseet ekologista yhteyttä.

Suojelualueiden välinen etäisyys on lähes 25 km. Väliselle alueelle sijoittuu laajoja eri maankäytössä olevia alueita, myös runsaasti maanteitä, paikallisteitä, yksityisteitä, metsäautoteitä, metsänhakkuaalueita, uudistamisvaiheessa olevia ja siihen tulevia metsänhakkuaalueita ja peltoja sekä vesistö-

jä. Isonvan turvetuotantoaluetta ei ole tarkoitus aidata, joten sen kautta tahi vieritse pääsee kulkemaan. ELY-keskuksen kanta ekologisen yhteyden osalta on ensisijaisesti perusteeton, toissijaisesti ainakin voimakkaasti liioiteltu. Hakija ei em. seikkoihin liittyen näe perustetta haetun luvan epäämiseksi.

Isonvan tuotantoalue ei ole 60–70 ha, vaan auma-alueineen 51,4 ha. Pih-tinevan Isonvalle sijoittuva pintavalutuskenttä on 5,2 ha. Isonvan suon etelälaitteelle sijoittuva pintavalutuskenttä on 3,7 ha. Pelkät suojeluesitykset eivät muodosta luontoarvoja. Hakija huomauttaa, että Isonvan ja Pahkannevan välinen etäisyys on yli 3 km ja välissä on kivennäismaita sekä Pihtinevan ja Nimettömännevan turvetuotantoalueet. Kysymys ei siis voi olla suojelullisesta kokonaisuudesta. Mikäli Isonvan luontoarvot olisivat merkittävät, suojelu toteutettaisiin valtion viranomaisten toimesta. Näin ei ole tähän mennessä tapahtunut eikä myöskään ole tapahtumassa. Lausunnossa esitetty luvan epäämisaatimus - perusteltuna konkreettisesti tehdyillä suojelupäätösvaatimuksilla – on hakijan käsityksen mukaan eräänlainen suojeluvaatimus. Ympäristönsuojelulainsäädännön mukaisessa lupamenettelyssä ei voida tehdä suojelupäätöksiä, siis ylipäätään suojelua tarkoittavaa ratkaisua ilman luonnonsuojelulain mukaista menettelyä.

Isonvan geologinen suoallas on 200,8 ha. Isonvalla on ojitettua ja ojitattamatonta suota. Valtaosa on ojitattamatonta. Isoneva on ns. sekayhdistymä käsittäen osin sekä aapa- että keidassuon piirteitä. Sitä käsitellään kuitenkin aapasuona, kuten ELY-keskuksen lausunnossakin. Suon laiteista on ojitattamatonta vain n. 600 m osuus itälaitteella, jolta suolle pääsee valumavesiä. Itälaide on suon säilyvää osaa, mutta se muodostaa vain 5 – 10 % suoaltaan kokonaisalasta. Muualla suolla on havaittavissa kuivahtamista, joka viittaa luokkaan 2. Suokasvillisuudessa on muutoksia reunavyöhykkeellä. Puuston osuus on ojitusalueilla ja niiden ulkopuolellakin lisääntynyt ja myös avoimien alueiden taimettuminen alkanut. Suovesien pinta on alentunut ojien tuntumassa. Isoneva voidaan jakaa kahteen osaluueeseen, joista pohjoisemman luokka on 3 ja eteläisemmän 1. Turvetuotantohanke sijoittuu ojitattamattomalle osalle. Hakija on tilannut GTK:lta tarkemman selvityksen Isosuon alueesta, ja siinä tulee olemaan perusteena myös mm. ELY-keskuksen lausunto. Selvitys toimitetaan huhtikuun aikana aluehallintovirastolle.

Valtioneuvoston 30.8.2012 antamaa periaatepäätöstä soiden ja turvemaiden kestävästä ja vastuullisesta käytöstä sekä suojelusta luonnontilaisuusasteikkoineen hyödynnetään ensisijaisesti sellaisten soiden ja turvemaiden maankäytön suunnittelussa, jotka on tämän periaatepäätöksen antamisen jälkeen hankittu turvetuotantoon. Isonvan hankinta turvetuotantoon on tapahtunut 4.2.2004 eli ennen em. periaatepäätöksen antamista ja sen valmistelun käynnistymistä. Periaatepäätöstä sovelletaan maankäytön suunnittelussa eli maakuntakaavoituksessa, josta käsiteltävänä olevassa ympäristölupaa koskevassa asiassa ei ole kysymys. Periaatepäätöksessä käsitellään osaksi ja lähinnä valtakunnallisiin alueiden käyttötavoitteisiin verrannollisia asioita.

Isonvalta ei ole ELY-keskuksen lausunnonkaan mukaan tavattu luonnon-suojelulain nojalla suojeltuja luontotyypppejä ja eliölajeja, eikä myöskään lajien rauhoitettuja elinympäristöjä. Myöskään luontodirektiivin liitteen IVa lajeja ei ole tavattu. ELY-keskuksen lausunnossa tuodaan esille eliölajeja, jotka ovat tyyppillisiä suolajeja. Sellaisiin kuin ei myöskään suoaltaan tilaan liittyviin seikkoihin ei luvan epäämisvaatimusta voida perustaa.

Haukkalammen osalta kysymys ei ole luonnontilaisesta kohteesta. Lammen tilaa on selvitetty 26.9.2012 päivätyssä hakemuksen täydennyksessä, johon nyt toiston välttämiseksi viitataan. Ennallistamis/ennallistumismahdollisuus ei perusta luonnontilaisuutta.

Hakija katsoo, että hankkeessa on tehty kattavat ja luotettavat luontoselvitykset ja että enempien selvitysten teettämiseen ei ole tarvetta. Sellaista ei itse asiassa ole myöskään lausunnon asiasisällön mukaan. Lausunnon antaja on aiemman hakemuksen käsittelyn yhteydessä määrännyt suoritettavaksi ympäristövaikutusten arvioinnin, minkä tarvetta koskevan päätöksen Hämeenlinnan hallinto-oikeus kumosi. Asian käsittely on jo tähän mennessä pitkittynyt tarpeettomasti.

Hakija katsoo, että haetun luvan myöntämiselle ei käsillä olevien selvitysten mukaan ole olemassa luonnonsuojelu- ja maankäyttö- ja rakennuslaisia johtuvaa estettä.

Pihtinevan ja Isonvan aiheuttama kuormituslisä Luomanojaan ja Havanganjärveen on hakemuksen täydennyksen 26.9.2012 mukaan tuotantovaiheessa seuraava: kiintoaine + 1571 kg/a, kokonaisfosfori + 20 kg/a ja kokonaistyyppi + 857 kg/a. Lausunnossa on käytetty väärinä suureita ja päästöjä seurannaisvaikutuksineen yliarvioitu merkittävästi. Humuskuormituslaskelmissa humuspäästöistä aiheutuvat vaikutukset ovat hyvin vähäiset.

Pintavalutuskentät sijoittuvat ojittamattomalle suoalueelle. Isonvan pintavalutuskentällä on vain yksi metsäoja, joka ei vaaranna kentän puhdistustehoa. Kenttien voi odottaa puhdistavan kuivatusvettä hyvin.

Pihtineva on jo toteutettu hanke. Kuivatusvedet puhdistetaan tehokkaasti. Kuormituksen muutos nykytilasta ei ole merkittävä. Isonvan kuormitus ei tule olemaan merkittävä. Yhteisvaikutus ei tule aiheuttaman purkuvesistössä merkittävää ympäristön pilaantumista taikka sen vaaraa. Purkuvesistön sietokyky mahdollistaa hankkeiden aiheuttaman lisäkuormituksen sallimisen. Havanganjärven kunnostushankkeen (so. nostamalla alinta vedenpinnan korkeutta uusien patojen avulla) tavoitteet eivät vaarannu. Metsätalouselualueiden kuormituksen pienentäminen ei käy hyödyttömäksi. Päinvas-toin hankkeet parantavat purkuvesistön sietokykyä.

Edellä mainituista syistä ei ole perusteltua määrätä luovuttavaksi ojittamattomalle alueelle suunnitellusta pintavalutuskentästä ja määrätä Isonvalle kuivatusvesien kemiallinen puhdistus puhdistustehomääräyksineen. Pinta-

valutukselle voidaan asettaa em. määräykset. Kokoojajoihin voidaan asennaa virtaamansäätepadot.

Hakija ensisijaisesti katsoo, että haittaa ei aiheudu ja toissijaisesti että yli sietämisvelvollisuuden menevä haitta on estettävissä toimintarajoittein. Toiminta sijoittuu vain hyvin suppea-alaisesti 400–500 m läheisyyteen yhden kiinteistön kohdalla. Seuraavaksi lähin kohde onkin jo 670 m etäisyydellä. Tuulimittari asennetaan.

Hakijalla ei ole huomauttamista tarkkailua, toiminnan lopettamista, jälkihoitoa koskeviin eikä muihin lausunnossa esitettyihin vaatimuksiin.

Hakija vastaa **Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kalatalousryhmälle**, että kuivatusvesien puhdistukseen kiinnitetään erityistä huomioita, mikä ilmenee hakemuksesta ja hakija viittaa siltä osin edellä lausumaansa. Ympäristöluvan myöntämisen oikeudelliset edellytykset täyttyvät. Tarkkailua ja kalatalousmaksua koskevan vaatimuksen osalta hakijalla ei ole huomauttamista.

Hakija vastaa **Virtain kaupungin ympäristönsuojeluviranomaiselle ja kaupunginhallitukselle** viitaten soveltuvin osin edellä lausumaansa. Jälkihoidon osalta tavanomaisesti asetetut määräykset ovat riittävät. Tarkkailun Ylä-Havankaan kohdentamiseen ei ole kuormitus- eikä muitakaan perustetta. Turvepölyn pääsyn estämiseksi auma-alueiden ja eristysojien väliin jätetään suojavyöhykkeet. Hakija ei hae toiminnanaloittamislupaa. Hankkeet eivät ole aiheuttaneet vaikutuksia Ylä-Havankaan ja Havankaan, joten perusteita kunnostusvelvoitteiden asettamiselle ei ole. Hankkeella ei hakijan käsityksen mukaan voi olla vaikutusta lähistön kaivojen veden laatuun tai antoisuuteen.

Hakija vastaa **Keurusselän ympäristölautakunnalle**, että lausunnossa esitetyt näkökohdat on otettu riittävällä tavalla huomioon hakemuksessa. Muutoin hakija viittaa soveltuvin osin edellä lausumaansa.

Hakija vastaa **B:lle, A:lle, C:lle ym, ja F:n kuolinpesän osakkaille, G:lle, i ja H:lle, J:lle, K:lle, L:lle, L1:lle, M ja N:lle, O:lle, Q:lle ja P:lle, R:lle, S:lle, U:lle, V ja W:lle, Y:lle ja Z:lle, Å:lle sekä Ö ja Ä:lle**, että Isonnevan 51,4 ha hanke käsittää 0,07 % Tarjanneveden (35.41) ja 0,8 % Havanganjärven (35.416) valuma-alueesta. Pihtinevan 79 ha hankealan kanssa vastaavat osuudet ovat yhteensä 0,18 % ja 2,0 %. Valuma-alueosuudet eivät ole merkittävät vaan jokseenkin vähäiset. Kuormitusta pidättyy pitkille purkumatkoille ennen Havanganjärveä.

Hakemuksen kuormitus- ja vaikutusarviot ovat lupakäytännön mukaiset ja asianmukaisesti laaditut. Em. syistä (kenttien luonnontilaisuus, sedimentoituminen) arvioihin voi sisältyä yliarviointia. Kuivatusvesien johtamisesta ei aiheudu merkittävää ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa eikä muutaakaan luvan myöntämisen esteenä pidettävää haitallista vaikutusta. Ympäristöluvan myöntämisen oikeudelliset edellytykset täyttyvät. Myös Pihtinevaa koskeva hakemus voidaan hyväksyä. Hankkeesta ei aiheudu vahinkoa

talousveden otolle eikä myöskään kiinteistöjen arvon alentumista ja uominen sekä altaiden kunnostamisvelvollisuuden perustavia liettymisvaikutuksia.

YVA:n tarpeettomuus Isonnevan hankkeessa on lainvoimaisesti ratkaistu. Ruohomäkien ja Hörkön muistutukset koskevat Ylä-Havangan rantakiinteistöjä. Koska kuivatusvesiä ei johdeta sanottuun järveen, siinä ei voi aiheutua mitään vaikutuksia. Peruskartan mukaan Isonnevan hankealueen osalta suoaltaan vedet johtuvat nykyisellään Havankaan.

Muutoin hakija viittaa edellä soveltuvin osin lausumaansa.

Hakija vastaa **Virtain kalastusalueelle, Vaskiveden osakaskunnalle ja Vaskiveden kyläyhdistys ry:lle**, viitaten soveltuvin osin edellä lausumaansa ja lisäksi toteaa, että muilta osin muistutuksissa esitetyt näkökohdat on otettu riittävällä tavalla huomioon hakemuksessa. Vuosittain suoritettavan 500 euron suuruisen kalatalousmaksun käyttö on riittävä estämään hankkeista aiheutuva kaikinainen kalataloudellinen haitta.

Hakija vastaa **Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan luonnonsuojelupiiri ry:lle, Virtain Luonnonsuojeluyhdistys ry:lle ja Suomenselän Lintutieteellinen Yhdistys ry:lle** viitaten soveltuvin osin edellä lausumaansa

## Muistutuksen täydennys

**Pirkanmaan lintutieteellinen yhdistys ry, Pirkanmaan luonnonsuojelupiiri ry ja Virtain luonnonsuojeluyhdistys** ovat täydentäneet aiemmin tekemäänsä muistutusta tiedolla Isonnevalla esiintyvistä kolmesta riekkoreviiristä. Riekkoreviiri on luokiteltu valtakunnallisesti silmälläpidettäväksi ja alueellisesti uhanalaiseksi lajiksi. Sen esiintyminen Isonnevalla osaltaan osoittaa, että suolla merkittäviä luonnonarvoja.

## Hakijan vastine

Hakija vastaa **Pirkanmaan lintutieteellinen yhdistys ry:lle, Pirkanmaan luonnonsuojelupiiri ry:lle ja Virtain luonnonsuojeluyhdistykselle** viittaamalla vastineen ohessa toimitettuun Vaasan hallinto-oikeuden vastaanottamassa asiassa tekemään ratkaisuun 27.3.2009 annetussa päätöksessä nro 09/0152/3.

## Täydennys

Hakija on täydentänyt hakemustaan 25., 27. ja 30.9.2013 Isonnevan linnusto-, kasvillisuus-, rämeristihämähäkki- ja perhosselvityksellä.

### Kasvillisuus

Selvitys tehtiin maastoinventoinneilla 30.6. ja 23.8.2013 Pirkanmaan ELY-keskuksen esittämien vaatimusten mukaisesti. Uhanalaisten putkilokasvien, sammalten ja kääpien esiintymistiedot tarkistettiin Suomen ympäristökeskuksen tiedoista. Isonnevan kasvillisuustyyppien määrittäminen aloitettiin tarkastelemalla ilmakuvaa ja maastokarttaa. Maastossa selvitysalue kier-



rettiin kokonaisuudessaan niin, että kasvillisuustyyppien vaihtelu saatiin kattavasti selvitettyä.

Selvitysalueella tai sen välittömässä läheisyydessä sijaitsevista kasvillisuustyypeistä Etelä-Suomen alueella uhanalaisiksi on luokiteltu saraneva (VU), kalvakkaneva (VU), sararäme (VU) ja kalvakkaräme (VU). Tupasvillaräme ja rimpineva ovat silmälläpidettäviä (NT). Suoyhdistymätyypeistä välipintainen keskiboreaalin aapasuo on erittäin uhanalainen (EN) ja rimpinen keskiboreaalin aapasuo vaarantunut (VU). Selvitysalueella ei tiedetä esiintyvän eikä maastokäynnillä havaittu muita luonnon monimuotoisuuden kannalta huomioitavia luontotyyppisiä, kasvillisuustyyppisiä tai lajiesiintymiä.

### Linnusto

Pesimälinnuston selvityksessä käytettiin koealalaskentaa, joka on kartoituslaskennan kevennetty versio. Koealalaskennassa tutkittava alue kuljetaan kokonaisuudessaan läpi, siten ettei mikään paikka jää yli 100 m päähän kuljetulta reitiltä. Kartoitus tehtiin kahdesti 1.6.2013 ja 13.6.2013. Kartoituksissa reviirillään laulavat tai varoittelevat lintuyksilöt merkittiin kartalle ja tulkittiin pariiksi. Kierteleviksi tulkitut linnut jätettiin huomiotta.

Kummankin kartoituskerran tulokset yhdistettiin ja näin saatuihin parimäärin tehtiin korjaus korottamalla ne potenssiin 0,7. Korjaus pienentää yleisten lajien ja yhdyskunnissa pesivien lajien merkitystä laskettaessa alueen suojelupistearvoa Asantin ym. (2003) mukaan. Julkaisun jälkeen voimaan tulleet uudet uhanalaisuusluokitukset (Rassi ym. 2010) huomioitiin laskeamalla kyseisten lajien kohdalla suojelupistearvot Asantin ym. (2003) antamien ohjeiden mukaisesti.

Suojelullisesti merkittäviä lajeja tavattiin kaikkiaan kuusi eli teeri, valkoviklo, liro, kuovi, kapustarinta ja niittykirvinen. Uhanalaisista lajeista havaittiin silmällä pidettäviksi luokitellut niittykirvinen ja teeri, kumpiakin kolme paria. Teeret olivat yhtenä parvena Haukkalammin eteläpuolella. Niittykirvisillä oli kolme reviiriä Isonvan länsireunalla. EU:n lintudirektiivin liitteessä I mainittuja lajeja olivat edellä mainitun teeren lisäksi liro ja kapustarinta. Alueellisesti uhanalaisista lajeista tavattiin ainoastaan liro, joka oli myös direktiivilaji ja Suomen erityisvastuulaji. Aiemmassa uhanalaisluokituksessa silmällä pidettävä, mutta uusimmassa luokituksessa elinvoimaiseksi arvioitu isolepinkäinen nähtiin alueen länsiosassa.

Jälkimmäisellä (13.6.2013) kartoituskerralla havaittiin myös lokkien häditeltävänä oleva nuori kotka, joka jäi kuitenkin määrittämättä lajilleen. Kyseessä oli kuitenkin pesimätön nuori yksilö. Kartoituskäynneillä havaitsemattomia, mutta lintuharrastajien tietopalvelu Tiiraan merkittyjä ja aiemmin alueelta havaittuja lajeja ovat riekkopari 1.5.2012 ja 10 jänkäsirriäistä, jotka jatkoivat muuttoa 28.5.2012.

Isonvan suojelupistearvo kohosi arvoon 15,75, mistä suojelullisesti arvokaiden lajien osuus oli 10,56. Arvo on varsin korkea ja kohoaisi noin ar-

voon 23,00, jos Haukkalammilla pesineet lokit ja kurki otettaisiin mukaan arvioon.

Selvitysalueelta tai sen läheisyydestä noin 2 kilometrin etäisyydellä ei ole tiedossa petolintujen pesäpaikkoja

#### Rämeristihämähäkki

Rämeristihämähäkkiä etsittiin kahdella eri käyntikerralla. Ensimmäinen käyntikerta tehtiin 24.8.2013 ja toinen käyntikerta tehtiin 7.9.2013. Isoneva kierrettiin suon laitoja pitkin ja tarkkailtiin rämemännyissä olevia verkkoja. Molemmilla kerroilla liikkeelle lähdettiin aikaisin aamulla, jolloin verkkojen löytäminen oli helppoa, koska verkkoihin oli jäänyt kastetta.

Virtain Isoneva on sopiva ympäristö monelle ristihämähäkkilajille, myös rämeristihämähäkille. Suolta ei kuitenkaan löydetty yhtään rämeristihämähäkkiä. Näin ollen rämeristihämähäkkiä ei suolla myöskään ilmeisesti esiinny. Rämeristihämähäkki on helposti tunnistettava laji, lajin verkko on näkyvä ja helposti tunnistettava. Jos suolla olisi ollut pienikin kanta, olisi laji löytynyt.

#### Kirjopapurikko

Kartoitus varten perehdyttiin alueen kartta- ja ilmakuva-aineistoon. Kesä 2013 alkoi koko Suomessa poikkeuksellisen aikaisin johtuen harvinaisen lämpimästä hellejaksosta toukokuun lopussa. Näin ollen lajin esiintymiselvitys päätettiin tehdä jo kesäkuun puolella, 28.6.2013 klo 17.30–19.45. Sää oli tuolloin puolipilvinen (21°C) ja päiväperhoset olivat havainnointihetkellä aktiivisia. Heinäperhoset, joihin kirjopapurikkokin kuuluu, ovat päiväperhosista herkimmin liikkeellä myös pilvisinä lämpiminä päivinä, mutta havainnointipäivänä myös aurinko paistoi. Kartoitus suoritettiin päiväperhosten havainnointiin parhaiten soveltuvalla silmin tehtävällä tarkkailulla. Kohdealue käytiin tarkoin läpi ja lajia etsittiin erityisesti lajille parhaiten soveltuvilta laikuilta. Koska kirjopapurikko on rauhoitettu, lajia ei etsitty toisella mahdollisella menetelmällä, eli syöttöpyynnillä.

Kartoituksessa lajia ei löydetty ja lajin tunnettujen esiintymien perusteella lajille optimaalista biotooppia esiintyy alueella erittäin vähän. Vaikka kirjopapurikon esiintymisalue ulottuu suhteellisen lähelle Virtain Isonevaa, lajin esiintyminen Isonevan hankealueella tai sen välittömässä läheisyydessä on hyvin epätodennäköistä. Ympäristön laadun ja havaintoajankohdan sääolosuhteiden perusteella kartoituksessa saatua tulosta voidaan pitää luotettavana.

### Lausunnon täydennys

**Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus** on toistanut asiaa aiemman lausumansa ja todennut yhteenvetona ja luvan myöntämisen perusteista, että Isonevan turvetuotantoon oton seurauksena menetetään peruuttamattomasti edustava, laaja, luonnontilainen suoalue, alueen

uhanalaiset ja silmälläpidettävät suo- ja suoyhdistelmätyypit, luonnonsuojelullisesti merkittävien lintulajien pesimä-, ruokailu- ja levähdyspaikat sekä uhanalaisten ja silmälläpidettävien perhoslajien elinympäristö.

Hanke vaikuttaa peruuttamattomasti hankealueen ulkopuolisen, luonnontilaiseksi luokitellun suon osan hydrologiaan kuivattamalla uhanalaisia ja silmälläpidettäviä suoluontotyyppisiä muuttaen lajistoa YSL 42 § vastaisesti. Lisäksi alueella on vesilain 2:11 §:n mukainen luontotyyppi, jolle ei ole haettu vesilain mukaista poikkeamista.

ELY-keskuksen hakemuksesta aiemmin antaman lausunnon jälkeen on aloitettu valtakunnallinen soidensuojelun täydennysohjelman laatiminen. Täydennysohjelma perustuu hallitusohjelmaan ja valtioneuvoston periaatepäätökseen soiden ja turvemaiden vastuullisesta ja kestävästä käytöstä ja suojelusta. Ohjelmalla täydennetään nykyistä suojelualueverkostoa. Ympäristöministeriön asettama työryhmä tekee ehdotukset valtioneuvostolle ohjelmaan valittavista soista ym. vuoden 2014 loppuun mennessä.

Isoneva on ollut yksi Pirkanmaan ELY-keskuksen kesällä 2013 inventoiduista kohteista osana täydennysohjelmaa. Liitteessä 1 on kuvaus inventoinnin tuloksista ja luontoarvoista.

Suon arvojen perusteella ELY-keskus tulee esittämään soidensuojelun työryhmälle Isonevan sisällyttämistä suojeluohjelmaan.

Hakijan täydennykseen liitetty GTK:n laatima arvio luonnontilaisuusluokasta käsittää erittäin laajan alueen. Kuten selvityksessäkin todetaan, olisi tarkastelu tullut tehdä kahdessa osassa, jolloin hanke-alueen luonnontilaisuudeksi yhdessä pohjoisosan ojitetun alueen kanssa tulisi 3. Tämä yhdistettynä alueen ojitustilanteeseen nostaa edelleen suon arvoa.

ELY-keskus toistaa lausumansa Haukkalammien luonnontilaisuudesta täydentäen sitä liitteenä olevassa soidensuojelun täydennysohjelman inventoinnissa tehdystä havainnoista Haukkalammilla ja sen ympäristössä.

Hakija ei ole hakenut vesilain mukaista lupaa hankkeelle. YSL 39 §:n mukaisesti, jos lupa-asiaa käsiteltäessä ilmenee, että toimintaa varten on tarpeen myös vesilain mukainen lupa, luvan hakijan on lupaviranomaisen määräämässä kohtuullisessa ajassa tehtävä vesilain mukainen lupahakemus.

## Hakijan vastine

Hakija vastaa **Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lausuntoon**, että Isonevan hanke on jokseenkin lyhyen aikajakson sisällä jo toista kertaa vireillä lupaviranomaisessa. Pirkanmaan ELY-keskuksen edeltäjä ympäristökeskus edellytti aikaisemman 30.12.2008 käynnistyneen käsittelyn yhteydessä hankkeessa suoritettavaksi ympäristövaikutusten arvioinnin erityisesti alueeseen liittyvien luontoarvojen vuoksi. Hakijalta edellytettiin luvan hakemisen katkaisemista asian selvittämisen ajaksi. Hämeenlinnan hallinto-oikeus katsoi 22.10.2010 antamassaan päätöksessä,

että ympäristökeskuksen harkinnanvaraisesti suoritettavaksi määräämän menettelyn edellytykset eivät täyty.

Ympäristökeskus ja muut tahot ovat em. lupakäsittelyä aikaisemmin esittäneet aluetta suojelualueeksi maakuntakaavaan, mutta sellaista aluevarausta ei ole hyväksytty tehtäväksi. Vapo Oy on hakenut uudelleen ympäristölupaa 21.11.2011 päivätyllä hakemuksella. Pirkanmaan ELY-keskus on 15.1.2013 päivätyssä lausunnossa hakemuksen johdosta vaatinut luvan epäämistä alueen suojelullisiin syihin liittyen.

24.10.2013 päivätyssä lausunnossa ELY-keskus ilmoittaa, että se tulee esittämään ympäristöministeriön perustamalle työryhmälle Isonvan sisällyttämistä soidensuojelun täydennysohjelman kohteeksi. Työryhmä tekee ehdotuksen kohteista Valtioneuvostolle vuoden 2014 loppuun mennessä.

Valtioneuvosto tekee päätöksen soidensuojeluohjelman täydennyskohteista. Kaikkia siihen esitettäviä kohteita ei tulla hyväksymään jo pelkästään niiden runsaslukuisuuden johdosta. Lisäksi kohteilta edellytetään korkeaa luonnonarvotasoa. Isonvan alueen valinta täydennyskohteeksi on, toisin kuin ELY-keskus antaa ymmärtää, siis epävarma asia.

Lausunnolla perustellaan tai tarkoitetaan perustella aikaisemmin esitetyn luvan epäämisvaatimuksen oikeellisuutta. Hakija katsoo, että luvan epäämisvaatimus on perusteiltaan kyseenalainen, ja asian käsittelyn tässä vaiheessa esitettyä myös tarkoitushakuinen ja aiheeton.

Hakija viittaa aikaisemmin toimittamaansa hakemuksen täydennykseen Haukkalammien alueen osalta ja toteaa, että turvetuotannon kuivatus nopeuttaa jossakin määrin Haukkalammien soistumista. Rimmikoihin ja lammiin on myös jonkinasteista kuivattavaa vaikutusta. Hakijan käsityksen mukaan vaikutukset eivät ole luonnonsuojelulain vastaisia eli kiellettyjä. Vesilain nojalla suojeltuja ns. pienvesiä ei vaikutusalueella ole. Poikkeuslupaa edellyttäviä vaikutuksia ei aiheudu. Aluehallintovirasto on hakijan käsityksen mukaan pitänyt hakijan selvitystä riittävänä.

Pirkanmaan ELY-keskus on 15.1.2013 päivätyssä lausunnossa hakemuksen johdosta ottanut kantaa Haukkalammien ja rimpiin ns. vesilakikohteina siten, että kohteiden luonnontila on ennallistumisen kautta palautunut.

Hakija on 22.3.2013 päivätyssä vastineessaan lausunut em. johdosta seuraavaa:

Haukkalammen osalta kysymys ei ole luonnontilaisesta kohteesta. Lammen tilaa on selvitetty 26.9.2012 päivätyssä hakemuksen täydennyksessä, johon nyt toiston välttämiseksi viitataan. Ennallistamis/ennallistumismahdollisuus ei perusta luonnontilaisuutta (vrt. Mato(Siko)suolla olevan uoman poikkeuslupa-asia, LSSAVI, ps. nro 80/2012/2, 4.10.2012, dnro LSSAVI/13/04.08/2012).

Hakija on 25.9.2013 toimittanut aluehallintovirastolle kasvillisuusselvityksen, jonka sivuilla 3 ja 5 käsitellään näitä kohteita maastossa tehtyihin havaintoihin perustuen. Selvityksen lopputulema on, että kohteet eivät ole ns. vesilakikohteita. Vastinepyyntö 25.10.2013 ei edellytä hakijalta lisätoimenpiteitä.

Pihtinevan kuivatusvedet johdetaan lainvoimaisen toistaiseksi voimassa olevan luvan nojalla Isonen alueelle.

Hakija katsoo, että selvitysten mukaan haetun luvan myöntämiselle ei ole luonnonsuojelulaista johtuvaa estettä.

Lisäksi hakija viittaa soveltuvin osin aikaisemmin lausumaansa.

## **MERKINTÄ**

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto on tänään antamallaan erillisellä päätöksellä nro 99/2014/1 hylännyt Vapo Oy:n hakemuksen Pihtinevan ympäristöluvan muuttamisesta. Hakemus on käsittänyt uuden ympäristöluvan hakemisen Isonen turvetuotannolle ja Pihtinevan turvetuotantoalueen ympäristöluvan muuttamisen. Hankkeet on käsitelty yhdessä.

## **ALUEHALLINTOVIKASTON RATKAISU**

### **Luparatkaisu**

Aluehallintovirasto hylkää hakemuksen.

## **RATKAISUN PERUSTELUT**

### **Sovellettavat säädökset**

Ympäristönsuojelulain 42 §:n 1 momentin mukaan luvan myöntäminen edellyttää, ettei toiminnasta, asetettavat lupamääräykset ja toiminnan sijoituspaikka huomioon ottaen, aiheudu yksinään tai yhdessä muiden toimintojen kanssa terveyshaittaa, merkittävää muuta ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa, maaperän tai pohjaveden pilaantumista, erityisten luonnonolosuhteiden huonontumista, vedenhankinnan tai yleiseltä kannalta muun tärkeän käyttömahdollisuuden vaarantumista tai eräistä naapuruussuhteista annetun lain 17 §:ssä tarkoitettua kohtuutonta rasiutusta.

Ympäristönsuojelulain 6 §:n mukaan ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttava toiminta on mahdollisuuksien mukaan sijoitettava siten, ettei toiminnasta aiheudu pilaantumista tai sen vaaraa ja että pilaantumista voidaan ehkäistä. Toiminnan sijoituspaikan soveltuvuutta arvioitaessa on otettava huomioon toiminnan luonne, pilaantumisen todennäköisyys ja onnettomuusriski. Lisäksi on otettava huomioon alueen ja sen ympäristön nykyinen ja tuleva, oikeusvaikutteisessa kaavassa osoitettu käyttötarkoitus ja aluetta koskevat kaavamääräykset sekä muut mahdolliset sijoituspaikat alueella.

Ympäristönsuojelulain 50 §:n 2 momentin mukaan pilaantumisen merkittävyyttä arvioitaessa on otettava huomioon, mitä vesienhoidon järjestämistä annetun lain mukaisessa vesienhoitosuunnitelmassa on esitetty toiminnan vaikutusalueen vesien tilaan ja käyttöön liittyvistä seikoista.

### **Sijoituspaiikka ja toiminnan vaikutusalue**

Isoneva on luontoarvoiltaan monimuotoinen ja alueellisesti merkittävä suo, jonka luonnontilaiset osat edustavat suoyhdistymätyypeistä erittäin uhanalaiseen luokkaan kuuluvia välipintaisia keskiboreaalaisia aapasaita sekä vaarantuneiden luokkaan kuuluvia rimpisiä keskiboreaalaisia aapasaita.

Isonevan suunniteltu turvetuotantoalue on ojittamatonta, luonnontilaista tai sen kaltaista suota. Alueella esiintyy uhanalaisia ja silmälläpidettäviä suo- ja suoyhdistelmätyyppejä, luonnonsuojelullisesti merkittävien lintulajien pesimä-, ruokailu- ja levähdyspaikkoja sekä yksi uhanalainen ja yksi silmälläpidettävä perhoslaji. Hankealueen länsiosasta ojitusalueen tuntumassa on havaittu maariankämmeikkää ja yksi maariankämmeikän ja suopunäkämmeikän tuntomerkkejä omaava risteymä. Suopunäkämmeikka on Oulun läänin eteläpuolella rauhoitettu kasvilaji. Alueelta ei ole tavattu erityisesti suojeltuja eläin- tai kasvilajeja.

Pirkanmaan 1. maakuntakaavassa Isonevaa ei ole osoitettu turvetuotantoon. Pirkanmaan 1. vaihemaakuntakaavassa Isonevaa ei ole esitetty turvetuotantoalueeksi, vaan se on määritelty tärkeäksi ekologiseksi yhteydeksi alueen suojeltujen suokokonaisuuksien (Helvetinjärvi-Seitseminen - Silmäneva-Haukkaneva) välillä.

Lähin asutus sijaitsee sijaitsee tuotantoalueen itäpuolella, noin 400 metrin päässä tuotantoalueesta.

Isonevan tuotantoalueen ja jatkossa myös Pihtinevan kuivatusvedet on suunniteltu laskettavaksi Luomanojaan ja sitä pitkin edelleen Havanganjärveen. Havanganjärven vedenlaatua heikentävät maa- ja metsätalouden ja haja-asutuksen aiheuttama hajakuormitus sekä alueen turvetuotantoalueilta peräisin oleva pistekuormitus. Syvänteessä on havaittavissa hapen vajausta, mikä ilmaisee rehevyyttä ja sietokyvyn ylittävää ravinnekuormitusta. Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren vesienhoitoalueelle hyväksytyssä vesienhoitosuunnitelman tavoitteena on, että vesien tilan heikkeneminen vesienhoitoalueella estetään ja hyvä tila saavutetaan vuoteen 2015 mennessä. Havanganjärvi on arvioitu vesienhoitosuunnitelmassa kemialliselta tilaltaan hyväksi. Ekologista tila-arviota ei ole vähäisestä aineistosta johtuen tehty.

Havanganjärven rannoilla on runsaasti vakituista ja vapaa-ajan asutusta, yleinen uimaranta ja tanssilava. Järven valuma-alueella on toteutettu Huomisen Havanka -hanke, jonka tavoitteena oli metsätalouden vesien-suojelun tehostaminen ja Havanganjärven vedenlaadun kohentaminen. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto on 21.8.2013 antamallaan päätöksellä 56/2013/2 myöntänyt vesilain mukaisen luvan Havanganjärven

kunnostukseen. Luvasta on valitettu, joten se ei ole saanut lainvoimaa. Hankkeen tavoitteena on järven virkistyskäyttöarvon parantaminen.

Isoneva toimii nykytilanteessa kokonaisuudessaan sen luoteispuolella sijaitsevan Pihtinevan turvetuotantoalueen pintavalutuskentänä. Pihtinevan päästöjen on voimassa olevan ympäristöluvassa arvioitu pidättyvän kokonaisuudessaan Isonevalle. Isonevan turvetuotannon myötä Pihtinevan kuivatusvedet on suunniteltu jatkossa käsiteltäväksi Isonevalle rakennettavalla pintavalutuskentällä.

### **Johtopäätökset**

Pihtinevan turvetuotannon kuivatusvedet on kokonaisuudessaan johdettu Isonevan suoalueelle vuodesta 2008 lähtien. Voimassa olevien ympäristölupien mukaisesti toimittaessa toiminnasta ei aiheudu päästöjä alapuoliseen vesistöön, vaan päästöt pidättyvät kokonaisuudessaan Isonevalle. Isonevan turvetuotantoalueen kuntoonpanon ja suon kuivatuksen seurauksena alapuoliseen vesistöön aiheutuisi huomattavasti suuremmat päästöt, kuin vastaavasta noin 50 hehtaarin turvetuotantoalueesta keskimäärin aiheutuu. Isonevan turvetuotannon myötä Isonevan tuotannosta aiheutuvien päästöjen lisäksi Havanganjärveen johdettaisiin osa Pihtinevan aikaisemmista Isonevaan sitoutuneista päästöistä ja Pihtinevan tulevasta toiminnasta vesienkäsittelytason heikentymisen seurauksena aiheutuvat päästöt.

Isonevan turvetuotannon ja Pihtinevan turvetuotannon vesienkäsittelyn muuttamisen seurauksena Havanganjärveen johdettavien ravinteiden ja orgaanisen aineen määrää lisääntyisi huomattavasti nykyisestä. Lisääntyvä kuormitus heikentäisi jo yhdessä jo nykytasollaan kriittisellä tasolla olevan kuormituksen kanssa järven tilaa. Päästöjen lisääminen haittaisi järven virkistyskäyttöä ja heikentäisi järvellä jo tehtyjen ja järvelle suunniteltujen kunnostushankkeiden tuloksellisuutta. Isonevan turvetuotannosta aiheutuisi yhdessä muiden vesistöjä kuormittavien toimintojen kanssa alapuolisessa vesistössä merkittävää ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa, joita ei voida lupamääräyksen poistaa.

Tuotantoalueen ja lähiasutuksen välinen maasto ei ole hakijan hallitsemaa ja maanomistajalla on oikeus poistaa puusto hakijan esittämältä puustoiselta suojavyöhykkeeltä. Lyhyestä etäisyydestä johtuen hakemuksen mukaisesta toiminnasta voi aiheutua lähimmälle asutukselle kohtuutonta melu- ja pölyhaittaa jota ei voida lupamääräyksen poistaa.

Vaihemaakuntakaava ja siitä saatava selvitys on huomioitu ympäristönsuojelulain 6 §:n mukaisessa sijoituspaikan valintaa koskevassa arvioinnissa. Vaihemaakuntakaavan selvitysten mukaan Isoneva toimii merkittävänä ekologisenä yhteytenä Seitsemisen-Helvetinjärven ja Silmänevan-Haukkanevan suovyöhykkeiden välillä, mikä on edellytys arvokkaiden suoluontotyyppien ja lajien säilymisen sekä myös Natura 2000-verkoston tavoitteiden saavuttamisen kannalta.

Hakemuksen mukainen turvetuotanto Isonvalla merkitsisi toiminta-alueen fyysistä muuttamista tavalla, joka vaikuttaa alueen luonnonarvoihin. Nämä vaikutukset eivät kuitenkaan ole seurausta ympäristönsuojelulaissa tarkoitettusta päästöstä aiheutuvasta ympäristön pilaantumisesta. Sen sijaan Isonvann luonnonarvot ja erityisesti se, että se on toiminut Pihtinevan turvetuotantoalueen pintavalutuskenttänä, voidaan ottaa huomioon harkittaessa sijoituspaikan soveltuvuutta ympäristönsuojelulain 6 §:n mukaisesti.

## VASTAUS LAUSUNTOIHIN JA MUISTUTUKSIIN

Aluehallintovirasto viittaa ratkaisun perusteluihin. Lisäksi todetaan, ettei Haukkalampi ole saadun selvityksen mukaan sellainen hakemuksen vireilletulohetkellä voimassa olleen vesilain (264/1961) 1 luvun 15 a §:n tarkoittama luonnontilainen lampi, jonka osalta tulisi edellyttää lainkohdan tarkoittamaa poikkeuksen hakemista.

## SOVELLETUT OIKEUSOHJEET

Ympäristönsuojelulaki, 6 §, 39 §, 40 § 1 momentti, 41–42 § ja 50 § 2 momentti

Vesilaki (264/1961) 1 luku 15 a §

Laki eräistä naapuruussuhteista 17 §

Laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä 28 §

## KÄSITTELYMAKSU JA SEN MÄÄRÄYTYMINEN

Käsittelymaksu on 7 310 euroa. Lasku lähetetään erikseen Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksesta.

Hakemuksen vireilletulohetken mukaan maksuun sovelletaan aluehallintoviraston maksuista annettua valtioneuvoston asetusta (1145/2009), jonka liitteen maksutaulukon mukaan 30–300 hehtaarin tuotantoalueen ympäristöluvan käsittelystä perittävä maksu on 7 310 euroa.

## PÄÄTÖKSESTÄ TIEDOTTAMINEN

**Päätös** Vapo Oy

### Jäljennös päätöksestä

Virtain kaupunki

Virtain kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (sähköisesti)

Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

/ kalatalousviranomainen (sähköisesti)

Suomen ympäristökeskus (sähköisesti)

### Ilmoitus päätöksestä



Tieto päätöksen antamisesta ilmoitetaan erikseen niille, joille on annettu tieto hakemuksen jättämisestä sekä niille, jotka ovat esittäneet hakemuksen johdosta muistutuksia ja vaatimuksia.

### **Ilmoittaminen ilmoitustauluilla ja lehdessä**

Tieto päätöksen antamisesta julkaistaan Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston ilmoitustaululla ja päätöksestä kuulutetaan Virtain kaupungin virallisilla ilmoitustauluilla.

Kuulutuksesta ilmoitetaan Suomenselän sanomissa.

**MUUTOKSENHAKU**

Päätökseen saa hakea muutosta Vaasan hallinto-oikeudelta valittamalla.

**Liitteet**

1) Valitusosoitus

Reko Vuotila

Lasse Känsälä

Jaakko Tuhkanen

Asian ovat ratkaisseet ympäristöneuvokset Reko vuotila (puheenjohtaja) ja Lasse Känsälä. Asian on esitellyt ympäristöylitarkastaja Jaakko Tuhkanen.  
JTU/Ksa

## VALITUSOSOITUS

**Valitusviranomainen**

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviranomaisen päätökseen saa hakea valittamalla muutosta **Vaasan hallinto-oikeudelta**. Asian käsittelystä perittävistä maksusta valitetaan samassa järjestyksessä kuin pääasiasta.

**Valitusaika**

Määräaika valituksen tekemiseen on kolmekymmentä (30) päivää tämän päätöksen antopäivästä sitä määräaikaan lukematta. **Valitusaika päättyy 23.6.2014.**

**Valitusoikeus**

Päätöksestä voivat valittaa ne, joiden oikeutta tai etua asia saattaa koskea, sekä vaikutusalueella ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun tai asuinympäristön viihtyisyyden edistämiseksi toimivat rekisteröidyt yhdistykset tai säätiöt, asianomaiset kunnat, alueelliset elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset, kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset ja muut asiassa yleistä etua valvovat viranomaiset.

**Valituksen sisältö**

Valituskirjelmässä, joka osoitetaan Vaasan hallinto-oikeudelle, on ilmoitettava

- päätös, johon haetaan muutosta
- valittajan nimi ja kotikunta
- postiosoite ja puhelinnumero ja mahdollinen sähköpostiosoite, joihin asiaa koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa (mikäli yhteystiedot muuttuvat, on niistä ilmoitettava Vaasan hallinto-oikeudelle, PL 204, 65101 Vaasa, sähköposti vaasa.hao@oikeus.fi)
- miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta
- mitä muutoksia päätökseen vaaditaan tehtäväksi
- perusteet, joilla muutosta vaaditaan
- valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen allekirjoitus, ellei valituskirjelmää toimiteta sähköisesti (telekopiolla tai sähköpostilla)

**Valituksen liitteet**

Valituskirjelmään on liitettävä

- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle
- mahdollisen asiamiehen valtakirja tai toimitettaessa valitus sähköisesti selvitys asiamiehen toimivalta

**Valituksen toimittaminen Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastolle**

Valituskirjelmä liitteineen on toimitettava Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastolle. Valituskirjelmän on oltava perillä määräajan viimeisenä päivänä ennen virka-ajan päättymistä. Valituskirjelmä liitteineen voidaan myös lähettää postitse, telekopiona tai sähköpostilla. Sähköisesti (telekopiona tai sähköpostilla) toimitetun valituskirjelmän on oltava toimitettu niin, että se on käytettävissä vastaanottolaitteissa tai tietojärjestelmässä määräajan viimeisenä päivänä ennen virka-ajan päättymistä.

**Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston yhteystiedot**

käyntiosoite:	Wolffintie 35,65200 Vaasa
postiosoite:	PL 200, 65101 Vaasa
puhelin:	0295 018 450
telekopio:	06-317 4817
sähköposti:	kirjaamo.lansi@avi.fi
aukioloaika:	klo 8 - 16.15

**Oikeudenkäyntimaksu**

Valittajalta peritään asian käsittelystä Vaasan hallinto-oikeudessa oikeudenkäyntimaksu 97 euroa. Tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetussa laissa on erikseen säädetty eräistä tapauksista, joissa maksua ei peritä.